SOCIETAS ET IVRISPRVDENTIA

SOCIETAS ET IURISPRUDENTIA

Medzinárodný internetový vedecký časopis zameraný na právne otázky v interdisciplinárnych súvislostiach

International Scientific Online Journal for the Study of Legal Issues in the Interdisciplinary Context

Vydáva Právnická fakulta Trnavská univerzita v Trnave

Issued by Faculty of Law Trnava University in Trnava

Vychádza štvrťročne 2020, ročník VIII.

Issued Quarterly 2020, Volume VIII.

ISSN 1339-5467

FACULTAS IURIDICA 1667 1998 UNIVERSITAS TYRNAVIENSIS

2020

2

SOCIETAS ET IURISPRUDENTIA

Medzinárodný internetový vedecký časopis zameraný na právne otázky v interdisciplinárnych súvislostiach

International Scientific Online Journal for the Study of Legal Issues in the Interdisciplinary Context

Vydáva:
Právnická fakulta
Trnavská univerzita v Trnave
Slovenská republika

Issued by:
Faculty of Law
Trnava University in Trnava
Slovak Republic

Vychádza štvrťročne

Issued Quarterly

2020, ročník VIII.

2020, Volume VIII.

URL časopisu:
http://sei.iuridica.truni.sk

Journal's URL:
http://sei.iuridica.truni.sk

Poštová adresa redakcie:
Kollárova 10
917 01 Trnava
Slovenská republika

Editorial Office Postal Address:
Kollárova 10
917 01 Trnava
Slovak Republic

E-mailová adresa redakcie:
sei.journal@gmail.com

Editorial Office E-mail Address:
sei.journal@gmail.com

Hlavný redaktor:
Doc. JUDr. Marianna Novotná, PhD.

Editor in Chief:
Doc. JUDr. Marianna Novotná, PhD.

Výkonný redaktor:
Ing. Jana Koprlová, PhD.

Executive Editor:
Ing. Jana Koprlová, PhD.

© Právnická fakulta
Trnavská univerzita v Trnave
Slovenská republika

© Faculty of Law
Trnava University in Trnava
Slovak Republic

ISSN 1339-5467

Redakčná rada

Hlavný redaktor

Doc. JUDr. Marianna Novotná, PhD.
- Trnavská univerzita v Trnave

Výkonný redaktor

Ing. Jana Koprlová, PhD.
- Trnavská univerzita v Trnave

Predseda redakčnej rady

Prof. JUDr. Mgr. Andrea Olšovská, PhD.
- Trnavská univerzita v Trnave

Zahraniční členovia redakčnej rady

Doc. Dr. Christian Alunaru
- Universitatea de Vest "Vasile Goldiş" din Arad, Rumunsko

Professor Emeritus Eileen Barker, OBE, FBA
- London School of Economics and Political Science, Veľká Británia

Prof. Daniel Barnhizer
- Michigan State University College of Law, Spojené štáty americké

Prof. Ing. JUDr. Mgr. Alexander Bělohlávek, dr. h.c.
- VŠB TU Ostrava, Česká republika
- WSM Warszawa, Poľsko

Prof. Dr. Pavel Boyko
- Kubanskij gosudarstvennyj universitet, Ruská federácia

Prof. dr hab. Józef Ciągwa
- Uniwersytet Śląski w Katowicach, Poľsko

Prof. Elizabeth Clark
- Brigham Young University, Spojené štáty americké

Prof. Dr. Maximilian Fuchs
- Katholische Universität Eichstätt-Ingolstadt, Nemecko

Prof. Agnes Christian Chaves Faria Alexandrovna Dybova
- Pontifícia Universidade Católica do Rio de Janeiro, Brazília

Professeur titulaire Louis-Léon Christians
- Université catholique de Louvain, Belgicko

Prof. Dr. Sc. Tatjana Josipović
- Sveučilište u Zagrebu, Chorvátsko

Prof. Valentina Dmitrijevna Laza, PhD.
- Pyatigorskij gosudarstvennyj lingvisticheskij universitet, Ruská federácia

Doc. Dr. Sc. Aleksandra Maganić
- Sveučilište u Zagrebu, Chorvátsko

Assist. Prof. Nikos Maghioros
- Aristotelio Panepistimio Thessalonikis, Grécko

Doc. JUDr. Filip Melzer, LL.M., Ph. D.
- Univerzita Palackého v Olomouci, Česká republika

Prof. Tsuyoshi Nakano
- Sōka University, Japonsko

Prof. Dr. Dušan Nikolić
- Univerzitet u Novom Sadu, Srbsko

Prof. Alberto Patiño Reyes
- Universidad Iberoamericana, Mexiko

Francisca Pérez Madrid, Profesora titular de universidad
- Universitat de Barcelona, Španielsko

Prof. Dr. Meliha Povlakić
- Univerziteta u Sarajevu, Bosna a Hercegovina

Prof. Michele Rosboch
- Università degli Studi di Torino, Taliansko

Assoc. Prof. Maria Serafimova, PhD.
- Yugozapaden universitet „Neofit Rilski“, Bulharsko

Prof. Balázs Schanda, Ph.D.
- Pázmány Péter Katolikus Egyetem, Maďarsko

Prof. Charles Szymanski
- Vytauto Didžiojo universitetas, Litva
- Michigan State University College of Law, Spojené štáty americké

Doc. JUDr. Martin Štefko, Ph.D.
- Univerzita Karlova v Praze, Česká republika

Emmanuel Tawil, MC
- Université Panthéon-Assas, Francúzsko

Dr. Angelo Viglianisi Ferraro
- Università degli Studi Mediterranea di Reggio Calabria, Taliansko

Prof. Dr. Dr. h. c. mult. Manfred Weiss
- Goethe-Universität Frankfurt am Main, Nemecko

Em. o. Univ.-Prof. DDr. h.c. Dr. Rudolf Welser
- Universität Wien, Rakúsko

Prof. dr. Viktorija Žnidaršič Skubic, univ. dipl. prav.
- Univerza v Ljubljani, Slovinsko

Domáci členovia redakčnej rady

Doc. JUDr. Juraj Jankuv, PhD.
- Trnavská univerzita v Trnave

Prof. JUDr. Soňa Košičiarová, PhD.
- Trnavská univerzita v Trnave

Doc. JUDr. Miriam Laclavíková, PhD.
- Trnavská univerzita v Trnave

Prof. JUDr. Ján Lazar, DrSc.
- Trnavská univerzita v Trnave

Prof. PhDr. Miroslava Szarková, CSc.
- Ekonomická univerzita v Bratislave

Prof. JUDr. Ivan Šimovček, CSc.
- Trnavská univerzita v Trnave

Prof. doc. JUDr. Marek Šmid, PhD.
- Trnavská univerzita v Trnave

Doc. JUDr. PhDr. Adriána Švecová, PhD.
- Trnavská univerzita v Trnave

Zahraniční redaktori

Dr. Preeti D. Das
- Jawaharlal Nehru University, India

SOCIETAS ET IURISPRUDENTIA
2020, ročník VIII., číslo 2
http://sei.iuridica.truni.sk
ISSN 1339-5467

Thlic. Mgr. Monika Menke, Th.D.
- Univerzita Palackého v Olomouci, Česká republika

Prof. Mincho Petrov Minchev, Dr. Habil.
- Velikoturnovski universitet „Sv. Sv. Kiril i Metodii“, Bulharsko

Prof. Tatiana Aleksandrovna Senyushkina, Dr.
- Tavricheskaya akademia Krymskogo federalnogo universiteta imeni V. I. Vernadskogo, Krymská republika

Editorial Board

Editor in Chief

Doc. JUDr. Marianna Novotná, PhD.
- Trnava University in Trnava, Slovakia

Executive Editor

Ing. Jana Koprlová, PhD.
- Trnava University in Trnava, Slovakia

Chairman of the Editorial Board

Prof. JUDr. Mgr. Andrea Olšovská, PhD.
- Trnava University in Trnava, Slovakia

Foreign Members of the Editorial Board

Assoc. Prof. Dr. Christian Alunaru
- "Vasile Goldiş" Western University of Arad, Romania

Professor Emeritus Eileen Barker, OBE, FBA
- London School of Economics and Political Science, United Kingdom

Prof. Daniel Barnhizer
- Michigan State University College of Law, United States of America

Prof. Ing. JUDr. Mgr. Alexander Bělohlávek, dr. h.c.
- VŠB TU Ostrava, Czech Republic
- WSM Warszawa, Poland

Prof. Dr. Pavel Boyko
- Kuban State University, Russian Federation

Prof. Agnes Christian Chaves Faria Alexandrovna Dybova
- Pontifical Catholic University of Rio de Janeiro, Brasil

Professeur titulaire Louis-Léon Christians
- Catholic University of Louvain, Belgium

Prof. dr hab. Józef Ciągwa
- University of Silesia in Katowice, Poland

Prof. Elizabeth Clark
- Brigham Young University, United States of America

Prof. Dr. Maximilian Fuchs
- Catholic University of Eichstätt-Ingolstadt, Germany

Prof. Dr. Sc. Tatjana Josipović
- University of Zagreb, Croatia

Prof. Valentina Dmitrijevna Laza, PhD.
- Pyatigorsk State Linguistic University, Russian Federation

Assoc. Prof. Dr. Sc. Aleksandra Maganić
- University of Zagreb, Croatia

Assist. Prof. Nikos Maghioros
- Aristotle University of Thessaloniki, Greece

Assoc. Prof. JUDr. Filip Melzer, LL.M., Ph. D.
- Palacký University Olomouc, Czech Republic

Prof. Tsuyoshi Nakano
- Soka University, Japan

Prof. Dr. Dušan Nikolić
- University of Novi Sad, Serbia

Prof. Alberto Patiño Reyes
- Ibero-American University, Mexico

Francisca Pérez Madrid, Profesora titular de universidad
- University of Barcelona, Spain

Prof. Dr. Meliha Povlakić
- University of Sarajevo, Bosnia and Herzegovina

Prof. Michele Rosboch
- University of Turin, Italy

Prof. Balázs Schanda, Ph.D.
- Pázmány Péter Catholic University, Hungary

Assoc. Prof. Maria Serafimova, PhD.
- South-West University "Neofit Rilski", Bulgaria

Prof. Charles Szymanski
- Vytautas Magnus University, Lithuania
- Michigan State University College of Law, United States of America

Assoc. Prof. JUDr. Martin Štefko, Ph.D.
- Charles University in Prague, Czech Republic

Emmanuel Tawil, MC
- Panthéon-Assas University, France

Dr. Angelo Viglianisi Ferraro
- "Mediterranea" University of Reggio Calabria, Italy

Prof. Dr. Dr. h. c. mult. Manfred Weiss
- Goethe University Frankfurt am Main, Germany

Em. o. Univ.-Prof. DDr. h.c. Dr. Rudolf Welser
- University of Vienna, Austria

Prof. dr. Viktorija Žnidaršič Skubic, univ. dipl. prav.
- University of Ljubljana, Slovenia

Internal Members of the Editorial Board

Assoc. Prof. JUDr. Juraj Jankuv, PhD.
- Trnava University in Trnava, Slovakia

Prof. JUDr. Soňa Košičiarová, PhD.
- Trnava University in Trnava, Slovakia

Doc. JUDr. Miriam Laclavíková, PhD.
- Trnava University in Trnava, Slovakia

Prof. JUDr. Ján Lazar, DrSc.
- Trnava University in Trnava, Slovakia

Prof. PhDr. Miroslava Szarková, CSc.
- University of Economics in Bratislava, Slovakia

Prof. JUDr. Ivan Šimovček, CSc.
- Trnava University in Trnava, Slovakia

Prof. Assoc. Prof. JUDr. Marek Šmid, PhD.
- Trnava University in Trnava, Slovakia

Assoc. Prof. JUDr. PhDr. Adriána Švecová, PhD.
- Trnava University in Trnava, Slovakia

Foreign Editors

Dr. Preeti D. Das
- Jawaharlal Nehru University, India

Thlic. Mgr. Monika Menke, Th.D.
- Palacký University Olomouc, Czech Republic

Prof. Mincho Petrov Minchev, Dr. Habil.

- St. Cyril and St. Methodius University of Veliko Turnovo, Bulgaria

Prof. Tatiana Aleksandrovna Senyushkina, Dr.

- Taurida Academy of Crimean Federal University named after V. I. Vernadsky, Republic of Crimea

SOCIETAS ET IURISPRUDENTIA
2020, ročník VIII., číslo 2, s. 9-9
http://sei.iuridica.truni.sk
ISSN 1339-5467

Obsah

Jana Koprlová
Editoriál k letnej edícii
SOCIETAS ET IURISPRUDENTIA 2020 11

ŠTÚDIE

Martin Štefko
Ústavní zákaz protahování promlčení odpovědnosti zaměstnavatele za přestupek 19

Jana Žuľová – Marek Švec
Nie je odborový orgán ako odborový orgán (právne, jazykovedné a aplikačné úskalia zrozumiteľnosti terminológie v kolektívnych pracovnoprávnych vzťahoch) 32

Michal Maslen
Roman, Historical and Contemporary Legal Access to Water as Object of Public Relations 51

Miriam Odlerová
Právo na azyl vo svetle migračnej krízy 72

Václav Pravda
Specifika mezinárodní obchodní arbitráže v Ruské federaci s vhledem do problematiky předběžných opatření 95

Katarína Skolodová
Ochrana zamestnancov pred psychosociálnymi rizikami na pracovisku 116

Informácie pre autorov 136

Etický kódex 146

SOCIETAS ET IURISPRUDENTIA
2020, Volume VIII., Issue 2, Pages 10-10
http://sei.iuridica.truni.sk
ISSN 1339-5467

Contents

Jana Koprlová
Editorial for Summer Edition of the SOCIETAS ET IURISPRUDENTIA 2020 15

STUDIES

Martin Štefko
Employers' Constitutional Protection against Retroactive Measures Aimed to Prolong Their Administrative Liability by Increasing Time Limitation 19

Jana Žuľová – Marek Švec
Not a Trade Union Body like a Trade Union Body (Legal, Linguistic and Application Pitfalls of Terminology in Collective Labour Law Relations) 32

Michal Maslen
Roman, Historical and Contemporary Legal Access to Water as Object of Public Relations 51

Miriam Odlerová
Right to Asylum in Light of the Migration Crisis 72

Václav Pravda
Particularities of International Commercial Arbitration in the Russian Federation with an Insight to the Issue of Interim Measures 95

Katarína Skolodová
Protection of Workers against Psychosocial Risks in the Workplace 116

Information for Authors 141

Code of Ethics 149

SOCIETAS ET IURISPRUDENTIA
2020, ročník VIII., číslo 2, s. 11-14
http://sei.iuridica.truni.sk
ISSN 1339-5467

Editoriál k letnej edícii SOCIETAS ET IURISPRUDENTIA 2020

Ctení čitatelia, vážení priatelia,

dovoľte, aby som Vám predstavila druhé číslo ôsmeho ročníka SOCIETAS ET IURISPRUDENTIA, medzinárodného internetového vedeckého časopisu zameraného na právne otázky v interdisciplinárnych súvislostiach.

Časopis SOCIETAS ET IURISPRUDENTIA vychádza pod záštitou Právnickej fakulty Trnavskej univerzity v Trnave a tematicky sa zameriava najmä na spoločensky významné prierezové súvislosti otázok verejného práva a súkromného práva na národnej, nadnárodnej, ako aj medzinárodnej úrovni, pričom prijíma a publikuje výhradne pôvodné, doposiaľ nepublikované príspevky.

Časopis vychádza v elektronickej on-line podobe pravidelne štyrikrát ročne, a to v termínoch 31. marec, 30. jún, 30. september a 31. december, pričom ponúka priestor pre publikáciu príspevkov v podobe samostatných vedeckých štúdií, ako aj cyklov vedeckých štúdií, esejí zamýšľajúcich sa nad aktuálnou spoločenskou témou alebo dianím, recenzií publikácií vzťahujúcich sa na hlavné zameranie časopisu, a taktiež informácií, ako aj správ súvisiacich so základným poslaním časopisu.

Webová stránka časopisu SOCIETAS ET IURISPRUDENTIA ponúka čitateľskej verejnosti informácie v bežnom grafickom rozhraní, a súbežne aj v grafickom rozhraní Blind Friendly pre zrakovo hendikepovaných čitateľov paralelne v slovenskom a anglickom jazyku. V oboch jazykoch zabezpečuje redakcia časopisu i spätnú komunikáciu prostredníctvom svojej osobitnej e-mailovej adresy. Zároveň webová stránka časopisu ponúka čitateľom vďaka uplatneniu dynamického responzívneho webdizajnu možnosť pristúpenia a prehliadania z akéhokoľvek zariadenia umožňujúceho prenos informácií prostredníctvom globálnej siete internet.

Aktuálne, druhé číslo ôsmeho ročníka časopisu SOCIETAS ET IURISPRUDENTIA ponúka celkovo šesť samostatných vedeckých štúdií napísaných v troch rôznych jazykoch – v angličtine, češtine a slovenčine. V poradí prvá štúdia ponúka čitateľom veľmi komplexný a podrobný pohľad na ústavný zákaz preťahovania premlčania zodpovednosti zamestnávateľa za priestupok, zakotvený v súčasnom právnom poriadku Českej republiky. Nasledujúca štúdia dôkladne analyzuje, sprehľadňuje a príkladne vysvetľuje problematiku právnych, jazykovedných a aplikačných

SOCIETAS ET IURISPRUDENTIA
2020, ročník VIII., číslo 2, s. 11-14
http://sei.iuridica.truni.sk
ISSN 1339-5467

úskalí zrozumiteľnosti terminológie v kolektívnych pracovnoprávnych vzťahoch v ich slovenskej právnej úprave, pričom sa ťažiskovo zameriava na pojem „odborový orgán“. Tretia štúdia sa venuje veľmi podrobnému systematickému objasneniu, ako aj hĺbkovej analýze problematiky právnej úpravy vody ako objektu verejných vzťahov z pohľadu rímskoprávneho, historického a súčasného právneho prístupu. V poradí ďalšia štúdia ponúka čitateľom systematické a hĺbkové vymedzenie a objasnenie kľúčových otázok spájajúcich sa s právom na azyl vo svetle migračnej krízy, a to rovnako z pohľadu jeho právnej úpravy v Slovenskej republike, ako aj jeho regulácie na území Európskej únie. Piata štúdia podrobne predstavuje, sprehľadňuje, analyzuje a objasňuje problematiku špecifík medzinárodnej obchodnej arbitráže v Ruskej federácii, s ťažiskovým nahliadnutím do problematiky predbežných opatrení. Posledná, šiesta štúdia dôkladne analyzuje a hĺbkovo objasňuje otázky ochrany zamestnancov pred psychosociálnymi rizikami na pracovisku v kontexte slovenského pracovného práva.

V súvislosti s vydaním druhého čísla ôsmeho ročníka časopisu SOCIETAS ET IURISPRUDENTIA by sme veľmi radi informovali všetkých jeho čitateľov, prispievateľov aj priaznivcov, že časopis je registrovaný v medzinárodných vedeckých databázach Crossref, ERIH PLUS a Index Copernicus International a požiadal o registráciu v ďalších medzinárodných vedeckých databázach. Súčasne by sme veľmi radi informovali aj o tom, že do okamihu vydania nového čísla časopisu zaznamenali jeho webové stránky celkom 132 krajín návštev (v abecednom poradí):

1. Afganistan
2. Albánsko
3. Alžírsko
4. Angola
5. Argentína
6. Arménsko
7. Austrália
8. Azerbajdžan
9. Bangladéš
10. Barbados
11. Belgicko
12. Benin
13. Bielorusko
14. Bolívia
15. Bosna a Hercegovina
45. Indonézia
46. Irak
47. Irán
48. Island
49. Izrael
50. Írsko
51. Jamajka
52. Japonsko
53. Južná Afrika
54. Južná Kórea
55. Kambodža
56. Kamerun
57. Kanada
58. Kazachstan
59. Keňa
89. Pakistan
90. Palestína
91. Panama
92. Paraguaj
93. Peru
94. Pobrežie slonoviny
95. Poľsko
96. Portoriko
97. Portugalsko
98. Rakúsko
99. Rumunsko
100. Rusko
101. Rwanda
102. Saudská Arábia
103. Senegal

16. Brazília
17. Bulharsko
18. Burkina Faso
19. Burundi
20. Curaçao
21. Cyprus
22. Česká republika
23. Čile
24. Čína
25. Dánsko
26. Dominika
27. Dominikánska republika
28. Egypt
29. Ekvádor
30. Estónsko
31. Fidži
32. Filipíny
33. Fínsko
34. Francúzsko
35. Ghana
36. Grécko
37. Gruzínsko
38. Guatemala
39. Guinea
40. Holandsko
41. Honduras
42. Hongkong
43. Chorvátsko
44. India
60. Kirgizsko
61. Kolumbia
62. Kosovo
63. Kostarika
64. Kuvajt
65. Libanon
66. Litva
67. Líbya
68. Lotyšsko
69. Luxembursko
70. Macedónsko
71. Maďarsko
72. Malajzia
73. Malta
74. Maroko
75. Maurícius
76. Mexiko
77. Mjanmarsko
78. Moldavsko
79. Mongolsko
80. Mozambik
81. Namíbia
82. Nemecko
83. Nepál
84. Nigéria
85. Nikaragua
86. Nórsko
87. Nový Zéland
88. Omán
104. Seychely
105. Singapur
106. Sint Maarten
107. Slovensko
108. Slovinsko
109. Spojené arabské emiráty
110. Spojené kráľovstvo
111. Spojené štáty americké
112. Srbsko
113. Sudán
114. Sýria
115. Španielsko
116. Švajčiarsko
117. Švédsko
118. Taiwan
119. Taliansko
120. Tanzánia
121. Thajsko
122. Togo
123. Trinidad a Tobago
124. Tunisko
125. Turecko
126. Uganda
127. Ukrajina
128. Uruguaj
129. Venezuela
130. Vietnam
131. Zambia
132. Zimbabwe

Pri príležitosti vydania druhého čísla ôsmeho ročníka časopisu by som sa veľmi rada úprimne poďakovala všetkým prispievateľom, ktorí doň aktívne prispeli a podelili sa tak s čitateľmi o svoje vedomosti, skúsenosti či nevšedné pohľady na problematiku právnych otázok, a rovnako tiež vedeniu Právnickej fakulty Trnavskej univerzity v Trnave, všetkým priateľom, kolegom, zamestnancom Právnickej fakulty i rektorátu Trnavskej univerzity v Trnave za ich podporu a podnetné rady, a napokon tiež členom redakčnej rady časopisu a redakčnému tímu.

Verím, že časopis SOCIETAS ET IURISPRUDENTIA poskytne podnetnú a inšpiratívnu platformu pre komunikáciu na úrovni odbornej aj

SOCIETAS ET IURISPRUDENTIA
2020, ročník VIII., číslo 2, s. 11-14
http://sei.iuridica.truni.sk
ISSN 1339-5467

občianskej verejnosti, a rovnako tiež pre vedecké a celospoločensky prínosné riešenia aktuálnych právnych otázok v kontexte ich najširších interdisciplinárnych spoločenských súvislostí, a to nielen na národnej, ale aj na regionálnej a medzinárodnej úrovni.

Obrázok 1 Teritoriálny prehľad krajín návštev webových stránok časopisu SOCIETAS ET IURISPRUDENTIA do okamihu vydania druhého čísla ôsmeho ročníka

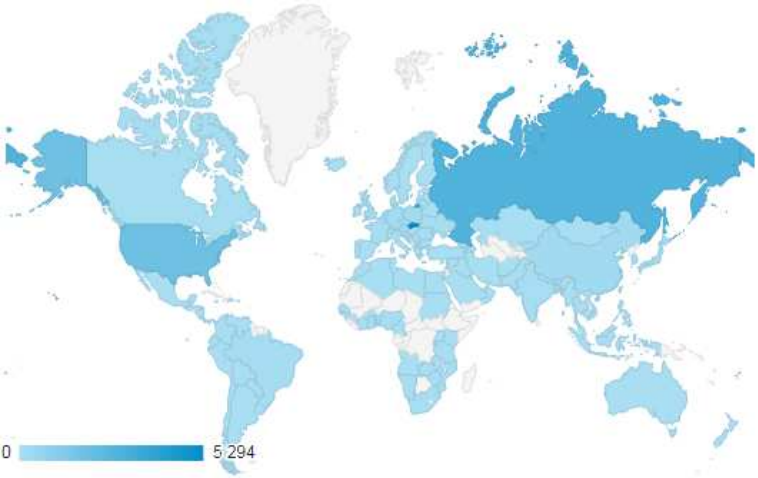

Prameň: Nástroje Google Analytics uplatnené na webových stránkach časopisu SOCIETAS ET IURISPRUDENTIA. Dostupné na internete: http://www.google.com/analytics/. © Google Analytics.

V mene celej redakčnej rady a redakcie časopisu SOCIETAS ET IURISPRUDENTIA

s úctou,

Jana Koprlová

Trnava 30. jún 2020

SOCIETAS ET IURISPRUDENTIA
2020, Volume VIII., Issue 2, Pages 15-18
http://sei.iuridica.truni.sk
ISSN 1339-5467

Editorial for Summer Edition of the SOCIETAS ET IURISPRUDENTIA 2020

Dear readers and friends,

let me introduce the second issue of the eighth volume of SOCIETAS ET IURISPRUDENTIA, an international scientific online journal for the study of legal issues in the interdisciplinary context.

The journal SOCIETAS ET IURISPRUDENTIA is issued under the auspices of the Faculty of Law of the Trnava University in Trnava, Slovakia, and it thematically focuses mainly on socially relevant interdisciplinary relations connected with issues of public law and private law at the national, transnational and international levels, while accepting and publishing exclusively original, hitherto unpublished contributions.

The journal is issued in an electronic on-line version four times a year, regularly on March 31st, June 30th, September 30th and December 31st, and it offers a platform for publication of contributions in the form of separate papers and scientific studies as well as scientific studies in cycles, essays on current social topics or events, reviews on publications related to the main orientation of the journal and also information or reports connected with the inherent mission of the journal.

The website of the journal SOCIETAS ET IURISPRUDENTIA offers the reading public information in the common graphical user interface as well as in the blind-friendly interface designed for visually handicapped readers, both parallel in the Slovak as well as English languages. In both languages the journal's editorial office provides also feedback communication through its own e-mail address. At the same time, the website of the journal offers readers due to the use of dynamic responsive web design accession and browsing by using any equipment that allows transmission of information via the global Internet network.

The current, second issue of the eighth volume of the journal SOCIETAS ET IURISPRUDENTIA offers a total of six separate scientific studies written in three different languages – in the English, Czech and Slovak languages. The very first study offers readers a very complex and detailed view of the employers' constitutional protection against retroactive measures aimed to prolong their administrative liability by increasing time limitation enshrined in the current legal order of the Czech Republic. The following study thoroughly analyses, streamlines and exem-

SOCIETAS ET IURISPRUDENTIA
2020, Volume VIII., Issue 2, Pages 15-18
http://sei.iuridica.truni.sk
ISSN 1339-5467

plarily explains the issues of the legal, linguistic and application pitfalls of terminology in the collective labour law relations in the Slovak legislation, focussing primarily on the concept of the "trade union body". The third study concentrates on a very detailed systematic clarification as well as in-depth analysis of the questions of legal regulation of water as an object of public relations from the view of the Roman, historical and contemporary legal access. The next study offers readers systematic and thorough qualifying and clarifying of the key questions related to the right to asylum in light of the migration crisis, both from the point of view of its legal regulation in the Slovak Republic as well as the regulation in the territory of the European Union. The fifth study presents, streamlines, analyses in detail and clarifies the issues of the particularities of international commercial arbitration in the Russian Federation, with a key insight to the issue of interim measures. The final, sixth study very precisely analyses and deeply explains the questions of the protection of workers against psychosocial risks in the workplace in the context of the Slovak labour law.

In relation to the release of the second issue of the eighth volume of the journal SOCIETAS ET IURISPRUDENTIA we are pleased to inform all its readers, contributors as well as fans that the journal has been registered in the international scientific databases Crossref, ERIH PLUS and Index Copernicus International and applied for registration in other international scientific databases. At the same time, we would like to inform that till the date of the new issue, the journal's websites had recorded a total of 132 countries of visits (in alphabetical order):

1. Afghanistan
2. Albania
3. Algeria
4. Angola
5. Argentina
6. Armenia
7. Australia
8. Austria
9. Azerbaijan
10. Bangladesh
11. Barbados
12. Belarus
13. Belgium
14. Benin
45. Greece
46. Guatemala
47. Guinea
48. Honduras
49. Hong Kong
50. Hungary
51. Iceland
52. India
53. Indonesia
54. Iran
55. Iraq
56. Ireland
57. Israel
58. Italy
89. Palestine
90. Panama
91. Paraguay
92. Peru
93. Philippines
94. Poland
95. Portugal
96. Puerto Rico
97. Romania
98. Russia
99. Rwanda
100. Saudi Arabia
101. Senegal
102. Serbia

15. Bolivia
16. Bosnia and Herzegovina
17. Brazil
18. Bulgaria
19. Burkina Faso
20. Burundi
21. Cambodia
22. Cameroon
23. Canada
24. Chile
25. China
26. Colombia
27. Costa Rica
28. Côte d'Ivoire
29. Croatia
30. Curaçao
31. Cyprus
32. Czech Republic
33. Denmark
34. Dominica
35. Dominican Republic
36. Ecuador
37. Egypt
38. Estonia
39. Fiji
40. Finland
41. France
42. Georgia
43. Germany
44. Ghana
59. Jamaica
60. Japan
61. Kazakhstan
62. Kenya
63. Kosovo
64. Kuwait
65. Kyrgyzstan
66. Latvia
67. Lebanon
68. Libya
69. Lithuania
70. Luxembourg
71. Macedonia
72. Malaysia
73. Malta
74. Mauritius
75. Mexico
76. Moldova
77. Mongolia
78. Morocco
79. Mozambique
80. Myanmar
81. Namibia
82. Nepal
83. New Zealand
84. Nicaragua
85. Nigeria
86. Norway
87. Oman
88. Pakistan
103. Seychelles
104. Singapore
105. Sint Maarten
106. Slovakia
107. Slovenia
108. South Africa
109. South Korea
110. Spain
111. Sudan
112. Sweden
113. Switzerland
114. Syria
115. Taiwan
116. Tanzania
117. Thailand
118. The Netherlands
119. Togo
120. Trinidad and Tobago
121. Tunisia
122. Turkey
123. Uganda
124. Ukraine
125. United Arab Emirates
126. United Kingdom
127. United States of America
128. Uruguay
129. Venezuela
130. Vietnam
131. Zambia
132. Zimbabwe

On the occasion of launching the second issue of the eighth volume of the journal, I would be delighted to sincerely thank all the contributors who have contributed in it actively and have shared with the readers their knowledge, experience or extraordinary views on legal issues as well as the top management of the Faculty of Law of the Trnava University in Trnava, all friends, colleagues, employees of the Faculty of Law, the rector's administration at the Trnava University in Trnava for all support and suggestive advices and, finally, also the members of journal's editorial board and the editorial team.

SOCIETAS ET IURISPRUDENTIA
2020, Volume VIII., Issue 2, Pages 15-18
http://sei.iuridica.truni.sk
ISSN 1339-5467

I believe that the journal SOCIETAS ET IURISPRUDENTIA provides a stimulating and inspirational platform for communication both on the professional level and the level of the civic society as well as for scientific and society-wide beneficial solutions to current legal issues in context of their broadest interdisciplinary social relations, in like manner at national, regional and international levels.

Figure 1 Territorial View of Visitors' Countries in Relation to the Websites of the Journal SOCIETAS ET IURISPRUDENTIA before Issuing the Second Issue of the Eighth Volume

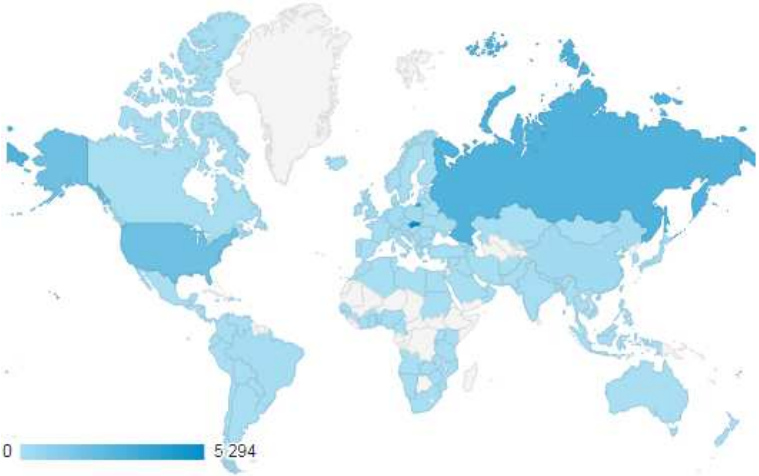

Source: Tools of Google Analytics in Relation to Websites of the Journal SOCIETAS ET IURISPRUDENTIA. Available at: http://www.google.com/analytics/. © Google Analytics.

On behalf of the entire editorial board and editorial office of the journal SOCIETAS ET IURISPRUDENTIA

Yours faithfully,

Jana Koprlová

Trnava, Slovakia, June 30th, 2020

SOCIETAS ET IURISPRUDENTIA
2020, ročník VIII., číslo 2, s. 19-31
http://sei.iuridica.truni.sk
ISSN 1339-5467

Ústavní zákaz protahování promlčení odpovědnosti zaměstnavatele za přestupek[1]

Employers' Constitutional Protection against Retroactive Measures Aimed to Prolong Their Administrative Liability by Increasing Time Limitation

Martin Štefko

Abstract: *In year 2017, the Czech Act on Administrative Liability prolonged a period within which administrative agencies must bring a claim against a defendant. Said Act was the so-called ex post facto law, i.e. a law that retroactively changes the rules of procedure in force at the time an alleged administrative tort was committed in a way substantially disadvantageous to the accused. The Act on Administrative Liability was challenged in the Constitutional Court of the Czech Republic which quashed the respective disputed paragraph of the above-stated Act. The retroactively prolonged timeframe violated a policy-based reason that a defendant should not have the threat of being sued for longer period of time than set forth in the law applicable at the time when the tort was committed. The competent state agency should have an incentive to bring claims as soon as possible.*

Key Words: *Administrative Law; Administrative Tort; True Retroactivity; False Retroactivity; True Retroactive Effect; Liability; Limitation of Liability; Limitation Period; the Czech Republic.*

Abstrakt: *Reforma českého přestupkového práva částečně přitvrdila, když, mimo jiné, upravila přerušení promlčecích lhůt pro zánik odpovědnosti. Správní orgány novou úpravu počaly aplikovat i na zánik odpovědnosti osob, které byly stíhány za přestupky spáchané před účinností této přísnější úpravy. Na tyto obviněné se tak použil zákon přísnější, který nabyl účinnosti až po dokonání stíhaných skutků. Správní orgány usuzovaly, že úprava přerušení běhu promlčecích lhůt nespadá do ústavního zákazu retroaktivity, přičemž jejich postup měl částečně oporu v zákoně i v judikatuře Ústav-*

[1] Tento příspěvek vznikl díky finanční podpoře poskytované v rámci výzkumného projektu na Právnické fakultě Univerzity Karlovy v Praze s názvem *„Soukromé právo a výzvy dneška"*, id. č. PROGRES Q03. Autor působí na Právnické fakultě Univerzity Karlovy v Praze a je advokátem v Kocián Šolc Balaštík advokátní kancelář, s.r.o.

SOCIETAS ET IURISPRUDENTIA
2020, ročník VIII., číslo 2, s. 19-31
http://sei.iuridica.truni.sk
ISSN 1339-5467

ního soudu České republiky. Ten ovšem svůj dosavadní přístup přehodnotil a poprvé judikoval, že zákaz aplikace přísnějšího zákona v sobě zahrnuje též zákaz zpřísnit podmínky pro zánik odpovědnosti pachatelů přestupků.

Klíčová slova: *Správní právo; správní přestupek; pravá retroaktivita; nepravá retroaktivita; efekt pravé retroaktivity; odpovědnost; omezení odpovědnosti; promlčecí lhůta; Česká republika.*

Úvod

V roce 2017 došlo k reformě obecné části přestupkového práva, která byla potřebná a dlouho očekávána. Jako obvykle, i tato reforma přitvrdila a poskytla správním orgánům větší prostor pro stíhání protiprávních jednání, neboť doručením oznámení o zahájení přestupkového řízení mělo nově dojít k přerušení promlčení a k počátku běhu nové promlčecí lhůty. Uvedená úprava postavila správní orgány v pokušení vykládat novou, přísnější úpravu v neprospěch obviněných, stíhaných v již probíhajících přestupkových řízeních, které nebylo možné podle staré úpravy v zákonných lhůtách dokončit. Namísto zastavení přestupkových řízení, správní orgány v těchto řízeních pokračovaly a obviněné trestaly.

Úprava v Zákoně č. 250/2016 Sb. o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich (dále jen „Zákon o odpovědnosti za přestupky“) přinesla úpravu přerušení promlčení, kterou do té doby ve srovnatelné podobě neobsahoval ani Zákon o inspekci práce,[2] ani Správní řád. Současně v přechodných ustanoveních Zákon o odpovědnosti za přestupky stanovil, že se ustanovení dosavadních zákonů, tj. například právě Zákona o inspekci práce, o lhůtách pro projednání přestupku nebo jiného správního deliktu, lhůtách pro uložení pokuty za přestupek nebo jiný správní delikt a lhůtách pro zánik odpovědnosti za přestupek nebo jiný správní delikt od 1. července 2017 nepoužijí. Správní orgány začaly novou úpravu aplikovat k tíži obviněným a odvolací instance v takové aplikaci neshledávaly pochybení. Jako první zasáhl až Městský soud v Praze, který věc předložil Ústavnímu soudu České republiky, a ten spornou úpravu v Zákoně o odpovědnosti za přestupky nakonec zrušil.[3] Následně počaly v souladu

[2] Blíže viz *Zákon č. 251/2005 Sb. o inspekci práce, ve znění pozdějších předpisů.*
[3] Srovnej *Nález Ústavního soudu České republiky ze dne 4. 2. 2020, sp. zn. Pl. ÚS 15/19.*

s tímto nálezem Ústavního soudu České republiky zastavovat přestupková řízení též oblastní inspektoráty práce.[4]

Cílem našeho příspěvku je analyzovat úpravu zániku odpovědnosti zaměstnavatele jako pachatele přestupku uplynutím promlčecí lhůty. Proto bude nejprve popsán institut zániku odpovědnosti zaměstnavatele a související vývoj judikatury, aby byl následně představen institut přerušení promlčení, který přinesl Zákon o odpovědnosti za přestupky. Poslední část příspěvku bude analyzovat podmínky neústavnosti zpětné aplikace přerušení promlčení, která nebyla, a ani dnes není obecně přijímána, neboť nepotrestání pachatele z formálních důvodů je před veřejností jaksi obtížně politicky obhajitelné.

1 Promlčení správní odpovědnosti podle Zákona o inspekci práce

Zákon č. 251/2005 Sb. o inspekci práce (dále jen „Zákon o inspekci práce") upravuje několik lhůt, jejichž marné uplynutí má přivodit zánik přestupkové odpovědnosti pachatele přestupku. Jedná se především o objektivní tříletou lhůtu, kdy odpovědnost pachatele zaniká, pokud oblastní inspektorát práce, respektive Státní úřad inspekce práce neuložil pokutu do tří let ode dne, kdy byl skutek dle zjištění inspekce práce dokonán. Vedle objektivní lhůty upravuje ustanovení § 36 odst. 2 Zákona o inspekci práce rovněž jednoroční subjektivní lhůtu, jež inspekce práce ve svých rozhodnutích považuje spíše za prekluzivní lhůtu: *„Odpovědnost právnické osoby za správní delikt zaniká, jestliže o něm správní orgán nezahájil řízení do 1 roku ode dne, kdy se o něm dozvěděl…"*

V komentáři psaném Petrem Kielerem se uvádí, že úprava objektivní lhůty zůstala nezměněná s přijetím Zákona o odpovědnosti za přestupky. To znamená, že pokuta za přestupek při splnění subjektivní lhůty musí být uložena do tří let ode dne, kdy byl spáchán. Musí být dodrženy obě dvě lhůty; odpovědnost tedy zaniká uplynutím subjektivní lhůty či uplynutím objektivní lhůty. Rozhodnutí o přestupku musí v objektivní lhůtě i subjektivní lhůtě nabýt právní moci.[5] Obě lhůty se přitom považují za

[4] Příkladem je přestupkové řízení vedené u Oblastního inspektorátu práce pro Ústecký a Liberecký kraj pod sp. zn. S7-2017-309.

[5] Blíže viz Komentář Petra Kielera z Ministerstva práce a sociálních věcí České republiky k ustanovení § 36 Zákona o inspekci práce v STÁDNÍK, J., P. KIELER a M. ŠTEFKO. *Zákon o inspekci práce: Komentář*. 1. vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2016. 293 s. ISBN 978-80-7478-931-1.

SOCIETAS ET IURISPRUDENTIA
2020, ročník VIII., číslo 2, s. 19-31
http://sei.iuridica.truni.sk
ISSN 1339-5467

lhůty hmotněprávní.[6] Protože Zákon o inspekci práce nestanoví jinak o běhu a počítání hmotněprávní prekluzívní lhůty, není možné na počítání těchto lhůt dle judikatury Nejvyššího správního soudu České republiky aplikovat předpis upravující běh lhůt procesních, a proto je nutno se v souladu se zásadou *in dubio mitius* přiklonit k výkladu, který lhůtu neprodlužuje.[7] Nejvyšší správní soud České republiky tak preferuje výklad, že běh předmětné lhůty je třeba počítat podle přirozeného běhu času (*a momento ad momentum*), proto se neposouvá okamžik jejího počátku, ani se tato lhůta neprodlužuje, připadá-li její poslední den na sobotu, neděli či státní svátek.[8] Správní soudy dovodily k ustanovení § 20 odst. 1 Zákona č. 200/1990 Sb. o přestupcích, že postih obviněného je možný, jen jestliže rozhodnutí o něm nabylo ve lhůtě právní moci.[9]

I když doktrína spojuje zánik odpovědnosti pachatele s uplynutím kterékoliv ze lhůt, v praxi inspekce práce obvykle čeká na vznesení námitky promlčení ze strany obviněného, a pokud k němu nedojde, je pokuta přes promlčení odpovědnosti obviněného obvykle uložena.[10]

2 Přerušení promlčení

Zákon o inspekci práce nikdy neupravoval institut přerušení promlčení, proto doručením oznámení o zahájení přestupkového řízení nemohlo dojít k přerušení běhu promlčecí lhůty a počátku běhu nové promlčecí lhůty. Nicméně, v tomto i u jiných zákonů, pochopitelně, příležitostně docházelo k prodlužování promlčecích lhůt následnými novelami speciálních zákonů, na což též judikatura v mezidobí reagovala. Příkladem je rozsudek Krajského soudu v Hradci Králové. Oživení a prodloužení již uplynulé promlčecí lhůty v důsledku novely příslušného zákona soudy považovaly

[6] Dle *Usnesení rozšířeného senátu Nejvyššího správního soudu České republiky ze dne 18. 9. 2012, sp. zn. 7 Afs 14/2011 – 115*, platí: *„Prekluzivní lhůty pro uložení správní sankce jsou judikaturou považovány za lhůty hmotněprávní.“*

[7] Naopak, z judikatury Ústavního soudu České republiky bylo možné dovodit aplikovatelnost ustanovení § 40 odst. 1 Správního řádu i na běh lhůt hmotněprávních. Tak *Nález Ústavního soudu České republiky ze dne 25. 9. 1998, sp. zn. IV. ÚS 365/97*.

[8] Srovnej *Rozsudek Nejvyššího správního soudu České republiky ze dne 19. 9. 2013, sp. zn. 7 As 95/2011 – 108*. Dále srovnej *Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 30. 8. 1998, sp. zn. 6 A 69/96 – 34, publikován pod č. 939/2002 SJS*.

[9] Jak vyplývá z *Rozsudku Nejvyššího správního soudu České republiky ze dne 30. 9. 2010, sp. zn. 7 As 61/2010 – 89*.

[10] Příkladem je *Rozhodnutí Oblastního inspektorátu práce pro Plzeňský a Karlovarský kraj ze dne 6. 9. 2017, sp. zn. S6 11512/6.30/17-10*.

za nepřípustný případ pravé retroaktivity.[11] Pokud, nicméně, promlčecí lhůta ještě neuplynula celá, měl Nejvyšší správní soud České republiky za to, že její prodloužení možné je.[12] Pachatel přestupku totiž nemá legitimní očekávání v to, že nebude jeho stíhání adekvátně vedeno, a proto se mu povede uniknout trestu pro činy, které prokazatelně spáchal.

Obecnou úpravu přerušení promlčení pro přestupkové právo přinesl teprve Zákon o odpovědnosti za přestupky. U přerušení promlčecí doby jde, na rozdíl od jejího stavení, o to, že se běh promlčecí lhůty přerušuje, k uběhlé části promlčecí lhůty se již nepřihlíží a počíná běžet nová promlčecí lhůta ve standardní délce stanovené zákonem. Dle Zákona o odpovědnosti za přestupky k promlčení vždy dojde nejpozději uplynutím 3 či 5 let od spáchání přestupku. Dle ustanovení § 32 odst. 2 Zákona o odpovědnosti za přestupky se promlčecí doba přerušuje, mimo jiné, oznámením o zahájení řízení o přestupku a vydáním rozhodnutí, jímž je obviněný uznán vinným. Přerušením promlčecí doby počíná promlčecí doba nová.

2.1 Časová působnost

Institut přerušení promlčení upravený v ustanovení § 32 Zákona o odpovědnosti za přestupky bylo možné nesporně aplikovat od 1. července 2017, tj. od účinnosti citovaného zákona. Spornou se stala otázka, zda se předmětný institut aplikuje jen na přestupky spáchané od 1. července 2017 (ve smyslu ustanovení § 112 odst. 4 zákona č. 250/2016 Sb.), anebo též na ty přestupky, které byly spáchány dříve, ale přestupkové řízení ke dni 1. červenec 2017 nebylo dokončeno. Přinejmenším některé správní orgány zvolily postup ten, že aplikovaly institut přerušení promlčení též na přestupková řízení nedokončená podle dosavadních předpisů, a to zpětně k okamžiku doručení oznámení o zahájení přestupkového řízení. Zmíněný postup pak nevyhnutelně znamenal postihování obviněných

[11] Srovnej *Rozsudek Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 25. 2. 2016, sp. zn. 30 A 80/2015-43*.

[12] Srovnej *Rozsudek Nejvyššího správního soudu České republiky ze dne 24. 5. 2017, sp. zn. 3 As 114/2016 – 46*. V předmětném rozsudku Nejvyšší správní soud České republiky judikoval: *„V nyní projednávaném případě však jednoletá lhůta, v níž bylo možné stěžovatele potrestat, v okamžiku účinnosti novelizačního předpisu ještě běžela (uběhly z ní teprve necelé čtyři měsíce), a bylo proto možné při neexistenci přechodných ustanovení a obecné zásadě nepravé retroaktivity procesních norem na danou situaci aplikovat novou právní normu, která zánik odpovědnosti spojila teprve s uplynutím dvouleté subjektivní, respektive čtyřleté objektivní lhůty. V těchto lhůtách pak napadené rozhodnutí bylo vskutku vydáno.“*

SOCIETAS ET IURISPRUDENTIA
2020, ročník VIII., číslo 2, s. 19-31
http://sei.iuridica.truni.sk
ISSN 1339-5467

podle nepříznivějšího zákona, než byl ten, který platil v době spáchání skutku.

Ustanovení, které daný postup odůvodňovalo, bylo ustanovení § 112 odst. 2 Zákona o odpovědnosti za přestupky, kde bylo uvedeno: *„Ustanovení dosavadních zákonů o lhůtách pro projednání přestupku nebo jiného správního deliktu, lhůtách pro uložení pokuty za přestupek nebo jiný správní delikt a lhůtách pro zánik odpovědnosti za přestupek nebo jiný správní delikt se ode dne nabytí účinnosti tohoto zákona nepoužijí.“* Dlužno dodat, že důvodová zpráva tento postup potvrdila, když uváděla, že zvláštní přechodné ustanovení upravující běh lhůt v Zákoně o odpovědnosti za přestupky je speciální úpravou a má aplikační přednost vůči zvláštním úpravám.

Zákonodárce se, nicméně, v důvodové zprávě k Zákonu o odpovědnosti za přestupky jasně přihlásil též k tomu, že se inspiroval úpravou v Trestním zákoníku. K tomu pak dovozovala doktrína správního práva, že proto i u tohoto institutu měl platit zákaz retroaktivity přísnějšího zákona. Lze poukázat například na článek Jana Strakoše, kde se výslovně uvádí: *„Podle této zásady základním kritériem, z něhož při posuzování odpovědnosti za přestupek musíme vycházet, je, že odpovědnost za přestupek se posuzuje vždy podle toho zákona, který je účinný v době spáchání deliktu. Toto obecné dogma prolamuje pouze pravidlo o použití pozdějšího zákona, je-li pro obviněného pozdější předpis příznivější, a dlužno dodat, je-li pro něj příznivější „v souhrnu“.“*[13] Ještě závažnějším argumentem byla dikce ustanovení § 112 odst. 4 Zákona o odpovědnosti za přestupky, kde se stanovilo, že zahájená řízení o přestupku a dosavadním jiném správním deliktu, s výjimkou řízení o disciplinárním deliktu, která nebyla pravomocně skončena přede dnem nabytí účinnosti tohoto zákona, se dokončí podle dosavadních zákonů.

[13] Blíže viz STRAKOŠ, J. Poznatky k přechodným ustanovením zákona č. 250/2016 Sb. hmotněprávní povahy a úvahy nad nimi (I.). *Správní právo*. 2018, roč. 51, č. 3, s. 188-201. ISSN 0139-6005. Jan Strakoš dále výslovně konstatuje: *„… není sporu o tom, že promlčení je institutem hmotněprávním, tedy bezprostředně spadajícím do komplexu otázek trestní odpovědnosti (trestnosti).“* Dále pak potvrzuje, že právě ustanovení § 112 odst. 2 *Zákona č. 250/2016 Sb. o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich, ve znění pozdějších předpisů*: *„… nelze vykládat odděleně od § 112 odst. 1, který, jak již bylo zmíněno v předchozím příspěvku, navazuje na článek 40 odst. 6 Listiny.“*

3 Zákaz prodloužení promlčecí lhůty

Obvinění se následně bránili poukazem na porušení zákazu retroaktivity, který je upraven v článku 40 odst. 6 Listiny základních práv a svobod.[14] Zákaz retroaktivity přísnějšího zákona opakuje též Zákon o odpovědnosti za přestupky ve svých ustanoveních. Podle ustanovení § 2 odst. 1 Zákona o odpovědnosti za přestupky platí: *„Odpovědnost za přestupek se posuzuje podle zákona účinného v době spáchání přestupku; podle pozdějšího zákona se posuzuje jen tehdy, je-li to pro pachatele přestupku příznivější."* V ustanovení § 112 odst. 3 Zákona o odpovědnosti za přestupky je uvedeno, že na určení druhu a výměry sankce za dosavadní přestupky a jiné správní delikty se ode dne nabytí účinnosti Zákona o odpovědnosti za přestupky použijí ustanovení o určení druhu a výměry správního trestu, je-li to pro pachatele výhodnější. A konečně, ustanovení § 112 odst. 4 Zákona o odpovědnosti za přestupky stanovilo, že *„zahájená řízení o přestupku a dosavadním jiném správním deliktu* […], *která nebyla pravomocně skončena přede dnem nabytí účinnosti tohoto zákona, se dokončí podle dosavadních zákonů."*

To, že v případě promlčení bylo nutné provádět porovnání výhodnosti úpravy pro obviněného, bylo a je považováno za nesporné. Jan Strakoš výslovně konstatuje: *„… není sporu o tom, že promlčení je institutem hmotněprávním, tedy bezprostředně spadajícím do komplexu otázek trestní odpovědnosti (trestnosti)."* Dále pak potvrzuje, že právě ustanovení § 112 odst. 2 zákona č. 250/2016 Sb.: *„… nelze vykládat odděleně od § 112 odst. 1, který, jak již bylo zmíněno v předchozím příspěvku, navazuje na článek 40 odst. 6 Listiny."* Nicméně, i kdyby to bylo sporné, existuje i závazné pravidlo pro takový postup. Jak uvádí Jan Strakoš: *„Po komparaci obou výše uvedených rozsudků při hledání odpovědi na naši otázku, tj. zda je obecně možné prodlužování promlčecí doby u všech správních deliktů, vzpomeňme ještě obecněji, že v případě pochybností (jsou-li), má být právní úprava vykládána vždy ve prospěch obviněného."* Uvedený závěr podporuje též judikatura.[15]

Správní orgány v konkrétních věcech odůvodnily svůj postup (pokud se jednalo o možnou kolizi s článkem 40 odst. 6 Listiny základních práv

[14] Předmětné ustanovení zní: „Trestnost činu se posuzuje a trest se ukládá podle zákona účinného v době, kdy byl čin spáchán. Pozdějšího zákona se použije, jestliže je to pro pachatele příznivější."

[15] Srovnej *Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 29. 12. 1997, sp. zn. 6 A 226/95*; a *Rozsudek Nejvyššího správního soudu České republiky ze dne 20. 10. 2017, sp. zn. 2 As 101/2017 – 46.*

SOCIETAS ET IURISPRUDENTIA
2020, ročník VIII., číslo 2, s. 19-31
http://sei.iuridica.truni.sk
ISSN 1339-5467

a svobod) buď tak, že postup dle Zákona o odpovědnosti za přestupky je pro obviněného příznivější, nebo tak, že zákaz retroaktivity přísnějšího zákona se zde neuplatní.

Pokud se jedná o první typ argumentace, pak bylo zdůrazňováno, že nová úprava správnímu orgánu nabízí větší množství v úvahu přicházejících správních trestů, a správní orgán tak může uložit i mírnější postih. Pokud správní orgán širší míru diskrece nevyužil, je to jeho věc. Uvedenou argumentaci lze vyvrátit, s tím, že bez aplikace přerušení promlčení by došlo k zániku trestní odpovědnosti promlčením a obviněnému by nebyla uložena žádná sankce. Byly-li podle dřívějšího zákona skutky promlčeny, zatímco podle Zákona o odpovědnosti za přestupky nikoliv, pak není věcně správné konstatovat, že aplikace Zákona o odpovědnosti za přestupky je pro obviněného výhodnější.

3.1 Rozsah zákazu

Závažnější byla druhá linie argumentů. Ta totiž měla oporu v judikatuře Ústavního soudu České republiky, který v minulosti opakovaně judikoval, že Listina základních práv a svobod se v článku 40 odst. 6 zabývá tím, které trestné činy lze stíhat, a neupravuje otázku, jak dlouho lze tyto činy stíhat.[16] Předmětný názor následovalo plénum Ústavního soudu České republiky i v usnesení ze dne 10. ledna 2006.

Na druhou stranu bylo možné též najít jiná rozhodnutí, například nález IV. senátu Ústavního soudu České republiky, kde Ústavní soud konstatoval: *„Rozhodujícím kritériem pro posouzení otázky, zda použití pozdějšího zákona by bylo pro pachatele příznivější, je celkový výsledek z hlediska trestnosti, jehož by bylo při aplikaci toho či onoho zákona dosaženo, s přihlédnutím ke všem právně rozhodným okolnostem konkrétního případu. Použití nového práva je tedy pro pachatele příznivější tehdy, jestliže jeho ustanovení, posuzována jako celek, skýtají výsledek příznivější, než právo dřívější.“*[17]

[16] Uvedený názor vyjádřil Ústavní soud České republiky v *Nálezu Ústavního soudu České republiky ze dne 21. 12. 1993, sp. zn. Pl. ÚS 19/93*, a posléze též v *Usnesení Ústavního soudu České republiky ze dne 10. 1. 2006, sp. zn. Pl. ÚS 34/05*.

[17] Dle *Nálezu Ústavního soudu České republiky ze dne 22. 1. 2001, sp. zn. IV. ÚS 158/2000*: *„Rozhodujícím kritériem pro posouzení otázky, zda použití pozdějšího zákona by bylo pro pachatele příznivější, je celkový výsledek z hlediska trestnosti, jehož by bylo při aplikaci toho či onoho zákona dosaženo, s přihlédnutím ke všem právně rozhodným okolnostem konkrétního případu. Použití nového práva je tedy pro pachatele příznivější tehdy, jestliže jeho ustanovení, posuzována jako celek, skýtají výsledek příznivější, než právo dřívější.“*

Za zmíněné situace asi bylo možné problematické přechodné ustanovení v Zákoně o odpovědnosti za přestupky vyložit ústavně konformně, Městský soud v Praze však zvolil pohodlnější cestu tak, že věc předložil k rozhodnutí Ústavnímu soudu České republiky. Ten rozhodl poměrně překvapivě, když se zastal obviněných.

Nejprve se však Ústavní soud České republiky musel vypořádat s dosavadní judikaturou. V případě klíčového nálezu Pl. ÚS 19/93 Ústavní soud České republiky konstatoval, že závěr o možném a ústavním prodloužení promlčecích lhůt se vztahoval toliko k velmi specifické otázce související s polistopadovým vypořádáním se s minulostí a tento závěr nemá žádné obecné dopady do budoucna, neboť se vyčerpal.[18] Ústavní soud České republiky nově konstatoval, že zákaz retroaktivity se vztahuje v souladu s poznatky trestního práva i na zánik odpovědnosti v přestupkovém právu. V následné argumentaci přejal poznatky nauky trestního práva, s tím, že opačný restriktivní výklad není na místě.

Ústavní soud České republiky konstatoval, že článek 40 odst. 6 věta první Listiny základních práv a svobod chrání právní jistotu obviněného z trestného činu či přestupku, *„činí tak ovšem na té úrovni, že zakazuje při posuzování činu užít úpravu trestnosti, která nabyla účinnosti až po spáchání činu. Obviněný z trestného činu či přestupku má tak právní jistotu v tom, že žádný z aspektů trestnosti činu nemůže být posouzen podle budoucí přísnější právní úpravy, a je tak chráněn proti případnému budoucímu zpřísnění trestnosti. V tom spočívá ochrana právní jistoty obviněného.“*

3.2 Záměr zákonodárce

Problém prodloužení promlčecích lhůt u dosud neskončených přestupkových řízení byl, pochopitelně, Ústavním soudem České republiky projednán z hlediska kolize s ústavními limity. Neměl by však zůstat opomenut vlastní záměr zákonodárce. Kdyby správní orgány řádně vyložily úmysl zákonodárce, k vyhrocení předmětného aplikačního problému by nemuselo dojít. Proto je nutno doplnit, že ze samotné dikce dotčených ustanovení Zákona o odpovědnosti za přestupky nebylo možné jedno-

[18] Uvedený názor se projevil v separátním vótu soudců Filip a Šimíček k *Nálezu Ústavního soudu České republiky ze dne 4. 2. 2020, sp. zn. Pl. ÚS 15/19*, kteří shodně poukazují na skutečnost, že v *Listině základních práv a svobod*, ani jinde v českém ústavním pořádku nenajdeme záruku základního práva na zakotvení nějaké promlčecí doby vůbec, natož konkrétní doby. Oba soudci tvrdí, že není porušením zákazu retroaktivity, když nový zákon prodlouží promlčecí doby u neskončených přestupků.

SOCIETAS ET IURISPRUDENTIA
2020, ročník VIII., číslo 2, s. 19-31
http://sei.iuridica.truni.sk
ISSN 1339-5467

značně dovodit záměr zákonodárce prodloužit promlčecí lhůty v těchto případech, spíše naopak.

Správní orgány svůj postup opíraly o dikci důvodové zprávy k ustanovení § 112 odst. 2 Zákona o odpovědnosti za přestupky. Nicméně, hned vzápětí je v citovaném úseku důvodové zprávy uvedeno: *„Proto se v přechodných ustanoveních výslovně stanoví, že podmínky pro ukládání sankcí (respektive kritéria pro určování druhu a výměry sankce) za správní delikty podle zvláštních zákonů se od účinnosti navrhovaného zákona řídí novou obecnou úpravou, pokud bude pro pachatele výhodnější."* Logika koncipování důvodové zprávy i její doslovné znění tak podporuje úsudek, že speciální úpravu v ustanovení § 112 odst. 2 Zákona o odpovědnosti za přestupky je nutno vykládat ku prospěchu obviněného, tj. dle ustanovení § 112 odst. 1 Zákona o odpovědnosti za přestupky.

Dalším protiargumentem proti zpětnému prodloužení promlčecích lhůt bylo to, že ustanovení § 112 odst. 2 Zákona o odpovědnosti za přestupky nezmiňuje aplikaci institutu přerušení promlčení. Proto bylo možné usoudit, že není-li institut přerušení promlčení výslovně vypočten a povolán k aplikaci, pak jej nelze právě v oblasti správního trestání aplikovat analogicky, bez explicitní úpravy v zákoně. Jak dovodil Vrchní soud v Praze: „Užití analogie (zákona nebo práva) v oblasti správního trestání je možné jen omezeně, a to vždy jen ve prospěch delikventa."[19]

Pokud již správní orgány aplikovaly ustanovení § 112 odst. 2 Zákona o odpovědnosti za přestupky jako výjimku ze zákazu retroaktivity přísnějšího zákona dle ustanovení § 112 odst. 1 citovaného zákona, pak ustanovení § 112 odst. 4 citovaného zákona bylo možné považovat za výjimku z ustanovení § 112 odst. 2 citovaného zákona. Výjimku (či spíše potvrzení pravidla), která stanoví, že pravomocně neskončené přestupkové řízení je nutno dokončit podle dosavadních procesních předpisů, které neznají institut přerušení promlčení.

Dále je nutno doplnit, že v řešených případech včetně případu, který skončil u Ústavního soudu České republiky nálezem PL. ÚS 15/19, nešlo jen o přerušení promlčení, ale o to, k jakému okamžiku se mělo přerušení promlčení aplikovat. V řešených případech totiž docházelo k tomu, že oznámení o zahájení přestupkového řízení bylo obviněnému doručeno před tím, než Zákon o odpovědnosti za přestupky nabyl účinnosti. Insti-

[19] Tak *Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 29. 12. 1997, sp. zn. 6 A 226/95*. Dále například *Rozsudek Nejvyššího správního soudu České republiky ze dne 20. 10. 2017, sp. zn. 2 As 101/2017 – 46*.

tut přerušení promlčení se tak měl aplikovat zpětně ke dni, kdy zákon, který jej upravoval, ještě ani nebyl účinný. K oznámení o zahájení přestupkového řízení tak došlo před tím, než přísnější zákon nabyl účinnosti, nikoliv poté. Takovýto postup rozhodně neodpovídal doktríně.[20]

Závěr

Zákaz zpětně prodloužit neuběhlé promlčecí lhůty v přestupkovém řízení z důvodu narušení právní jistoty obviněného ze spáchání přestupku nepochybně správním orgánům komplikuje přestupkové řízení. Správní orgány přitom nejsou často adekvátně personálně ani materiálně vybaveny, aby byly schopny čelit sofistikované obraně větších zaměstnavatelů. A nejen to. Jedná se o zdůraznění formálního principu chránícího pachatele protiprávních jednání, který společnost nemůže přijmout za vlastní. Vždyť spravedlivě je nutno postihnout všechny skutečně spáchané protiprávní jednání.

Přesto právě v řešeném případě bylo poukázáno, že záměrem zákonodárce ve skutečnosti nebyl přísnější postih obviněných v pravomocně neskončených přestupkových řízeních; takto si Zákon o odpovědnosti za přestupky vyložily některé správní orgány, jež nebyly schopny skončit přestupková řízení ve shodě s dosavadními právními předpisy. Správní orgány, které raději trestaly podle nové, přísnější úpravy, než aby uznaly, že nedokázaly efektivně vymoci právo dle starého práva. Nutno ovšem dodat, že tato přestupková řízení nebyla včas skončena též pro mnohdy sofistikované obstrukční jednání obviněných, kterým nebyl správní orgán schopen dostatečně efektivně čelit.

Ústavní soud České republiky nakonec překvapivě dal za pravdu osobám stíhaným pro spáchání přestupků, když se již nadále necítil být vázán judikaturou týkající se postihování trestných činů spáchaných exponenty bývalého režimu. Na jednu stranu se tak jedná o posun k normálnosti, na druhou stranu se právo opět vzdálilo pochopení ze strany laické veřejnosti. Ta totiž oprávněně může vnímat zásah Ústavního soudu

[20] Lze poukázat například na článek STRAKOŠ, J. Poznatky k přechodným ustanovením zákona č. 250/2016 Sb. hmotněprávní povahy a úvahy nad nimi (I.). *Správní právo*. 2018, roč. 51, č. 3, s. 188-201. ISSN 0139-6005, kde Jan Strakoš výslovně uvádí: *„Podle této zásady základním kritériem, z něhož při posuzování odpovědnosti za přestupek musíme vycházet, je, že odpovědnost za přestupek se posuzuje vždy podle toho zákona, který je účinný v době spáchání deliktu. Toto obecné dogma prolamuje pouze pravidlo o použití pozdějšího zákona, je-li pro obviněného pozdější předpis příznivější, a dlužno dodat, je-li pro něj příznivější „v souhrnu“.“*

České republiky jako aprobování jednání pachatelů, kteří se nikdy nepřiznají ke spáchání přestupku, nespolupracují se správními orgány a důsledně využijí jakékoliv možnosti protahovat přestupkové řízení.

Seznam bibliografických odkazů

Listina základních práv a svobod.

Nález Ústavního soudu České republiky ze dne 21. 12. 1993, sp. zn. Pl. ÚS 19/93.

Nález Ústavního soudu České republiky ze dne 22. 1. 2001, sp. zn. IV. ÚS 158/2000.

Nález Ústavního soudu České republiky ze dne 25. 9. 1998, sp. zn. IV. ÚS 365/97.

Nález Ústavního soudu České republiky ze dne 4. 2. 2020, sp. zn. Pl. ÚS 15/19.

Rozhodnutí Oblastního inspektorátu práce pro Plzeňský a Karlovarský kraj ze dne 6. 9. 2017, sp. zn. S6 11512/6.30/17-10.

Rozsudek Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 25. 2. 2016, sp. zn. 30 A 80/2015-43.

Rozsudek Nejvyššího správního soudu České republiky ze dne 30. 9. 2010, sp. zn. 7 As 61/2010 – 89.

Rozsudek Nejvyššího správního soudu České republiky ze dne 19. 9. 2013, sp. zn. 7 As 95/2011 – 108.

Rozsudek Nejvyššího správního soudu České republiky ze dne 24. 5. 2017, sp. zn. 3 As 114/2016 – 46.

Rozsudek Nejvyššího správního soudu České republiky ze dne 20. 10. 2017, sp. zn. 2 As 101/2017 – 46.

Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 29. 12. 1997, sp. zn. 6 A 226/95.

Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 30. 8. 1998, sp. zn. 6 A 69/96 – 34, publikován pod č. 939/2002 SJS.

STÁDNÍK, J., P. KIELER a M. ŠTEFKO. *Zákon o inspekci práce: Komentář*. 1. vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2016. 293 s. ISBN 978-80-7478-931-1.

STRAKOŠ, J. Poznatky k přechodným ustanovením zákona č. 250/2016 Sb. hmotněprávní povahy a úvahy nad nimi (I.). *Správní právo*. 2018, roč. 51, č. 3, s. 188-201. ISSN 0139-6005.

Usnesení rozšířeného senátu Nejvyššího správního soudu České republiky ze dne 18. 9. 2012, sp. zn. 7 Afs 14/2011 – 115.

Usnesení Ústavního soudu České republiky ze dne 10. 1. 2006, sp. zn. Pl. ÚS 34/05.

Zákon č. 200/1990 Sb. o přestupcích.

Zákon č. 250/2016 Sb. o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 251/2005 Sb. o inspekci práce, ve znění pozdějších předpisů.

Doc. JUDr. Martin Štefko, Ph.D.

Právnická fakulta
Univerzita Karlova v Praze
Náměstí Curieových 901/7
116 40 Praha 1
Česká republika
stefkom@prf.cuni.cz
https://orcid.org/0000-0003-1060-6682

SOCIETAS ET IVRISPRVDENTIA

SOCIETAS ET IURISPRUDENTIA
2020, ročník VIII., číslo 2, s. 32-50
http://sei.iuridica.truni.sk
ISSN 1339-5467

Nie je odborový orgán ako odborový orgán (právne, jazykovedné a aplikačné úskalia zrozumiteľnosti terminológie v kolektívnych pracovnoprávnych vzťahoch)

Not a Trade Union Body like a Trade Union Body (Legal, Linguistic and Application Pitfalls of Terminology in Collective Labour Law Relations)

Jana Žuľová
Marek Švec

Abstract: *Working for a trade union can take many forms. The Slovak Labour Code labels these forms in various terms, for example: 'trade union function', 'a function in a trade union body', 'trade union activity', 'representative of employees function', 'trade union body member' or 'particular trade union body member', without giving a legal definition of them nor characterizing them in detail. The meaning of these terms can only be assumed and deduced from the internal trade union documents and from the purpose of a particular labour law institute. The aim of the paper is to point out the ambiguity and inaccuracy of the basic terminology used in collective labour law relations and, based on the authors' own application practice, to propose an approved interpretation of the mentioned terms.*

Key Words: *Labour Law; Unambiguity; Concept; Term; Trade Union Organization; Perform in Trade-union Office; Trade Union Body; Employee Representatives; the Slovak Republic.*

Abstrakt: *Výkon činnosti v odborovej organizácii sa môže uskutočňovať v rôznych formách. Slovenský Zákonník práce v jednotlivých ustanoveniach používa pre tieto formy rôzne označenia, ako napríklad „výkon odborovej funkcie", „výkon funkcie v odborovom orgáne", „činnosť pre odborovú organizáciu", „výkon funkcie zástupcov zamestnancov", „člen odborového orgánu na činnosť odborovej organizácie" alebo „člen príslušného odborového orgánu", pričom neuvádza ich legálnu definíciu, ani ich bližšie necharakterizuje. Obsah uvedených pojmov je možné len predpokladať a snažiť sa ho dovodiť z vnútroodborových dokumentov a účelu konkrétneho pra-*

covnoprávneho inštitútu. Cieľom príspevku je poukázať na nejednoznačnosť a nepresnosť základnej terminológie používanej v kolektívnych pracovnoprávnych vzťahoch a na základe vlastnej aplikačnej praxe autorov navrhnúť aprobovaný výklad uvádzaných pojmov.

Kľúčové slová: *Pracovné právo; zrozumiteľnosť; pojem; termín; odborová organizácia; výkon odborovej funkcie; odborový orgán; zástupcovia zamestnancov; Slovenská republika.*

1 Úvod – všeobecne o zrozumiteľnosti právneho jazyka

Jazyk právnych predpisov vzbudzuje u recipientov bez odborného právnického vzdelania obavy. Fráza o nezrozumiteľnosti zákonov je zľudovená a vyjadruje všeobecnú nespokojnosť s pochopiteľnosťou právnych predpisov. Aj napriek tomu, že sú právne predpisy písané v štátnom jazyku, stáva sa, že prijímatelia (ovládajúci spisovnú podobu jazyka) ich obsah pochopia inak, ako bol sledovaný zámer právneho predpisu. Textu právnych predpisov by mal pritom rozumieť každý, kto ovláda štátny jazyk, aj keď nemá právnické vzdelanie. Existuje aj vyhranený názor vychádzajúci z toho, že občania vlastne nie sú priamymi recipientmi obsahu právnych predpisov a požiadavka ich všeobecnej zrozumiteľnosti preto nemá svoje opodstatnenie. Obsah je im sprostredkovaný, komunikovaný odborníkmi – špecialistami (právnikmi, úradníkmi), ktorí jazyk právneho predpisu „tlmočia“ do formy zrozumiteľnej pre laikov.[1]

Je pravdou, že ľudia poznajú právne predpisy v zásade v takom rozsahu, v akom sa stretli s ich fungovaním vo svojom živote. Odľahčujúc tému, nikto nepredpokladá, že by ich čítanie patrilo k bežným aktivitám občanov, ale túto možnosť im nemožno uprieť. Poznateľnosť práva predpokladá zrozumiteľnosť a presnosť jazyka právnych predpisov. Zrozumiteľnosť je výrazom informačnej funkcie práva a presnosť vyjadrením jeho regulatívnej funkcie.[2] Je rovnako požiadavkou právnej istoty, aby *zákony v právnom štáte boli pochopené dostatočne a aby umožňovali ich adresátom urobiť si aspoň predstavu o svojej právnej situácii. Nejasnosť, viac-*

[1] Bližšie pozri HERNÁNDEZ RAMOS, M. a V. HEYDT. Legislative Language and Style. In: U. KARPEN a H. XANTHAKI, eds. *Legislation in Europe: A Comprehensive Guide for Scholars and Practitioners* [online]. 1st ed. Oxford; Portland: Hart Publishing, 2017, s. 129-144 [cit. 2020-03-04]. ISBN 978-1-50990-877-6. Dostupné na: https://doi.org/10.5040/9781509908783.ch-008.

[2] Bližšie pozri HOLLÄNDER, P. Paradox právneho jazyka. *Kultúra slova.* 1995, roč. 29, č. 6, s. 329. ISSN 0023-5202.

SOCIETAS ET IURISPRUDENTIA
2020, ročník VIII., číslo 2, s. 32-50
http://sei.iuridica.truni.sk
ISSN 1339-5467

významovosť a vágnosť pojmu […] *vytvára stav právnej neistoty, čím sa dostáva do rozporu s článkom 1 Ústavy Slovenskej republiky*.[3]

Pre presnosť informácie, ktorú právna norma komunikuje vo vzťahu k svojim adresátom, má veľký význam používaná terminológia. Právne pojmy a právnické termíny tvoria jadro právnej lexiky, a tak pochopenie právneho textu vo veľkej miere závisí aj od ich porozumenia. Právne pojmy a právnické termíny sa formálne zhodujú s lexikou bežného jazyka, ale na ich porozumenie, ako uvedieme nižšie, nie vždy postačujú jazykové znalosti percipienta bez právnického vzdelania.

2 Vlastnosti právnickej terminológie

Právnickú terminológiu tvoria právne pojmy a právnické termíny. Právnický termín je právny pojem vymedzený definovaním v príslušnej právnej norme, čiže pojem, ktorý má v právnych predpisoch legálnu definíciu. Význam termínu vyplýva z jeho definície. Naproti tomu právny pojem má širší význam ako právnický termín a je menej presný, keďže nie je definovaný.

Právne pojmy a termíny majú typické vlastnosti. To, čo robí pojem právnym pojmom, je podľa Štefana Lubyho právna (odborná) správnosť, jazyková správnosť, jednoznačnosť významu, presnosť, zreteľnosť a ustálenosť.[4] Rovnaké vlastnosti s malými významovými odtienkami sú pripisované termínom. Napríklad Ján Horecký uvádza ako nevyhnutné znaky termínu významovú priezračnosť, systémovosť, ustálenosť, jednoznačnosť, presnosť, nosnosť, ľudovosť a medzinárodnosť.[5] Ivan Masár k uvedeným znakom ešte dopĺňa motivovanosť, derivatívnosť, krátkosť a preložiteľnosť.[6] Z vlastností, ktoré jazykovedci pripisujú termínu, vychádzajú aj Legislatívne pravidlá vlády[7] a Legislatívne pravidlá tvorby

[3] Bližšie pozri *Nález Ústavného súdu Slovenskej republiky zo dňa 15. 10. 1998, sp. zn. PL. ÚS 19/98*.

[4] Bližšie pozri LUBY, Š. Teoretické otázky právnej terminológie v normotvornom procese. *Právník*. 1974, roč. 113, č. 8, s. 728 a nasl. ISSN 0231-6625.

[5] Bližšie pozri HORECKÝ, J. *Základy slovenskej terminológie*. 1. vyd. Bratislava: Vydavateľstvo Slovenskej akadémie vied, 1956, s. 35.

[6] Bližšie pozri MASÁR, I. *Príručka slovenskej terminológie*. 1. vyd. Bratislava: Veda, 1991, s. 42. ISBN 80-224-0341-5.

[7] Bližšie pozri *Legislatívne pravidlá vlády Slovenskej republiky schválené uznesením Vlády Slovenskej republiky zo 4. mája 2016 č. 164 v znení uznesenia Vlády Slovenskej republiky z 28. septembra 2016 č. 441 a uznesenia Vlády Slovenskej republiky z 23. mája 2018 č. 251*.

zákonov.[8] Podľa článku 4 ods. 2 Legislatívnych pravidiel tvorby zákonov *zákon musí byť terminologicky presný a jednotný. Možno v ňom používať len správne a v právnom poriadku ustálené pojmy a správnu právnu terminológiu*. Takmer totožne, podľa článku 6 ods. 2 Legislatívnych pravidiel vlády *zákon musí byť terminologicky správny, presný, jednotný a všeobecne zrozumiteľný. Možno v ňom používať len správne a v právnom poriadku ustálené pojmy a správnu právnu terminológiu*.

Ku kľúčovým vlastnostiam terminológie zaisťujúcim jednotný výklad ustanovení textov právnych predpisov a jednoduchšie pochopenie textu patria predovšetkým jednoznačnosť a presnosť, ktoré sa zabezpečujú definovaním. Definície sú v práve dôležité, pretože tvorba právnických termínov môže byť motivovaná polysémickými slovami z prirodzeného jazyka a takáto viacvýznamová nejednoznačnosť je pre právne vzťahy nežiaduca.[9] Rovnako je tak dôležitá jednotnosť, ktorá vyjadruje to, že pre rovnaké významy sa majú používať rovnaké pojmy a pre rôzne významy odlišné pojmy. Neuralgický bod zrozumiteľnosti právnych prepisov tak pre nás predstavuje skutočnosť, keď tieto vlastnosti právnych pojmov a právnických termínov nie sú rešpektované vo fáze tvorby právneho predpisu. Uvedené demonštrujeme na príkladoch základnej, východiskovej terminológie kolektívnych pracovnoprávnych vzťahov.

3 Pojmoslovné označenie subjektov vykonávajúcich činnosť v odborovej organizácii

Zákon č. 311/2001 Z.z. Zákonník práce v znení neskorších predpisov (ďalej len „Zákonník práce“), ale aj iné všeobecne záväzné právne predpisy, napríklad Zákon č. 2/1991 Zb. o kolektívnom vyjednávaní v znení neskorších predpisov (ďalej len „Zákon o kolektívnom vyjednávaní“), používajú vo svojich ustanoveniach najrôznejšie modifikácie označenia zástupcu zamestnancov alebo členov jednotlivých orgánov zástupcov zamestnancov i činnosti v rámci odborovej organizácie.[10] Raz je to *„výkon*

[8] Bližšie pozri *Legislatívne pravidlá tvorby zákonov č. 19/1997 Z.z. prijaté ako uznesenie Národnej rady Slovenskej republiky č. 519 z 18. decembra 1996, uznesenie Národnej rady Slovenskej republiky č. 1146 zo 6. novembra 2008 a uznesenie Národnej rady Slovenskej republiky č. 1169/2018 zo 16. mája 2018*.

[9] Bližšie pozri HORECKÝ, J. *Základy slovenskej terminológie*. 1. vyd. Bratislava: Vydavateľstvo Slovenskej akadémie vied, 1956, s. 35.

[10] V tomto okamihu sa žiada čitateľovi vysvetliť, že marginálny počet iných foriem zastúpenia zamestnancov na pracovisku v zmysle § 11a Zákonníka práce v aplikačnej praxi spôsobuje, že sporné situácie vznikajú najmä vo vzťahu k príslušnému odborovému orgánu a odborovej organizácii ako zástupcovi zamestnancov na pracovisku. Právny výklad sa aj

SOCIETAS ET IURISPRUDENTIA
2020, ročník VIII., číslo 2, s. 32-50
http://sei.iuridica.truni.sk
ISSN 1339-5467

odborovej funkcie" (ustanovenie § 136 ods. 2 v spojení s § 144a ods. 1 písm. g) Zákonníka práce), inokedy zase *„výkon funkcie v odborovom orgáne"* (ustanovenie § 136 ods. 3 a § 137 ods. 5 písm. c) Zákonníka práce). Ustanovenie § 157 ods. 3 Zákonníka práce používa výraz *„činnosť pre odborovú organizáciu"*, ustanovenie § 240 ods. 3 Zákonníka práce zase slovné spojenie *„člen odborového orgánu na činnosť odborovej organizácie"*, a napokon § 11a Zákonníka práce i § 240 ods. 9 Zákonníka práce pripájajú k odborovému orgánu adjektívum „príslušný".

Pomerne často tak prichádza k zamieňaniu výrazov príslušný odborový orgán a odborová organizácia, hoci z pohľadu napríklad zastupovania zamestnancov na pracovisku je relevantným subjektom len príslušný odborový orgán v zmysle § 11a Zákonníka práce. Ďalej dochádza tiež k zamieňaniu členov príslušného odborového orgánu s členmi ostatných odborových orgánov vo vzťahu k vymedzeniu okruhu fyzických osôb oprávnených na čerpanie pracovného voľna alebo k zamieňaniu členov odborových orgánov s odborovými funkcionármi odborovej organizácie.

3.1 Nie je odborový orgán ako odborový orgán

Vnímanie významového rozdielu medzi výrazmi odborová organizácia a príslušný odborový orgán je kľúčové. Vznik odborovej organizácie automaticky neznamená, že táto sa stáva okamžite subjektom práva pre účely realizácie kompetencií priznaných všeobecne záväznými právnymi predpismi, t.j. že je oprávnená konať v pracovnoprávnych vzťahoch voči zamestnávateľovi ako zástupca zamestnancov v zmysle § 11a Zákonníka práce a súčasne je oprávnená na čerpanie materiálnych a iných výhod, ktoré Zákonník práce najmä v zmysle § 136 a § 240 Zákonníka práce priznáva zástupcom zamestnancov. Ustanovenie §11a Zákonníka práce totiž uvádza, že za zástupcu zamestnancov sa považuje príslušný odborový orgán, a nie odborová organizácia, ktorá disponuje právnou subjektivitou v zmysle procesnoprávneho spôsobu jej založenia s odkazom na § 230 ods. 1 Zákonníka práce. Vymedzenie §11a Zákonníka práce je tak užšie ako je/môže byť obsahové vymedzenie termínu odborová organizácia, ktorej vnútorné prostredie a fungovanie je v prevažnej miere dotvárané aj obsahom jej vnútroodborových dokumentov, ako sú napríklad stanovy alebo štatút odborovej organizácie. Prijímané sú tiež ďalšie vnútroodborové predpisy, ktoré môžu upravovať kreovanie iných orgánov odborovej

s ohľadom na uvedenú skutočnosť v ďalšom texte príspevku venuje prevažne tejto problematike.

organizácie, respektíve upravovať práva a povinnosti jej členov, odborových funkcionárov, ktorých realizácia je relevantná pre konanie v individuálnych a kolektívnych pracovnoprávnych vzťahoch voči zamestnávateľovi. Zákonník práce nevymedzuje legálnu definíciu pojmu príslušný odborový orgán, hoci ho používa v rámci iných pracovnoprávnych inštitútov, napríklad v § 11 Zákonníka práce, § 149 Zákonníka práce alebo § 74 Zákonníka práce a podobne. Ako nápomocné v tomto smere nevnímame ani ustanovenie § 32 ods. 1 Zákona o kolektívnom vyjednávaní, ktoré definuje príslušný odborový orgán (aj príslušný vyšší odborový orgán) ako *„odborový orgán, ktorý je oprávnený vystupovať v právnych vzťahoch v mene príslušnej odborovej organizácie"*,[11] keďže ide o tautologickú definíciu, t.j. chybnú definíciu, ktorá pojem odborový orgán definuje samým sebou a definícia je tak kruhom. Z ustanovenia § 32 ods. 1 Zákona o kolektívnom vyjednávaní vyplýva len to, ktorý odborový orgán možno pokladať za príslušný a akou kompetenciou je vybavený. Definičné vymedzenie príslušného odborového orgánu, teda odborového orgánu oprávneného konať v mene odborovej organizácie, tak bezprostredne závisí od vnútroodborových dokumentov odborovej organizácie, ktorá začína svoje pôsobenie u zamestnávateľa.

Pokiaľ teda vnímame základný rozdiel medzi pojmami odborová organizácia a príslušný odborový orgán, bude toto poznanie rozhodujúce pre vymedzenie vzniku a začiatku pôsobenia odborovej organizácie ako právneho subjektu s právnou subjektivitou u zamestnávateľa v zmysle § 230 ods. 1 Zákonníka práce. Samotné založenie odborovej organizácie neznamená, že prišlo k platnému založeniu príslušného odborového orgánu ako zástupcu zamestnancov v kontexte § 11a Zákonníka práce, ale predmetný proces je zavŕšený až v okamihu, keď odborová organizácia okrem doručenia písomného oznámenia o začatí svojho pôsobenia u zamestnávateľa a predloženia zoznamu členov odborového orgánu podľa § 230 ods. 1 Zákonníka práce súčasne splní aj hmotnoprávnu podmienku založenia zástupcu zamestnancov, ktorý je oprávnený konať v mene tejto odborovej organizácie.

V danej súvislosti hneď upozorňujeme na skutočnosť, že je dôležité striktne rozlišovať medzi radovými členmi odborovej organizácie, členmi odborových orgánov (iných ako príslušného odborového orgánu) a členmi príslušného odborového orgánu, ktorý predstavuje zástupcu zamest-

[11] Bližšie pozri BARANCOVÁ, H. et al. *Zákonník práce: Komentár*. 1. vyd. Bratislava: C. H. Beck, 2017, s. 1013 a nasl. ISBN 978-80-89603-53-4.

SOCIETAS ET IURISPRUDENTIA
2020, ročník VIII., číslo 2, s. 32-50
http://sei.iuridica.truni.sk
ISSN 1339-5467

nancov v zmysle §11a Zákonníka práce. Jednou z podmienok začatia pôsobenia odborovej organizácie na pracovisku zamestnávateľa je v zmysle ustanovenia § 230 ods. 1 Zákonníka práce predloženie zoznamu členov odborového orgánu.[12] Ustanovenie § 230 ods. 1 Zákonníka práce, na rozdiel od § 11a Zákonníka práce, nepoužíva adjektívum „príslušný". Dôsledkom je tak nemožnosť zamestnávateľa identifikovať príslušný odborový orgán, ktorý bude oprávnený konať v mene odborovej organizácie v individuálnych a kolektívnych pracovnoprávnych vzťahoch voči nemu. Rovnako zamestnávateľ nevie identifikovať členov tohto príslušného odborového orgánu, voči ktorým by mala smerovať prípadná ochrana pred skončením pracovného pomeru podľa § 240 ods. 9 Zákonníka práce.

Ustanovenie § 230 ods. 1 Zákonníka práce nekorešponduje s ustanovením § 11a Zákonníka práce v tom zmysle, že nevyžaduje od odborovej organizácie, aby súčasťou písomného oznámenia o začatí pôsobenia u zamestnávateľa bola aj jej vnútroodborová dokumentácia, ktorá by zamestnávateľovi umožnila stotožniť členov príslušného odborového orgánu. *Ad absurdum* je možné dospieť k záveru, že do okamihu, kým odborová organizácia nedoručí zamestnávateľovi vnútroodborové dokumenty, na podklade ktorých môže zamestnávateľ jednoznačne identifikovať príslušný odborový orgán odborovej organizácie oprávnený konať v jej mene, v zmysle § 11a Zákonníka práce na pracovisku nepôsobí tento druh zástupcu zamestnancov. Zamestnávateľ môže byť totiž v neistom postavení, keď oznámené zloženie členov odborového orgánu v zmysle § 230 ods. 1 Zákonníka práce nemusí byť podľa vnútroodborových dokumentov totožné s členmi príslušného odborového orgánu podľa § 11a Zákonníka práce.[13]

Stotožnenie členov príslušného odborového orgánu je pre prax dôležité. Ide o nevyhnutný predpoklad platných a účinných úkonov v individuálnych a kolektívnych pracovnoprávnych vzťahoch, keď zamestnávateľ musí mať právnu istotu, že fyzické osoby reprezentujúce odborový orgán sú totožné s vymedzením príslušného odborového orgánu v § 11a Zákonníka práce, a teda že predstavujú kolektívnym spôsobom príslušný odborový orgán oprávnený konať v mene odborovej organizácie v pra-

[12] Ustanovenie § 230 ods. 1 Zákonníka práce je možné vnímať ako zákonnú licenciu na sprístupnenie osobitnej kategórie osobného údaja týkajúceho sa odborovej príslušnosti členov odborového orgánu v súlade so *Všeobecným nariadením na ochranu údajov (GDPR)* a *Zákonom č. 18/2018 Z.z. o ochrane osobných údajov v znení neskorších predpisov*.

[13] Bližšie pozri BARANCOVÁ, H. a R. SCHRONK. *Pracovné právo*. 3. preprac. a dopln. vyd. Bratislava: Sprint dva, 2016. 528 s. ISBN 978-80-89710-26-3.

covnoprávnych vzťahoch. Rovnako povinnosti, ktoré má plniť zamestnávateľ voči zástupcom zamestnancov podľa § 240 ods. 5 Zákonníka práce, plní voči oprávnenému odborovému orgánu odborovej organizácie, ktorým je príslušný odborový orgán, pretože uvedené ustanovenie používa pojem zástupcovia zamestnancov, ktorý v odkaze na § 11a Zákonníka práce znamená povinnosť zamestnávateľa plniť nie voči odborovej organizácii (teda akémukoľvek odborovému orgánu), ale len voči príslušnému odborovému orgánu odborovej organizácie v zmysle vyššie uvedeného.

3.2 Príslušný odborový orgán, jeho kompetencie štatutárneho orgánu a vnútroodborová terminologická nejednotnosť

Ak aj odpovedajúcim spôsobom určíme príslušný odborový orgán odborovej organizácie v zmysle vnútroodborových dokumentov, vznikne oprávnená otázka, či daný príslušný odborový orgán dovnútra i navonok odborovej organizácie predstavuje tzv. štatutárny orgán odborovej organizácie, ktorý sa vo vnútroodborových dokumentoch uvádza ako odborový orgán oprávnený konať v mene odborovej organizácie v plnom rozsahu. Chýbajúca identita príslušného odborového orgánu ako štatutárneho orgánu odborovej organizácie by totiž spôsobila, že takéto konanie príslušného odborového orgánu voči zamestnávateľovi by nespĺňalo hmotnoprávny predpoklad dovodený z § 32 ods. 1 Zákona o kolektívnom vyjednávaní, t.j. že ide o odborový orgán oprávnený konať v mene odborovej organizácie s právnymi dôsledkami.

Pomerne pravidelne možno v stanovách odborových organizácií objaviť nedostatočné vymedzenie kompetencií medzi odborovými funkcionármi a príslušným odborovým orgánom, za ktorý možno považovať odborový orgán zriadený na kolektívnom princípe na úrovni predstavenstva alebo obdoby konateľstva obchodných spoločností, respektíve sa kompetencie odborových funkcionárov a odborového orgánu jednoducho prekrývajú, pričom nie je vymedzený hierarchický vzťah medzi nimi dovnútra i navonok. Stanovy odborových organizácií často pri kompetenciách odborových funkcionárov používajú pojem *„štatutárny zástupca“* a pri odborových orgánoch, ktoré majú v pracovnoprávnych vzťahoch povahu príslušného odborového orgánu, používajú pojem *„štatutárny orgán odborovej organizácie“* alebo *„výkonný orgán odborovej organizácie“* s naplnením hmotnoprávnej podmienky *„štatutárneho orgánu odborovej organizácie“*, a to často súčasne. Nie je pritom jasné, v akom rozsahu sú odborový funkcionár a odborový orgán oprávnení zastupovať odborovú

SOCIETAS ET IURISPRUDENTIA
2020, ročník VIII., číslo 2, s. 32-50
http://sei.iuridica.truni.sk
ISSN 1339-5467

organizáciu navonok i dovnútra a v ktorom okamihu sa konanie odborového funkcionára dostáva do excesu, ak pripustíme hierarchicky vyššie postavenie odborového orgánu, ktoré vychádza z charakteru kolektívneho rozhodovania za odborovú organizáciu. Do istej miery nelogicky potom pôsobia niektoré ustanovenia stanov odborových organizácií, ktoré na jednej strane označia odborového funkcionára vo funkcii predsedu alebo podpredsedu za štatutárneho zástupcu (vychádzajúc z nižšie vymedzeného pojmu *„štatutárny“*) a následne ho však zaviažu konať v zmysle uznesenia alebo poverenia kolektívneho odborového orgánu, ktorý môže byť (a často aj je) rovnako označený za štatutárny orgán.

Pojem štatutárny orgán alebo zástupca odborovej organizácie neupravuje žiadny pracovnoprávny predpis. Z historického i právneho výkladu by malo ísť o subjekt alebo fyzickú osobu, ktorá je na základe zákona alebo zakladateľského dokumentu právnickej osoby oprávnená konať (t.j. robiť právne úkony) v mene danej právnickej osoby vo všetkých veciach.[14] Je to teda ten orgán právnickej osoby, ktorého konanie sa považuje priamo za konanie právnickej osoby, pre ktorú je činný.[15]

Konkrétna podoba štatutárneho orgánu závisí od toho, o akú konkrétnu právnickú osobu ide. Termín štatutárny orgán v dnešnom úzkom ponímaní zaviedol Zákon č. 109/1964 Zb. Hospodársky zákonník, ktorý uvádzal v § 20, že *„Socialistické organizácie konajú prostredníctvom svojich (štatutárnych i iných) orgánov alebo prostredníctvom svojich zástupcov“* a v § 21 ods. 1, že *„Štatutárnym orgánom socialistickej organizácie je jej pracovník alebo člen, ktorý je podľa tohto zákona alebo podľa príslušných organizačných predpisov (napríklad štatútov, stanov, organizačných poriadkov) oprávnený konať v mene organizácie vo všetkých veciach. Ak je štatutárny orgán kolektívny, organizačné predpisy určujú, akým spôsobom koná navonok.“* Po novele Hospodárskeho zákonníka zákonom č. 103/

[14] Bližšie pozri HORECKÝ, J. *Dispoziční pravomoc zaměstnavatele*. 1. vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2018, s. 88. ISBN 978-80-7598-255-1.

[15] V anglických textoch písaných mimo anglosaských krajín (napríklad v medzinárodných organizáciách) a v prekladoch do angličtiny sa výraz vyskytuje v podobe „statutory organ“ alebo „statutory body“ ako doslovný preklad nemeckého „statutarisches Organ“, francúzskeho „organe statutaire“ a podobne a vyskytuje sa (nevhodne) aj ako doslovný preklad slovenského a českého výrazu „štatutárny orgán“ (v ponímaní podľa Občianskeho zákonníka). V samotných anglosaských krajinách však výrazy „statutory organ“ a „statutory body“ znamenajú niečo úplne iné, a to „zákonný orgán“ (porovnaj GARNER, B. A. ed. *Black's Law Dictionary*. 9th ed. St. Paul, MN: West, 2009. 1920 s. ISBN 978-03-1419-949-2; a VÍT, P. *Praktický právní průvodce pro neziskové organizace*. 1. vyd. Praha: Grada Publishing, 2015, s. 53. ISBN 978-80-247-5477-2).

1990 Zb. sa v § 24 ods. 1 a ods. 2 uvádzalo, že *„(1) Organizácie konajú prostredníctvom svojich štatutárnych orgánov alebo prostredníctvom svojich zástupcov. Zástupcom môže byť iná organizácia alebo fyzická osoba. (2) Štatutárnym orgánom organizácie je pracovník alebo člen, ktorý je podľa zákona alebo podľa príslušných organizačných predpisov (napríklad štatútu, stanov, organizačného poriadku) oprávnený konať v mene organizácie vo všetkých veciach. Ak je štatutárny orgán kolektívny, určujú organizačné predpisy, akým spôsobom koná navonok.“*

Súčasná právna úprava obsiahnutá v § 20 ods. 1 Zákona č. 40/1964 Zb. Občiansky zákonník v znení neskorších predpisov uvádza, že *„Právne úkony právnickej osoby vo všetkých veciach robia tí, ktorí sú na to oprávnení zmluvou o zriadení právnickej osoby, zakladacou listinou alebo zákonom (štatutárne orgány).“* S odkazom na § 6 Zákona č. 83/1990 Zb. o združovaní občanov v znení neskorších predpisov a subsidiárny vzťah všeobecných ustanovení vyššie uvedeného Občianskeho zákonníka na oblasť pracovnoprávnych vzťahov sú tak jedine stanovy odborovej organizácie oprávnené určiť, koho možno považovať za štatutárny orgán/zástupcu odborovej organizácie a ktorý odborový orgán alebo odborový funkcionár je oprávnený v plnom rozsahu konať v mene odborovej organizácie voči tretím osobám.

Pokiaľ teda vychádzame z účelu konštituovania odborových organizácií ako zástupcov zamestnancov v zmysle §11a Zákonníka práce, musíme dospieť k záveru, že odborovým orgánom oprávneným konať v mene odborovej organizácie, t.j. štatutárnym orgánom, môže byť len kolektívny odborový orgán, najčastejšie nazvaný *„výbor odborovej organizácie“* alebo *„predsedníctvo/predstavenstvo odborovej organizácie.“* Uvedenú právnu domnienku podporujú i ďalšie ustanovenia stanov odborových organizácií, ktoré zverujú týmto menovaným kolektívnym odborovým orgánom právomoc ukladať odborovým funkcionárom úlohy a povinnosti, pričom ich splnenie sú oprávnené kontrolovať. Podporný argument môžu tvoriť v uvedenom zmysle aj ustanovenia Zákona č. 513/1991 Zb. Obchodný zákonník v znení neskorších predpisov, ktorý uvádza obdobné vymedzenie štatutárneho orgánu v § 13 ods. 1 tak, že *„Ak je podnikateľ fyzická osoba, koná osobne alebo za neho koná zástupca. Právnická osoba koná štatutárnym orgánom alebo za ňu koná zástupca“*, a následne v § 13 ods. 4 uvádza, že *„Obmedzenie oprávnenia štatutárneho orgánu konať nie je účinné voči tretím osobám ani v prípade, keď bolo zverejnené.“* Pri zohľadnení úpravy obsiahnutej v stanovách odborových organizácií, ktoré síce používajú v spojení s odborovými funkcionármi pojem *„štatutárny“*,

SOCIETAS ET IURISPRUDENTIA
2020, ročník VIII., číslo 2, s. 32-50
http://sei.iuridica.truni.sk
ISSN 1339-5467

ale súčasne obmedzujú konanie odborových funkcionárov v závislosti od rozhodnutia vyššie popísaného odborového orgánu, máme za preukázané, že výlučne odborový orgán založený na kolektívnom princípe môže byť štatutárnym orgánom odborovej organizácie s plnou právnou spôsobilosťou konať za odborovú organizáciu v právnych úkonoch voči tretím osobám. Postavenie odborových funkcionárov má následne len povahu povereného zástupcu, ktorý koná v rozsahu poverenia alebo splnomocnenia štatutárneho odborového orgánu v mene odborovej organizácie.[16]

4 Ďalšie pojmoslovné označenia činnosti v odborovej organizácii

Ako sme uviedli, okrem pojmu príslušný odborový orgán Zákonník práce používa na označenie činnosti v rámci odborovej organizácie aj iné výrazy, ako sú výkon odborovej funkcie, výkon funkcie v odborovom orgáne, člen odborového orgánu. Máme za to, že ide o jav terminologickej roztrieštenosti, pričom obsah uvedených pojmov nie je jednoduché identifikovať, aj vzhľadom na to, čo sme uviedli v rámci právneho výkladu k štatutárnemu zástupcovi/orgánu odborovej organizácie. Bez spornosti ostáva používanie termínu zástupcovia zamestnancov, pretože jeho legálna definícia v § 11a Zákonníka práce zabezpečuje, že tam, kde sa tento termín vyskytuje, má sa na mysli príslušný odborový orgán.

Správne rozlíšenie uvádzaných pojmov z ich obsahovej stránky má zásadný vplyv napríklad na poskytnutie právnej ochrany, ktorá prináleží zástupcom zamestnancov v zmysle § 240 ods. 9 Zákonníka práce, či vôbec možnosti čerpania pracovného voľna s náhradou mzdy podľa § 240 ods. 3 Zákonníka práce. Kľúčovým sa javí byť odpovedajúce rozlíšenie tzv. odborového funkcionára a člena odborového orgánu, pričom obaja môžu vykonávať činnosť pre odborovú organizáciu a konať v jej mene. V oboch prípadoch sa pre účely naplnenia obsahu predmetných výrazov javí byť dôležitým ich vlastné vymedzenie vo vnútroodborových dokumentoch odborovej organizácie, hoci ani to nie je zárukou ich správnej identifikácie. Zriadenie a existencia odborových orgánov sa odvíjajú najčastejšie od stanov odborovej organizácie ako základného a najdôležitejšieho vnútroodborového dokumentu, pričom následne sú v stanovách vymedzené aj ich kompetencie. V tomto ohľade však musíme mať na zreteli, že pojem *„odborový orgán“* je podstatne širší v obsahu svojho vymedzenia ako pojem *„príslušný odborový orgán“*, hoci sa oba používajú v jed-

[16] Bližšie pozri MADLEŇÁK, A. Rozvoj ľudských zdrojov ako predpoklad uplatnenia spoločensky zodpovedného podnikania. *Sociálno-ekonomická revue*. 2016, roč. 14, č. 2, s. 12-20. ISSN 1336-3727.

notlivých ustanoveniach Zákonníka práce. Odborový orgán možno označiť za subjekt alebo inštitúciu v užšom význame, pričom predstavuje skupinu ľudí oprávnených kolektívnym spôsobom rozhodovať vo vecne vymedzenom rozsahu kompetencií v odborovej organizácii, respektíve realizovať činnosť určenú v stanovách. Nie je podmienkou, a spravidla tomu tak ani nie je, že by odborová organizácia mala zriadený iba jeden odborový orgán, ktorý by zabezpečoval rozhodovanie a výkon činnosti odborovej organizácie v každej jednej oblasti, ale pravidlom je zriadenie niekoľkých odborových orgánov, často na hierarchickom princípe. Za odborový orgán teda považujeme akýkoľvek subjekt, o ktorom to takto ustanovia stanovy alebo iný základný vnútroodborový dokument odborovej organizácie, pričom sa mu zveria určité kompetencie rozhodovania. Spravidla tak pôjde o rôzne druhy odborových orgánov konajúcich dovnútra i navonok v mene odborovej organizácie, pričom ich charakter sa bude líšiť nielen podľa veľkosti odborovej organizácie z pohľadu početnosti jej členskej základne, ale i podľa charakteru činnosti zamestnávateľa (napríklad zložitejšiu štruktúru majú odborové organizácie pôsobiace v priemyselných odvetviach pri potrebe konštituovania rôznych vecne zameraných odborových orgánov).

Pojem odborového orgánu ale nemožno stotožňovať s pojmom príslušný odborový orgán, ktorý v zmysle § 11a Zákonníka práce predstavuje zástupcu zamestnancov a ktorý jediný je spravidla oprávnený konať v mene odborovej organizácie v právnych, osobitne pracovnoprávnych vzťahoch. Príslušný odborový orgán je tak odborový orgán odborovej organizácie, ktorý môže vykonávať činnosť aj dovnútra odborovej organizácie; v porovnaní s ostatnými odborovými orgánmi však koná v mene odborovej organizácie tiež v právnych vzťahoch voči tretím osobám a v pracovnoprávnych vzťahoch má povahu zástupcu zamestnancov oprávneného konať v individuálnych a kolektívnych pracovnoprávnych vzťahoch. Za predpokladu pochopenia takéhoto rozlíšenia odborových orgánov odborovej organizácie musíme súčasne zohľadniť i skutočnosť, že identifikácia člena odborového orgánu sa líši v závislosti od jeho členstva v konkrétnom odborovom orgáne. Za člena odborového orgánu odborovej organizácie môžeme považovať fyzickú osobu, ktorá sa členom odborového orgánu stáva len na určitý, viac či menej vymedzený čas (napríklad jeden deň), ale aj fyzickú osobu, ktorá sa členom odborového orgánu stáva na presne vymedzené funkčné obdobie, spravidla na základe voľby zo strany ostatných členov odborovej organizácie. Ak zohľadníme vlastnú aplikačnú prax v Slovenskej republike z pohľadu konštituovania

SOCIETAS ET IURISPRUDENTIA
2020, ročník VIII., číslo 2, s. 32-50
http://sei.iuridica.truni.sk
ISSN 1339-5467

jednotlivých odborových orgánov v stanovách odborových organizácií, môžeme sa stretnúť s jednoduchým vymedzením troch základných odborových orgánov, a to v podobe stretnutia členov odborovej organizácie (nazvaného zjazd, konferencia, členská schôdza a podobne, ďalej len *„konferencia"*), ktoré sa považuje za najvyšší odborový orgán odborovej organizácie, potom s akýmsi výkonným odborovým orgánom zabezpečujúcim bežnú agendu odborovej organizácie s vlastnosťou štatutárneho orgánu (nazvaným výbor, predstavenstvo, predsedníctvo a podobne, ďalej len *„výbor"*), a potom s odborovým orgánom majúcim kontrolnú funkciu v oblasti hospodárenia odborovej organizácie (nazvaným revízna komisia, revízori, kontrolná komisia a podobne, ďalej len *„revízna komisia"*). Každý z týchto odborových orgánov sa líši vo vzťahu k identifikácii svojich členov, pričom ku každému z týchto odborových orgánov je potrebné pristupovať odlišným spôsobom pri uplatňovaní jednotlivých pracovnoprávnych inštitútov. Členom konferencie sa totiž fyzická osoba stáva *ad hoc* na základe určeného kľúča stanovenia počtu delegátov výborom odborovej organizácie, pričom predmetné členstvo je časovo obmedzené na dobu trvania konferencie. Členstvo v odborovom orgáne konferencie tak nie je stálym členstvom a fyzickej osobe ani nezaručuje, že na ďalšom konaní konferencie bude rovnako členom daného odborového orgánu. Po skončení konferencie fyzická osoba prestáva byť automaticky členom odborového orgánu, bez ohľadu na jej vlastnú vôľu. Naopak, členstvo fyzickej osoby vo výbore alebo revíznej komisii je spravidla viazané na úspešnú voľbu uskutočnenú podľa vnútroodborových dokumentov, pričom členstvo je určené najčastejšie funkčným obdobím vymedzeným v stanovách odborovej organizácie. Členstvo v odborovom orgáne má tak výrazne stálejší charakter než je tomu v prípade členstva v odborovom orgáne konferencie. Z uvedeného objasnenia podstaty odborových orgánov musíme vychádzať pri uplatnení jednotlivých pracovnoprávnych inštitútov, pretože vyššie uvádzané ustanovenia Zákonníka práce z pohľadu svojho účelu i zákonnej formulácie používajú odlišnú terminológiu, t.j. ich uplatnenie je z povahy veci vylúčené pri niektorých odborových orgánoch, hoci tento pojem používajú.

Z uvádzaného výpočtu zákonných ustanovení, ktoré nejakým spôsobom používajú výrazy spojené s odborovým orgánom alebo odborovou funkciou, sú pre účely členstva v odborovom orgáne v zásade použiteľné ustanovenia § 240 ods. 2, ods. 3 a ods. 9 Zákonníka práce, všetky ostatné ustanovenia sa dotýkajú formulačne alebo z pohľadu účelu výkonu odborovej funkcie pre odborovú organizáciu. Ustanovenie § 240 ods. 2 Zákon-

níka práce používa výraz *„výkon funkcie zástupcov zamestnancov“*, čo s odkazom na § 11a Zákonníka práce v spojení s § 229 ods. 4 Zákonníka práce evokuje dojem výkonu kompetencií a oprávnení zástupcov zamestnancov vyplývajúci zo všeobecne záväzných právnych predpisov, vrátane Zákonníka práce. Účelom daného ustanovenia je poskytnutie pracovného voľna zástupcom zamestnancov na výkon funkcie zástupcu zamestnancov alebo na vzdelávanie, pričom s odkazom na § 11a Zákonníka práce pod ním rozumieme príslušný odborový orgán a pracovné voľno členom tohto príslušného odborového orgánu, nie členovi akéhokoľvek odborového orgánu odborovej organizácie. Oprávnenými na čerpanie pracovného voľna podľa § 240 ods. 2 Zákonníka práce tak nemôžu byť fyzické osoby, ktoré sú členmi akéhokoľvek odborového orgánu odborovej organizácie, aj keď by možno sčasti realizovali určitú kompetenciu voči zamestnávateľovi, ale napriek tomu nie sú členmi príslušného odborového orgánu. V tomto ohľade potrebujeme ako dôležité poznamenať, že nie je možné v zmysle vyššie uvedeného právneho výkladu, aby existovali viaceré príslušné odborové orgány odborovej organizácie, keďže stanovy odborovej organizácie zverujú právomoc konať v plnom rozsahu právnej subjektivity odborovej organizácie vždy len jednému odborovému orgánu, a to aj s ohľadom na dodržanie princípu právnej istoty v právnych vzťahoch.

V porovnaní s § 240 ods. 2 Zákonníka práce už ustanovenie § 240 ods. 3 Zákonníka práce používa výraz *„člen odborového orgánu na činnosť odborovej organizácie“*, pričom však bližšie necharakterizuje ani samotný odborový orgán, o ktorého člena by malo ísť, ale ani samotnú činnosť, ktorú by mal tento člen počas čerpania pracovného voľna s náhradou mzdy vykonávať. Vychádzajúc z účelu ustanovenia § 240 ods. 3 Zákonníka práce môže ísť o akéhokoľvek člena odborového orgánu odborovej organizácie, keďže pojem činnosť odborovej organizácie je determinovaný obsahom vnútroodborových dokumentov odborovej organizácie, najmä stanov odborovej organizácie, v ktorých sa uvádzajú základné formulácie účelu, pre ktorý bola odborová organizácia založená, jej ciele a spôsob ich dosahovania a podobne. Ustanovenie § 240 ods. 3 Zákonníka práce tak neobmedzuje činnosť člena odborového orgánu na vlastný výkon kompetencií, ktoré sú priznané zástupcom zamestnancov v zmysle § 240 ods. 9 Zákonníka práce, ale predmetná činnosť môže prebiehať aj dovnútra odborovej organizácie vo vzťahu k samotnej členskej základni alebo inému vecnému zameraniu odborovej organizácie (napríklad kontrola hospodárenia odborovej organizácie). Využitie predmetného pra-

SOCIETAS ET IURISPRUDENTIA
2020, ročník VIII., číslo 2, s. 32-50
http://sei.iuridica.truni.sk
ISSN 1339-5467

covného voľna i okruh oprávnených subjektov sú tak rámcovo širšie v porovnaní s § 240 ods. 2 Zákonníka práce, a to i s ohľadom na skutočnosť, že § 240 ods. 3 Zákonníka práce nepoužíva pojem *„príslušný odborový orgán“*.

Iný prístup v porovnaní s § 240 ods. 3 Zákonníka práce ale už používa ustanovenie § 240 ods. 9 Zákonníka práce, ktoré priznáva fyzickým osobám osobitnú právnu ochranu proti opatreniam, ktoré by mohli byť motivované ich postavením alebo činnosťou, ústiacim do skončenia pracovného pomeru, len členom *„príslušného odborového orgánu“*, a nie každého odborového orgánu odborovej organizácie. Rozsah uvedenej právnej ochrany je tak v porovnaní s možnosťami konštituovania rôznych odborových orgánov odborovou organizáciou výrazne zúžený. Účelom právnej ochrany podľa § 240 ods. 9 Zákonníka práce nebolo poskytnúť zvýšenú právnu ochranu akémukoľvek členovi odborového orgánu, ale len tomu, ktorý vykonáva činnosť zástupcu zamestnancov na pracovisku podľa § 11a Zákonníka práce a ktorý koná voči zamestnávateľovi v rôznych oblastiach, pričom by zo strany zamestnávateľa mohlo byť toto konanie postihované práve snahou o skončenie pracovného pomeru takejto osoby. Právna ochrana sa však nepriznáva členovi odborového orgánu, ktorý v mene odborovej organizácie nerealizuje žiadne právne úkony, napríklad voči zamestnávateľovi, a priznanie právnej ochrany by bolo nadbytočné, ak nie v rozpore s účelom jej priznania aj s ohľadom na znenie § 240 ods. 8 Zákonníka práce. Pokiaľ teda odborové organizácie pri svojom vzniku oznamujú zamestnávateľovi v zmysle § 230 ods. 1 Zákonníka práce tiež členov iných odborových orgánov ako len členov príslušného odborového orgánu s cieľom poskytnúť im takúto zvýšenú právnu ochranu, ich konaním takéto právne účinky nenastávajú, keďže ide o konanie v rozpore s ustanovením § 240 ods. 9 Zákonníka práce a ako také je neplatné.

Identifikácia odborového funkcionára, ktorého možno podradiť pod ustanovenia § 136 ods. 2 a ods. 3 Zákonníka práce, respektíve pod ustanovenia § 137 ods. 5 Zákonníka práce, je ešte o niečo zložitejšia ako v prípade odborového orgánu, pretože stanovy odborových organizácií takýto pojem nepoznajú, a preto ho ani bližšie necharakterizujú. S ohľadom na historický výklad predmetných ustanovení, keďže v prípade daných ustanovení ide o prevzatie pôvodnej socialistickej právnej úpravy, by malo ísť o vrcholných predstaviteľov odborových organizácií, ktorých voľba alebo ustanovenie do funkcie prebieha osobitne v porovnaní s ustanovením člena odborového orgánu alebo príslušného odborového orgánu.

Spravidla pôjde o volených odborových funkcionárov, ktorí reprezentujú odborovú organizáciu navonok, a to najmä vo funkcii predsedu alebo podpredsedu odborovej organizácie, ako generálnych zástupcov odborových organizácií konajúcich v mene príslušného odborového orgánu. Títo odboroví funkcionári sú spravidla volení priamou voľbou všetkých členov odborovej organizácie alebo najvyšším orgánom odborovej organizácie a konajú v plnom rozsahu za odborovú organizáciu v zmysle poverenia alebo splnomocnenia štatutárneho orgánu odborovej organizácie. V uvedených prípadoch by nemalo ísť o radových členov príslušného odborového orgánu odborovej organizácie, ale o najvýznamnejšie osoby pôsobiace v jej mene, čo však, pochopiteľne, nevylučuje situáciu, že odborová organizácia si môže vo svojich vnútroodborových dokumentoch vymieniť, že za odborových funkcionárov pre účely citovaných zákonných ustanovení budú považované konkrétne fyzické osoby obsadzujúce konkrétne funkcie v odborových orgánoch odborovej organizácie. Uvedený prístup je zjavný najmä u odborových organizácií, ktoré majú v úmysle uplatniť prekážku v práci na strane zamestnanca u vybraných fyzických osôb, pričom nemusí ísť primárne o fyzické osoby na najvyšších funkčných miestach odborovej organizácie. V aplikačnej praxi sa tak často stáva v prípade záujmu odborovej organizácie dlhodobo uvoľniť v zmysle § 136 ods. 3 Zákonníka práce ostatných členov príslušného odborového orgánu.

Ustanovenie § 157 ods. 3 Zákonníka práce v porovnaní so všetkými ostatnými zákonnými ustanoveniami úmyselne používa výraz *„činnosť pre odborovú organizáciu“*, pretože pod jeho obsah je možné subsumovať ako výkon verejnej funkcie, tak i členstvo v odborovom orgáne odborovej organizácie, t.j. zamestnávateľovi tak v oboch prípadoch vyplýva po skončení výkonu odborovej funkcie alebo skončení činnosti pre odborovú organizáciu člena odborového orgánu povinnosť vrátiť takúto fyzickú osobu do práce. Bez ohľadu na uvádzaný právny status takejto fyzickej osoby sa v oboch prípadoch obnovuje dispozičné oprávnenie zamestnávateľa v podobe povinnosti prideľovať zamestnancovi prácu v zmysle § 1 ods. 2 Zákonníka práce.

Záver

Pokiaľ by sme vychádzali z predpokladu, že právny jazyk používaný vo všeobecne záväzných právnych predpisoch má spĺňať predpoklad zrozumiteľnosti, aby si jeho obsah mohli adresáti právnych noriem osvojiť a neprišlo k pochybnostiam pri realizácii právnych noriem, tak v prípade

SOCIETAS ET IURISPRUDENTIA
2020, ročník VIII., číslo 2, s. 32-50
http://sei.iuridica.truni.sk
ISSN 1339-5467

porozumenia terminológie v kolektívnych pracovnoprávnych vzťahoch má uvedený predpoklad výrazné slabiny až nedostatky. Zákonník práce používa vo svojich ustanoveniach najrôznejšie modifikácie označenia činnosti v odborovej organizácii. Pre subjekt, ktorý nemá predchádzajúce skúsenosti s vnútorným prostredím zástupcov zamestnancov (najmä odborových organizácií), je rozlišovanie jednotlivých významových odtienkov použitých výrazov problematické. Nezriedka sa tak v praxi stotožňuje príslušný odborový orgán s odborovou organizáciou, nerozlišujú sa členovia odborových orgánov od odborových funkcionárov, či príslušný odborový orgán od iného odborového orgánu. Ťažko však možno tvorcom vnútroodborovej dokumentácie vyčítať terminologickú neunifikovanosť, keď problémy má aj samotný zákonodarca.

Máme za to, že do ustanovenia § 231 ods. 1 Zákonníka práce *in fine* by pred slová *„... odborového orgánu“* malo byť doplnené adjektívum „príslušný“. Či už to bola nedbanlivosť alebo neznalosť zákonodarcu, sme toho názoru, že stav *de lege lata* je porušením jednoznačnosti a presnosti terminológie. Uvedené vlastnosti terminológie narúšajú tiež tautologické (kruhové) definície, akou je napríklad definícia príslušného odborového orgánu podľa ustanovenia § 32 ods. 1 Zákona o kolektívnom vyjednávaní. V prvej a tretej časti príspevku poukazujeme na viaceré aplikačné nedostatky súvisiace so zmätočným výkladom pojmu odborový orgán. Považujeme preto za žiaduce, aby predmetný pojem prešiel terminologizáciou a našiel svoje miesto medzi definíciami v ustanovení § 40 Zákonníka práce. *De lege ferenda* možno odborový orgán definovať ako skupinu členov oprávnených kolektívnym spôsobom rozhodovať vo vecne vymedzenom rozsahu kompetencií v odborovej organizácii, respektíve realizovať činnosť určenú v jej stanovách.

Hoci možno aktuálny stav právnej úpravy ospravedlniť rezíduami z minulosti, jeho udržateľnosť *pro futuro* už nie. Správne pochopenie a unifikácia pojmoslovia v kolektívnych pracovnoprávnych vzťahoch dokážu významne prispieť k odstráneniu sporných okruhov problémov, s ktorými sa možno stretnúť v aplikačnej praxi, vrátane predchádzania súdnym sporom.

Zoznam bibliografických odkazov

BARANCOVÁ, H. a R. SCHRONK. *Pracovné právo*. 3. preprac. a dopln. vyd. Bratislava: Sprint dva, 2016. 528 s. ISBN 978-80-89710-26-3.

BARANCOVÁ, H. et al. *Zákonník práce: Komentár*. 1. vyd. Bratislava: C. H. Beck, 2017. 1397 s. ISBN 978-80-89603-53-4.

GARNER, B. A. ed. *Black's Law Dictionary*. 9th ed. St. Paul, MN: West, 2009. 1920 s. ISBN 978-03-1419-949-2.

HERNÁNDEZ RAMOS, M. a V. HEYDT. Legislative Language and Style. In: U. KARPEN a H. XANTHAKI, eds. *Legislation in Europe: A Comprehensive Guide for Scholars and Practitioners* [online]. 1st ed. Oxford; Portland: Hart Publishing, 2017, s. 129-144 [cit. 2020-03-04]. ISBN 978-1-50990-877-6. Dostupné na: https://doi.org/10.5040/9781509908783.ch-008.

HOLLÄNDER, P. Paradox právneho jazyka. *Kultúra slova*. 1995, roč. 29, č. 6, s. 328-331. ISSN 0023-5202.

HORECKÝ, J. *Dispoziční pravomoc zaměstnavatele*. 1. vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2018. 127 s. ISBN 978-80-7598-255-1.

HORECKÝ, J. *Základy slovenskej terminológie*. 1. vyd. Bratislava: Vydavateľstvo Slovenskej akadémie vied, 1956. 146 s.

Legislatívne pravidlá tvorby zákonov č. 19/1997 Z.z. prijaté ako uznesenie Národnej rady Slovenskej republiky č. 519 z 18. decembra 1996, uznesenie Národnej rady Slovenskej republiky č. 1146 zo 6. novembra 2008 a uznesenie Národnej rady Slovenskej republiky č. 1169/2018 zo 16. mája 2018.

Legislatívne pravidlá vlády Slovenskej republiky schválené uznesením Vlády Slovenskej republiky zo 4. mája 2016 č. 164 v znení uznesenia Vlády Slovenskej republiky z 28. septembra 2016 č. 441 a uznesenia Vlády Slovenskej republiky z 23. mája 2018 č. 251.

LUBY, Š. Teoretické otázky právnej terminológie v normotvornom procese. *Právník*. 1974, roč. 113, č. 8, s. 728 a nasl. ISSN 0231-6625.

MADLEŇÁK, A. Rozvoj ľudských zdrojov ako predpoklad uplatnenia spoločensky zodpovedného podnikania. *Sociálno-ekonomická revue*. 2016, roč. 14, č. 2, s. 12-20. ISSN 1336-3727.

MASÁR, I. *Príručka slovenskej terminológie*. 1. vyd. Bratislava: Veda, 1991. 188 s. ISBN 80-224-0341-5.

Nález Ústavného súdu Slovenskej republiky zo dňa 15. 10. 1998, sp. zn. PL. ÚS 19/98.

Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2016/679 z 27. apríla 2016 o ochrane fyzických osôb pri spracúvaní osobných údajov a o voľnom pohybe takýchto údajov, ktorým sa zrušuje smernica 95/46/ES (všeobecné nariadenie o ochrane údajov). Ú.v. EÚ L 119, 2016-05-04, s. 1-88.

VÍT, P. *Praktický právní průvodce pro neziskové organizace*. 1. vyd. Praha: Grada Publishing, 2015. 157 s. ISBN 978-80-247-5477-2.

Zákon č. 2/1991 Zb. o kolektívnom vyjednávaní v znení neskorších predpisov.

Zákon č. 18/2018 Z.z. o ochrane osobných údajov v znení neskorších predpisov.

Zákon č. 40/1964 Zb. Občiansky zákonník v znení neskorších predpisov.

Zákon č. 83/1990 Zb. o združovaní občanov v znení neskorších predpisov.

Zákon č. 109/1964 Zb. Hospodársky zákonník.

Zákon č. 311/2001 Z.z. Zákonník práce v znení neskorších predpisov.

Zákon č. 513/1991 Zb. Obchodný zákonník v znení neskorších predpisov.

JUDr. Jana Žuľová, PhD.

Právnická fakulta
Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach
Kováčska 26
040 75 Košice
Slovenská republika
jana.zulova@upjs.sk
https://orcid.org/0000-0001-9635-4740

Doc. JUDr. Marek Švec, PhD., LL.M.

Právnická fakulta
Univerzita Mateja Bela v Banskej Bystrici
Komenského 20
974 01 Banská Bystrica
Slovenská republika
marek.svec@umb.sk
https://orcid.org/0000-0001-6483-0722

SOCIETAS ET IURISPRUDENTIA
2020, ročník VIII., číslo 2, s. 51-71
http://sei.iuridica.truni.sk
ISSN 1339-5467

Roman, Historical and Contemporary Legal Access to Water as Object of Public Relations[1]

Michal Maslen

Abstract: *This paper analyses the Roman water law defining water as a natural resource vital for proper working and functioning of the society. Subsequently, it deals with the notion of water in the medieval Hungarian law in terms of legal relations and, last but not least, analyses water as an object of the state strategic interests' protection and covers the responsibilities of an individual and the state for the efficient, economical and sustainable use of water.*

Key Words: *Roman Law; Medieval Hungarian Law; International Public Law; Water Law; Water; Recycling; Purposeful Sustainable and Economical Use of Water; the Slovak Republic.*

Introduction

These days, people seem to be unaware of their luckiness involving access to clean water in relatively unlimited volume by simply turning a water tap. Households, in general, have access to clean and drinking water. This state is the result of scientific and technological development that has only been going on for about 100 years. The well-being that water provides us with, however, may not be the lasting phenomenon considering the pressure of the growing population, use of water in agriculture and industry, and ever more frequent periods of drought. The issue of used water recycling and applying efficient wastewater treatment and water conservation technologies in the country should, therefore, be given priority. Medieval society has never had access to water in the extent that we are used to these days. However, they were well aware of the importance of clean water in the wells that provided water for the population, and the accusations of well water poisoning were nothing extraordinary. Most of the cities in the Western Europe used water distribution

[1] The presented scientific study was carried out within the Project of the Slovak Research and Development Agency entitled *"Roman-canonical Influences on the Slovak Public Law"*, in the Slovak original *"Rímsko-kánonické vplyvy na slovenské verejné právo"*, project No. APVV-17-0022, responsible researcher doc. JUDr. Mgr. Vojtech Vladár, PhD.

SOCIETAS ET IURISPRUDENTIA
2020, ročník VIII., číslo 2, s. 51-71
http://sei.iuridica.truni.sk
ISSN 1339-5467

systems on the principles of aqueducts built during the Roman Empire. The ancient Romans were also aware of the need of water supply and public access to clean water through aqueducts that often transported water from mountain areas to towns and cities. They also constructed sewer systems – some of them very remarkable – foundations of which have been used to these days.[2]

The Roman skills in mastering and building water structures and, in particular, long-distance aqueduct systems gave rise to urban culture characterized, in particular, by public water supply systems providing access to water intended for bathing, and the development of both public and private areas. On the contrary, in the rural areas, this facilitated the expansion of the Roman Empire along the Mediterranean Sea and the development of irrigation technologies between regions of different cultural and geological backgrounds. The supply and regulation of water and irrigation systems using various fountains, spas and leisure pools have also become an important policy tool for the ruling elite. High-quality access to water has thus enhanced political popularity of governing and administrative elite, especially through the funds that the government has allocated, controlled and spent on the construction of water infrastructure. The Roman Empire and, to a large extent, also the Byzantine Empire had lasted so long also thanks to conscious handling of water resources and to political and administrative decisions stressing the importance of access to water and sanitation services in urban and rural areas. However, it must be added that, in the context of water management, the Romans shouldn't be idealized as discoverers of the importance of water and sanitation services for the society. Still, it is necessary to acknowledge their contribution in acquiring and developing the technologies of the territories conquered. In the Roman Egypt, they assumed the legacy of the Pharaohs and the Ptolemaic in the area of tax system related to water regime on the Nile River. In the Middle East, Spain and the North Africa, they acquired and maintained the already existing and, in fact, giant irrigation system. Water, irrigation and sanitation systems were the driving force of the state and administration power during the Roman

[2] For more details, see DALE BRITTAIN, C. Water in the Middle Ages. In: *Life in the Middle Ages* [online]. 2015-05-28 [cit. 2019-12-09]. Available at: http://cdalebrittain.blogspot.com/2015/05/water-in-middle-ages.html.

Empire.[3] An example is the legislation of the Roman Spain dating back to the 2nd Century AD, known as *lex rivi Hiberiensis*. This legislation addressed the regulation of water regime on the Ebro River in Spain, supplying water to the towns of *Caesaraugusta* (presently Zaragoza) and *Cascantum* (presently Cascante) and to the adjacent rural areas. The above-mentioned cities shared a canal – known as *riuus Hiberiensis*. Said legislation was adopted upon the initiative of the neighbouring rural areas and the intervention of provincial administration headed by *Augustus Alpinus*. It provided information on procedural aspects of irrigation law, court oaths, court formulae and legal documents[4] of that time. From the material point of view, the legislation followed the irrigation right in the irrigation system of the Ebro River valley, the main irrigation arm of which was approximately 20 km long and supplied users of three administrative districts.[5]

The medieval Hungarian law perceived water as an object of legal relations mainly through the right in rem. Water was a benefit related to property ownership. The grounds of the medieval property ownership relations were the fief systems. It was the basis of feudal system in which the monarch, as the head of the state, through his *iuris regii*, left to permanent, hereditary possession precisely specified real estate and rights to individual representatives of the aristocracy and the church, in form of a solemn unilateral legal act known as donation. Donation was to appreciate the past and also future manifestations of loyalty and devotion of the recipient who was usually a man. However, the Hungarian customary law did not exclude donation to a woman, either. Donation thus represented the legal title of acquisition to donated property and related rights. Acquisition of ownership was completed by an act known as statuti, i.e. a handover of the property to the recipient, which had to be done within one year from donation.[6]

---

[3] For further details, see WILSON, A. Water, Power and Culture in the Roman and Byzantine Worlds: An Introduction. *Water History* [online]. 2012, vol. 4, no. 1, pp. 2-3 [cit. 2019-12-09]. ISSN 1877-7244. Available at: https://doi.org/10.1007/s12685-012-0050-2.

[4] For more details, see LLORIS, F. B. An Irrigation Decree from Roman Spain: The Lex Rivi Hiberiensis. *The Journal of Roman Studies* [online]. 2006, vol. 96, pp. 147-197 [cit. 2019-12-09]. ISSN 1753-528X. Available at: https://doi.org/10.3815/000000006784016242.

[5] For further details, see WILSON, A. Water, Power and Culture in the Roman and Byzantine Worlds: An Introduction. *Water History* [online]. 2012, vol. 4, no. 1, pp. 2-3 [cit. 2019-12-09]. ISSN 1877-7244. Available at: https://doi.org/10.1007/s12685-012-0050-2.

[6] For further details, see LACLAVÍKOVÁ, M. and A. ŠVECOVÁ. *Pramene práva na území Slovenska I.: Od najstarších čias do roku 1790* [Sources of Law in Slovakia I.: From the Oldest

SOCIETAS ET IURISPRUDENTIA
2020, ročník VIII., číslo 2, s. 51-71
http://sei.iuridica.truni.sk
ISSN 1339-5467

This system also covered regal rights that formed a set of acquisition rights of the monarch. These included, inter alia, incomes from the exchange and minting of coins, income from mining, salt production, toll collection and thirtieths collection. The king granted smaller regal rights to nobles and towns. These included, in particular, the right of market, toll, brewery, wine tap, meat cut, mill and the like.[7] Regal rights were enforced by the Roman-German monarchs in the 12th Century as a special category within the res publicae, said to be owned exclusively by the emperors themselves.

This category follows two basic groups distinguished in the medieval law. Under the influence of the Roman law, there was a distinction between private property (res in patrimonio) and private property (res extra patrimonium).[8]

Therefore, regal rights included the right to use water for specific economic purposes, such as: brewery, wine growing or mill production. Medieval documents distinguish water and watercourses, as well as ponds. Thus, it can be concluded that the term water encompassed water areas and water springs in today's legal sense, while watercourses included brooks, rivers and other formations through which water flowed, as is the case in today's water management legislation. Ponds were perceived with reference to fish production, as for example, the Deed of 28 February 1302, by which Ladislav V. gives the County of Nitra to Palatine Matthias, son of the former Palatine Peter of the Csak family, stating that the monarch gives to Matthias the Nitra County with all the villages, towns, heritage, customs and all benefits, forests, meadows, fields, both cultivated and rough, waters and watercourses, ponds there found, as well as any essentials belonging to that county to his permanent possession with hereditary right.[9]

Times till 1790]. 1. vyd. Trnava: Typi Universitatis Tyrnaviensis, 2007, p. 252. ISBN 978-80-8082-153-1.

[7] For more details, see Regál [Regal]. In: *Pamiatky na Slovensku* [Sights in Slovakia] [online]. 2019 [cit. 2019-12-09]. Available at: http://www.pamiatkynaslovensku.sk/regal.

[8] For more details, see VOJÁČEK, L., J. KOLÁRIK and T. GÁBRIŠ. *Československé právne dejiny* [Czechoslovak History of Law]. 2. preprac. vyd. Žilina: Eurokódex, 2013, p. 138. ISBN 978-80-89447-99-2.

[9] For further details, see LACLAVÍKOVÁ, M. and A. ŠVECOVÁ. *Pramene práva na území Slovenska I.: Od najstarších čias do roku 1790* [Sources of Law in Slovakia I.: From the Oldest Times till 1790]. 1. vyd. Trnava: Typi Universitatis Tyrnaviensis, 2007, p. 259. ISBN 978-80-8082-153-1.

Water is similarly perceived by the Deed of Louis I. of Budin of 10 October 1344, by which, upon the request of Nicholas, the son of Julius, he donated to him and his brother George the property of Tesárske Mlyňany and, at the same time, promoted both to aristocratic rank. By this document, the sovereign donated the property of Tesárske Mlyňany to these persons with all appertaining benefits, i.e. the land, both cultivated and rough, forests, meadows, groves, plains, waters and watercourses, mills and places designated for milling and all other assets found within actual and recent boundaries under any name, as owned by the previous holders.[10]

Similarly, the Deed of Sigismund of Luxembourg issued on 14 August 1399, in Ružomberok, by which he donated the village of Radvaň to the late Matthias for his loyal services to his yet unborn child provided it will be a boy, joined all the donated assets and utilities, i.e. cultivated and rough fields, forests, hills, vineyards, waters and watercourses.[11]

The above-mentioned Roman and historical legal knowledge has also been reflected in contemporary science of water which distinguishes the biological and health function of water, as well as its aesthetic and cultural function. The biological importance of water is perceived through its ability to provide nutrition to people, plants and animals, and, at the same time, to act as a climate and soil agent. The health function of water involves personal and public human hygiene, environmental cleaning, garbage disposal, heating, air conditioning and others. The essence of the cultural and aesthetic function of water is its power to enhance the aesthetic value of the landscape.

Strategic functions of water in the Slovak legislation

The above-mentioned functions of water were also reflected by the Slovak lawmaker in defining the properties of water in the Act No. 364/2004 Coll. on Waters, and on Amendment to the Act of the Slovak National Council No. 372/1990 Coll. on Offenses, as amended (the so-called Wa-

[10] For further details, see LACLAVÍKOVÁ, M. and A. ŠVECOVÁ. *Pramene práva na území Slovenska I.: Od najstarších čias do roku 1790* [Sources of Law in Slovakia I.: From the Oldest Times till 1790]. 1. vyd. Trnava: Typi Universitatis Tyrnaviensis, 2007, p. 261. ISBN 978-80-8082-153-1.

[11] For further details, see LACLAVÍKOVÁ, M. and A. ŠVECOVÁ. *Pramene práva na území Slovenska I.: Od najstarších čias do roku 1790* [Sources of Law in Slovakia I.: From the Oldest Times till 1790]. 1. vyd. Trnava: Typi Universitatis Tyrnaviensis, 2007, p. 264. ISBN 978-80-8082-153-1.

SOCIETAS ET IURISPRUDENTIA
2020, ročník VIII., číslo 2, s. 51-71
http://sei.iuridica.truni.sk
ISSN 1339-5467

ter Act; hereinafter referred to as the "Act No. 364/2004 Coll."). Under § 1 Section 1 of the Act No. 364/2004 Coll., *"Water, as a vital component of the environment, is an irreplaceable substance and natural resource that is of strategic importance for the security of the state, whose deficiency may endanger life and health of the population, or endanger the fulfilment of the essential functions of the state."*

In the above-stated provision of the Act No. 364/2004 Coll., the lawmaker linked to the statement of environmental protection under the Act No. 17/1992 Coll. on the Environment (hereinafter referred to as the "Act No. 17/1992 Coll."). According to § 2 of this Act, the environment is *everything that creates natural conditions for the existence of organisms, including human beings, and is a prerequisite of their next development. Its components are mainly air, water, rocks, soil and organisms*. Article 1 Section 1 of the Act No. 364/2004 Coll. also follows the statement of § 6 of the Act No. 17/1992 Coll. on sustainable development, under which *"Sustainable development of society is development that provides current and future generations with ability to meet their vital needs, while not reducing the diversity of nature and preserving natural functions of ecosystems."*

The national law of the Slovak Republic qualifies water as a natural resource, i.e. an object recognized by § 7 of the Act No. 17/1992 Coll., as follows: *"(1) Natural resources are those parts of living or inanimate nature that people use or can use to satisfy their needs.* [...] *(2) Renewable natural resources have the ability to recover partially or fully, either by themselves, or with the help of humans, while being gradually exhausted. Non-renewable natural resources extinguish by being exploited."* This is an essential distinction between natural sciences and legal regulations. While natural sciences explore water in its cycle, role and functions it performs in nature, the legislation assesses it primarily from the point of view of meeting human basic needs. In defining the terms water and natural resources, legislation does not take into account the ability of the natural resource to circulate in nature; i.e. it does not focus on water cycle, but only defines renewable or non-renewable character of it.

The definition of water quality to the Act No. 364/2004 Coll. also reflects its economic functions in the state which are legally important in terms of meeting public needs and promoting its interests. For this reason, the lawmaker has enforced the administrative view of water functions in the state, in the wording of § 1 Article 1 of the Act No. 364/2004 Coll. Under the Article 1 Section 3 of the Constitutional Act No. 227/2002

Coll. on State Security at the Time of War, State of War, State of Emergency and State of Crisis (hereinafter referred to as the "Constitutional Act No. 227/2002 Coll."), *"Security is a situation in which peace and security of the state, its democratic order and sovereignty, territorial integrity and inviolability of state borders and fundamental rights and freedoms are maintained, and in which the lives and health of persons, property and the environment are protected."*

According to the Article 1 Section 1 of the Constitutional Act No. 227/2002 Coll., *"The Slovak Republic exercises state power to maintain peace and security of the state, in particular, in defending its sovereignty, territorial integrity, inviolability of borders and democratic order, protecting human life and health, fundamental rights and freedoms, property and environment, and fulfilling obligations resulting from the membership in the organization of mutual collective security and international treaties which the Slovak Republic undertook to fulfil. To declare war or to declare a state of war, state of emergency and state of crisis is only possible under the conditions laid down by this Constitutional Act."* Although Article 1 Section 1 of the Constitutional Act No. 227/2002 Coll. does not explicitly mention the rule of law, it partially lists its individual attributes, such as: democratic order, protection of life and health, fundamental rights and freedoms and fulfilment of obligations under international treaties. Hence, security is among the prerequisites of enforcing the attributes of the rule of law.

If, under § 1 Section 1 of the Act No. 364/2004 Coll., water is a vital substance and natural asset strategic for the security of the state, and if the security of the state is, under the Article 1 Section 1 of the Constitutional Act No. 227/2002 Coll., the prerequisite for enforcing its legal nature, then water protection is among the key requirements of the legal state, such as the Slovak Republic is under the Article 1 of the Constitution of the Slovak Republic. According to the above-stated constitutional provision of the Slovak Republic, *"(1) The Slovak Republic is a sovereign, democratic state governed by the rule of law. It is not bound to any ideology or religion.* [...] *(2) The Slovak Republic acknowledges and adheres to general rules of international law, international treaties by which it is bound, and its other international obligations."*

Efficient, economical and sustainable use of water

The court case-law in Slovakia also responded to the interpretation of the provisions of the Act No. 364/2004 Coll. on the efficient, economical and

SOCIETAS ET IURISPRUDENTIA
2020, ročník VIII., číslo 2, s. 51-71
http://sei.iuridica.truni.sk
ISSN 1339-5467

sustainable use of water. The constitutional basis of such water use is the second sentence of the Section 4 of the Article 1 of the Constitution of the Slovak Republic, according to which *"The Slovak Republic protects and improves its assets, makes economical and efficient use of mineral resources and natural heritage for the benefit of its citizens and subsequent generations."* In addition to this, the regulation of water use is also covered by the Article 44 Sections 2, 3 and 4, according to which *"(2) Everyone shall have a duty to protect and to improve the environment and to foster cultural heritage.* [...] *(3) No one must endanger or harm the environment, natural resources and cultural monuments above the state-prescribed limit.* [...] *(4) The state shall care for economical exploitation of natural resources, ecological balance and effective environmental policy, and shall secure protection of determined sorts of wild plants and wild animals."* It can be stated that the amendment of the Article 4 Section 1 the second sentence and the Article 44 Section 4 of the Constitution of the Slovak Republic is a kind of duplication of the state's obligation in the use of natural resources, with obligation also being embedded in the Act No. 364/2004 Coll. First of all, it involves the purpose and subject of the legal regulation of the Act No. 364/2004 Coll. in § 1 Section 2 letter c) of this Act.[12] This general statement is followed by the statement of the state water management authority on permitting water offtakes. According to § 21 Section 7 of the Act No. 364/2004 Coll., *"In granting permits for water offtake, the national water management authority shall be bound by the following: (a) water from a watercourse determined by its flow volume must allow the general use of surface waters and secure watercourse functions and the conservation of aquatic ecosystems existing therein (hereinafter referred to as the "minimum residual flow"),* [...] *(b) underground water determined by the level of underground water allowing the sustainable use of water resources and the proper functioning of the related water formations (hereinafter referred to as the "minimum underground water level"), and by the Ministry's decision on approving the final report including the calculation of underground water volumes."*

The above-cited act provision was amended by the Act No. 409/2014 Coll. Said Act completed § 21 Section 7 letter b) of the Act No. 364/2004 Coll. with the words *"and by the Ministry's decision on approving the final report including the calculation of underground water volumes."* The original wording of this provision did not include the obligation of the state

[12] Under said provision, *"This law creates the conditions for* [...] *(c) efficient, economical and sustainable use of waters..."*

water management authority to consider the decision of the Ministry of the Environment of the Slovak Republic on approving the final report including the calculation of underground water volumes under § 18 of the Act No. 569/2007 Coll. on Geological Works (the so-called Geological Act; hereinafter referred to as the "Act No. 569/2007 Coll.").

The lawmaker justified this amendment as follows: *"The amendment of the provision in § 21 Section 7 letter b) has been drafted following § 4b Section 1, under which underground water detection is carried out in underground water formations and hydrogeological regions by hydrogeological survey, the outcome of which is the Ministry's decision on approving the final report including the calculation of underground water volumes, and on restricting the blocking of underground waters not being used; permissions shall be issued as necessary, and not according to the volume available."*[13] The § 4b Section 1 of the Act No. 364/2004 Coll. regulates the detection of the occurrence, volume, regime and quality of underground waters, under which *"Detected occurrence, quantity, regime and quality of underground waters allow to produce documents necessary to make concepts of sustainable use and protection of water, to prepare and to draft plans for river-basin management, to perform the function of state water management authority and to supply information to the public. The underground water detection is carried out in the underground water formations and hydrogeological regions by hydrogeological surveys."*

The Act No. 364/2004 Coll. also considers the power to establish a protection zone among the water management authority's responsibilities. This power is regulated by § 32 Section 1 of the Act No. 364/2004 Coll., under which *"For the protection of water yield and health safe water resources, the state water management authority shall determine protection zones based on the opinion of health protection authority. Where serious circumstances so require, the national water management authority may also determine protection zones for usable water resources and for water resources intended for drinking water offtake with the capacity lower than that defined for water resources. Along with this, the determined protection zones are also sanitary protection zones under a special regulation."* In addition to water source protection zone, Act No. 364/2004 Coll. also regulates water structure protection zone in its § 55 Section 2, under which *"In order to protect water structures, except public water supply and public sewerage systems, the state water management authority may, upon*

[13] For further details, see *Explanatory Report to the Draft Act No. 409/2014 Coll.*

SOCIETAS ET IURISPRUDENTIA
2020, ročník VIII., číslo 2, s. 51-71
http://sei.iuridica.truni.sk
ISSN 1339-5467

the proposal of the water structure owner, determine the water structure protection zone, and prohibit or restrict construction of some buildings or activities therein, according to their nature. Within the water protection zone, the water structure owner is obliged to compensate the owner of property under the general regulations on damages."

The exercise of these powers by the state water management authority was subject to public law dispute which was judged by the Constitutional Court of the Slovak Republic before the above-cited § 21 Section 7 letter b) of the Act No. 364/2004 Coll. was amended by the Act No. 409/2014 Coll. The owner of the water structure – the geothermal borehole "VRT VSČ – 1, V." – turned to the Regional Environmental Office in Prešov, following the conclusions and recommendations of the final report of the detailed hydrogeological survey approved by the Ministry of the Environment of the Slovak Republic,[14] with a request to establish a water structure protection zone, on 9 July 2009. The owner proposed the establishment of water structure protection zone at a distance of 5 km from it. The Regional Environmental Office in Prešov, Department of Environmental Quality, refused to establish the water structure protection zone.[15] The owner, therefore, appealed to the Ministry of the Environment of the Slovak Republic, Waters Division, Department of State Administration, Section of Water and Fisheries, which, however, upheld the decision of the Regional Environmental Office.[16] The owner, therefore, appealed to the Regional Court in Bratislava with the request to review those decisions, which, however, also dismissed the owner's action.[17] Following this, the owner appealed to the Supreme Court of the Slovak Republic, but here he did not succeed either, because the Supreme Court of the Slovak Republic upheld the decision of the Regional Court in Bratislava.[18]

Thereupon, the owner filed an individual complaint under the Article 127 of the Constitution of the Slovak Republic to the Constitutional

[14] See *Decision of the Ministry of the Environment of the Slovak Republic of 18 August 2008, Ref. No. 92S2/2008-9.1*.

[15] See *Decision of the Ministry of the Environment of the Slovak Republic of 18 August 2008, Ref. No. 92S2/2008-9.1*.

[16] See *Decision of the Ministry of the Environment of the Slovak Republic of 25 May 2010, Ref. No. 6261/2010-8.1*.

[17] For more details, see *Judgement of the Regional Court in Bratislava of 7 December 2011, Ref. No. 2 S/272/2010-71*.

[18] For further details, see *Judgement of the Supreme Court of the Slovak Republic of 13 November 2012, Ref. No. 3 Sžp 6/2012*.

Court of the Slovak Republic.[19] In the complaint, the owner claimed that the Supreme Court of the Slovak Republic violated his right to a fair trial by proceeding excessively restrictive in the interpretation of § 55 Section 2 of the Act No. 364/2004 Coll. According to the owner, the Supreme Court of the Slovak Republic has, beyond the legal wording and meaning of this provision, restricted or excluded the possibility of applying this provision in the case of a specific type of water structure such as the geothermal borehole. This should, in his opinion, be in conflict with the previous case-law of the Constitutional Court of the Slovak Republic regulating the principles of interpreting legal standards by the general courts.[20] Having excessively restrictive interpreted water structure protection zone, the general courts should have violated the owner's right to protect his investment, as it was not allowed to protect his investment spent for building of the above-mentioned geothermal borehole. In the same way, the courts should also have prevented the protection of future investments, which the owner will still have to pay to be able to use the geothermal borehole in practice. Interpretation of § 55 Section 2 of the Act No. 364/2004 Coll., applied by the Supreme Court of the Slovak Republic, was, in owner's opinion, not correct, but was arbitrary. According to the owner, the Supreme Court of the Slovak Republic merely stated that the subject of the protection zone cannot be the prohibition of further exploration works in the defined territory, without specifying what specific considerations backed up this conclusion. According to the owner, the Supreme Court of the Slovak Republic did not take into account the systematic connection of the interpreted provision in its legal assessment of the case. In the challenged decision, it did not deal with another material fact which the owner objected against, and which, in his opinion, may significantly affect the interpretation of § 55 Section 2 of the Act No. 364/2004 Coll. This concerned the issue of the seriousness of the final report approved by the Ministry of the Environment of the Slovak Republic as the central authority of the state water protection administration.

However, according to legal opinion of the Constitutional Court of the Slovak Republic, the Supreme Court of the Slovak Republic responded to the objections and challenges of the water structure owner in an appro-

[19] For further details, see *Resolution of the Constitutional Court of the Slovak Republic of 19 March 2013, Ref. No. II. ÚS 193/2013-14*.

[20] See e.g. *Findings of the Constitutional Court of the Slovak Republic of 8 December 2010, Ref. No. I. ÚS 306/2010*; and *Findings of the Constitutional Court of the Slovak Republic of 11 December 2007, Ref. No. II. ÚS 341/07*.

SOCIETAS ET IURISPRUDENTIA
2020, ročník VIII., číslo 2, s. 51-71
http://sei.iuridica.truni.sk
ISSN 1339-5467

priate, comprehensible and constitutionally acceptable manner and proceeded in accordance with the applicable procedural law. Therefore, the Constitutional Court of the Slovak Republic concluded that the Supreme Court of the Slovak Republic respected the rights of the water structure owner, and also respected the type and stage of proceedings in which the owner filed his claims, objections and challenges.

The Constitutional Court of the Slovak Republic thus preferred the opinion of the state water management authorities and both administrative courts that the protection of water structures under § 55 Section 2 of the Act No. 364/2004 Coll. serves for the immediate protection of water structure and its operability, not for the protection of the available volume of geothermal water. On these grounds, the state administration authority could not protect the quantitative parameters of underground water by determining the water structure protection zone. The state water management authorities also argued that, according to § 65 of the Act No. 364/2004 Coll., *"in issuing permits for special use of water, granting consents, providing opinions and other decisions, the state water management authorities are obligated to base their decisions on the results of detection and assessment of surface water and underground water occurrence, on water balance, program measures taken to improve the quality of surface water intended for drinking, on river basin management plans, on the Slovak Water Plan, on program of water harmful substances reduction and program of especially harmful substances reduction, and on concepts and development programs of water management."* They did not have the power to determine the protection zone of water structure based on the grounds given by the water structure owner. However, they would have to take into account the quantitative protection of underground water with new entities applying for permit issue in the vicinity of the owner's existing water structure.

The Supreme Court of the Slovak Republic, therefore, supported the interpretation arguing that the objective of water structures protection under § 55 Section 2 of the Act No. 364/2004 Coll. is to restrict construction activity or other activities that would harm the water structure itself in any way. It claimed that that provision begins with a phrase *in order to protect the water structure*, wherefore the protection zone referred to in the Article 55 Section 2 of the Act No. 364/2004 Coll. is intended to protect the water structure, and not to protect the usable volume of geothermal water, as requested by the water structure owner. The institute of water structure protection zone does not allow prohibiting permitting

other areas for exploration and hydrogeological research by other persons in the given hydrogeological zone. The owner should have correctly referred to one of the meanings of the Act No. 364/2004 Coll., which is a purposeful, economical and sustainable use of water. However, in the opinion of the Supreme Court of the Slovak Republic, as far as the protection of geothermal waters is concerned, other provisions of the Act No. 364/2004 Coll. shall apply, not the provision of § 55 Section 2 of the Act No. 364/2004 Coll. According to the Supreme Court of the Slovak Republic, to achieve this purpose of law as required by the water structure owner, § 21 Section 7 of the Act No. 364/2004 Coll. or § 65 of the Act No. 364/2004 Coll. should have been applied. Any further offtake of geothermal water shall be subject to the legislation on permitting procedure, and, in issuing permissions, the state water management authorities shall be bound to observe the level of underground water so that sustainable use of water resources and the proper function of related water formations would be maintained.

In issuing permits for special use of water, the state water management authorities proceed from the results of underground water occurrence surveys. Their obligation is to prevent the potential impact of new boreholes during exploration works on the existing geothermal water resources. Along with this, in proceedings under § 23 Section 4 letter e) of the Act No. 569/2007 Coll., the state water management authority, as a responsible body, does not have to grant its consent to the proposal of the exploration area, if negative offtakes of already permitted geothermal water offtake by a geological work could occur. Water structure or special use of water taken from geothermal resources shall be subject to permission procedure in which the state water management authorities assess individual aspects which may result in granting or non-granting a permit on a new water structure or special use of geothermal waters.

According to the Supreme Court of the Slovak Republic, these obligations are to secure efficient, economical and sustainable use of water. Such use cannot be secured by § 55 Section 2 of the Act No. 364/2004 Coll., as required by the owner of the water structure.

However, the question then remains, why the lawmaker decided to amend the Act No. 364/2004 Coll. § 21 Section 7 letter b) by the Act No. 409/2014 Coll. by the institute of decision of the Ministry of the Environment of the Slovak Republic on approving the final report with the calculation of underground water volume?

SOCIETAS ET IURISPRUDENTIA
2020, ročník VIII., číslo 2, s. 51-71
http://sei.iuridica.truni.sk
ISSN 1339-5467

In granting permission on underground water offtake, the previous legislation did not require the consideration of the decision of the Ministry of the Environment of the Slovak Republic on approving the final report with the calculation of underground water volume referred to by the owner of the water structure. However, the judicial decision argued that the purpose which the water structure owner intended to achieve should be governed by the provision which the lawmaker later decided to complete with the arguments raised by the owner of the water structure. The question also remains the interpretation of § 55 Section 2 of the Act No. 364/2004 Coll. The judicial decision was based on the introductory sentence of this provision, which the lawmaker expressed as follows: *"In order to protect the water structure…"* However, this provision allows the water management authority to delimit water structure protection zone *upon the proposal of the water structure owner and, depending on its nature, to prohibit or to restrict not only the construction of certain structures*, but also *activities*. The lawmaker thus stressed the nature of the water structure and allowed the state water management authority to prohibit also further activities in the protected zone, in addition to further construction works.

The nature of the geothermal borehole is subject to geothermal waters occurrence. Other activities may reduce the quantity and also the quality of geothermal waters. Although the argument of court case-law that other provisions of the Act No. 364/2004 Coll. should have regulated this protection is correct, the decision did not address the water structure owner's objections on the restrictive interpretation of the provision of the Article 55 Section 2 of the Act No. 364/2004 Coll. in which, in our opinion, the state administration could have decided – considering the existence of the final report approved by the Ministry of the Environment of the Slovak Republic – as requested by the water structure owner. The interpretation given by the court case-law was, therefore, in our view, excessively restrictive and did not take into account the requirement of economical use of natural resources and effective care of the environment, which means including geothermal waters protection, as included in the Article 44 Section 4 of the Constitution of the Slovak Republic, and, from year 2014, also in the Article 4 of the Constitution of the Slovak Republic.

Positive commitment of the state and other entities to economical use of waters, their ecological balance and effective management

Positive commitment of the state to economical use of waters, their ecological balance and effective management was reflected, for example, in § 39 of the Act No. 364/2004 Coll. In this provision, the lawmaker addressed the fundamental legal obligations of pollutants producers in relation to surface and underground water. The positive state's commitment has been manifested, in particular, in the adoption of legislation imposing obligations in relation to pollutants handling. These obligations have also been addressed by case-law which finds them legal if state administration draws consequences for breaching the duty under § 39 Section 2 letters b), e) and f) and § 39 Section 4 letter a) of the Act No. 364/2004 Coll.[21] on the grounds that legal entity used pollutants storage facility not suitable for waters protection. This is the case, for example, of agricultural buildings from the 1980s, originally used to store silage feed and now to store fertilizers. The court's decision confirmed that such proceeding of the operator as a legal entity constitute a breach of the obligation related to the protection of surface and underground water, since the use of equipment not technically fitting to prevent the leakage of pollutants into the soil and endangering water quality gives grounds to hold a legal person liable for the breach of its obligations in relation to water protection.

[21] Under § 39 Section 2 letters b), e) and f) of the *Act No. 364/2004 Coll. on Waters, and on Amendment to the Act of the Slovak National Council No. 372/1990 Coll. on Offenses, as amended, "The person handling pollutants shall be obliged to observe special regulations stipulating conditions under which such substances should be handled regarding surface and underground water quality protection. Considering water protection, if such treatment is not governed by specific regulations, the person handling such pollutants shall take necessary measures to ensure that they do not enter or endanger surface or underground water. In particular, these measures include:* […] *(b) use only equipment, technological processes or other means of handling pollutants that are also suitable for the protection of water;* […] *(e) establish and properly operate effective control systems to detect leakage in a timely manner;* […] *(f) other measures necessary according to the nature of the pollutant and the way it is handled."* According to § 39 Section 4 letter a) of the *Act No. 364/2004 Coll. on Waters, and on Amendment to the Act of the Slovak National Council No. 372/1990 Coll. on Offenses, as amended, "That who in the production process or other activity regularly handles solid pollutants in quantities of over 1 tonne, or liquid pollutants in quantities of over 1 m³ or handles solid priority hazardous substances in quantities of over 0,3 tonnes, or liquid priority hazardous substances in quantities of over 0,3 m³, shall, in addition to the measures referred to in paragraph 2, also take the following measures:* […] *(a) draw up a preventive action plan to prevent uncontrolled leakage of pollutants; substances for the environment and for action to be taken in the event of their leakage (hereinafter referred to as the "emergency plan"), submit it to the national water authority for approval and inform employees thereof,…"*

SOCIETAS ET IURISPRUDENTIA
2020, ročník VIII., číslo 2, s. 51-71
http://sei.iuridica.truni.sk
ISSN 1339-5467

At the same time, the state administration is obliged to impose administrative accountability for this act.[22]

In addition to the obligations related to handling pollutants, these provisions also impose an obligation on operators to draw up an emergency plan, to submit it to the national water administration authority for approval and to make available to their employees to get acquainted with. Therefore, the case-law considers, with equal seriousness, the cases in which the operator has not made available the relevant state water management authority approved "emergency plan" for the premises in which the operator operates including handling dangerous substances at the time the state administration authority performs an inspection.

If, at the time of inspection, the operator submits the operating instructions for the storage and handling of dangerous substances and emergency plan applicable to the former operation of the inspected facility – the storage facility of flammable matters, which documents, however, cannot replace the statutory emergency plan, as each of them performs a different function, the case-law considers this to be a violation of the Act No. 364/2004 Coll. The operator is obliged by the Act No. 364/2004 to have an emergency plan drawn up and approved for the activity performed in site and for the time given, wherefore the emergency plan for the former flammable storage facility cannot be recognized. The case-law sees operating instructions for the storage and handling dangerous matters with other than the emergency plan purpose, in the same way. The operating instructions for the storage and handling of dangerous matters are used to secure the proper operation of the warehouse with hazardous matters. On the contrary, the emergency plan, the particulars of which are stated in Annex to the Decree of the Ministry of the Environment of the Slovak Republic No. 100/2005 Coll., lies down details of handling hazardous matters, requirements of the emergency plan and the procedure for dealing with extraordinary water deterioration.

The emergency plan includes preventive actions to be taken to prevent the uncontrolled discharge and actions to take in case hazardous matters leak into the environment, for the entity concerned. This obligation is also a reflection of the general preventive obligation laid down in the Article 44 Section 3 of the Constitution of the Slovak Republic, according to which *"No one may endanger or damage the environment, nat-*

[22] For further details, see *Judgement of the Supreme Court of the Slovak Republic of 1 April 2015, Ref. No. 3 Sžo 30/2014*.

ural resources and the cultural heritage beyond the extent laid down by law." Therefore, if the operator submits this document after the state water management authority had carried out the inspection, this should not affect the cessation of operator's administrative liability.[23]

The positive commitment of the state and other entities in relation to water quality was also included in legislation on the discharge of waste substances into surface waters. The Act No. 364/2004 Coll. provides conditions for the universal protection of waters, including aquatic ecosystems and water-dependent ecosystems in the country, conservation or improvement of water status, efficient, economical and sustainable use of waters, river basin management and improvement of the environment and its components, reducing the adverse effects of floods and drought, securing watercourse functions and water safety. The legislation also regulates water quality requirements. The discharge of waste substances makes the essence of the special use of water for which the legislation requires issuing a special permit under § 21 Section 1 letter c) of the Act No. 364/2004 Coll.[24]

Thus, the operator commits a breach of the above-stated obligations under the Act No. 364/2004 Coll. by discharging waste water from the emergency accumulation tank into the surface water of the watercourse, in contradiction to the permit issued by the state water management authority. In such a permit, the water management authority shall determine the permitted amount and method of measuring the volume of discharged waste water, permitted non-exceedable concentration and balance values of individual pollution indicators of discharged waste water, place and method of waste water discharge, place and time of sampling, frequency of sampling, method of sampling and method of checking individual indicators. In that case, the state water management authority has, according to § 74 Section 1 letter e) of the Act No. 364/2004 Coll., the obligation to secure liability and *to impose a fine on a legal person or natural person – entrepreneur that has discharged waste water or special water into surface waters or underground waters, or has discharged industrial*

[23] For further details, see *Judgement of the Supreme Court of the Slovak Republic of 29 September 2011, Ref. No. 5 Sžp 10/2011*.

[24] Under § 21 Section 1 letter c) of the *Act No. 364/2004 Coll. on Waters, and on Amendment to the Act of the Slovak National Council No. 372/1990 Coll. on Offenses, as amended*, *"Permit for special use of water shall be required unless it is a use of waters pursuant to § 18 to 20 (c) for the discharge of waste waters, special waters and geothermal waters into surface or underground waters…"*

SOCIETAS ET IURISPRUDENTIA
2020, ročník VIII., číslo 2, s. 51-71
http://sei.iuridica.truni.sk
ISSN 1339-5467

waste water or special water containing particularly harmful substances into the public sewerage without the permit of the state water management authority, or in conflict with it. Otherwise, it commits a breach of its positive obligation under the Constitution of the Slovak Republic to secure economical use of natural resources.[25]

Conclusions

Water is a substance vital for any form of life on the Earth. The environment it creates is essential for life and life without water is not possible. Approximately 60 % of the human body is water. Life on the Earth is believed to have originated in water. The Earth is the planet with the second largest water content in the Solar System. In principle, water can be said to be independent from a man. However, this does not apply vice-versa. All living organisms are dependent on water and are subject to gradual extinction without water. In the area of public international law, the human right to water has been recognized by many international documents, including international human rights treaties, declarations and other standards. The Joint Monitoring Program of the World Health Organization and the United Nations International Children's Emergency Fund on Water Supply, Sanitation and Safe Sanitary Conditions continually estimates that over 748 million people still do not have guaranteed easy access to better sources of drinking water, and over a third of the world's population, i.e. approximately 2.5 billion people still do not use the modern sanitation system as known to the people of the developed countries on the Earth. Water is essential for a variety of purposes, in addition to personal and domestic use, for example, also for the implementation of the rights embedded in the International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights. For example, water is essential in food production (right to adequate nutrition) and to ensure environmental hygiene (right to health). Water is essential for the development of a person's individuality (right to education), to ensure sustenance (right to work) and to follow cultural traditions (right to participate in cultural life).

It must, therefore, be concluded that the effective regulation of water management and embedding the right of access to water and sanitation services shall go hand in hand with the promotion of education. Without effective education, it will not be possible to effectively enforce legal and

[25] For further details, see *Judgement of the Supreme Court of the Slovak Republic of 29 September 2011, Ref. No. 5 Sžp 6/2011*.

other water management instruments establishing the right of access to water. This conclusion is also stressed by the United Nations Organization within the United Nations Water Program promoting efficient, economical and sustainable use of clean and drinking water, which is not possible without providing quality education to future generations in water management. Water can, in legal terms, be a strategic object of protecting the interests of the state and society. However, its promotion will be very difficult without an effective spreading of knowledge, especially among children and young people, who shall make use of clean and drinking water in the future.

References

Act No. 17/1992 Coll. on the Environment, as amended.

Act No. 364/2004 Coll. on Waters, and on Amendment to the Act of the Slovak National Council No. 372/1990 Coll. on Offenses, as amended.

Act No. 569/2007 Coll. on Geological Works, as amended.

Constitutional Act No. 227/2002 Coll. on State Security at the Time of War, State of War, State of Emergency and State of Crisis, as amended.

Constitutional Act No. 460/1992 Coll. Constitution of the Slovak Republic, as amended.

DALE BRITTAIN, C. Water in the Middle Ages. In: *Life in the Middle Ages* [online]. 2015-05-28 [cit. 2019-12-09]. Available at: http://cdalebrittain.blogspot.com/2015/05/water-in-middle-ages.html.

Decision of the Ministry of the Environment of the Slovak Republic of 18 August 2008, Ref. No. 92S2/2008-9.1.

Decision of the Ministry of the Environment of the Slovak Republic of 25 May 2010, Ref. No. 6261/2010-8.1.

Decree of the Ministry of the Environment of the Slovak Republic No. 100/2005 Coll.

Explanatory Report to the Draft Act No. 409/2014 Coll.

Findings of the Constitutional Court of the Slovak Republic of 11 December 2007, Ref. No. II. ÚS 341/07.

Findings of the Constitutional Court of the Slovak Republic of 8 December 2010, Ref. No. I. ÚS 306/2010.

Judgement of the Regional Court in Bratislava of 7 December 2011, Ref. No. 2 S/272/2010-71.

Judgement of the Supreme Court of the Slovak Republic of 29 September 2011, Ref. No. 5 Sžp 6/2011.

Judgement of the Supreme Court of the Slovak Republic of 29 September 2011, Ref. No. 5 Sžp 10/2011.

Judgement of the Supreme Court of the Slovak Republic of 13 November 2012, Ref. No. 3 Sžp 6/2012.

Judgement of the Supreme Court of the Slovak Republic of 1 April 2015, Ref. No. 3 Sžo 30/2014.

LACLAVÍKOVÁ, M. and A. ŠVECOVÁ. *Pramene práva na území Slovenska I.: Od najstarších čias do roku 1790* [Sources of Law in Slovakia I.: From the Oldest Times till 1790]. 1. vyd. Trnava: Typi Universitatis Tyrnaviensis, 2007. 415 p. ISBN 978-80-8082-153-1.

LLORIS, F. B. An Irrigation Decree from Roman Spain: The Lex Rivi Hiberiensis. *The Journal of Roman Studies* [online]. 2006, vol. 96, pp. 147-197 [cit. 2019-12-09]. ISSN 1753-528X. Available at: https://doi.org/10.3815/000000006784016242.

Regál [Regal]. In: *Pamiatky na Slovensku* [Sights in Slovakia] [online]. 2019 [cit. 2019-12-09]. Available at: http://www.pamiatkynaslovensku.sk/regal.

Resolution of the Constitutional Court of the Slovak Republic of 19 March 2013, Ref. No. II. ÚS 193/2013-14.

VOJÁČEK, L., J. KOLÁRIK and T. GÁBRIŠ. *Československé právne dejiny* [Czechoslovak History of Law]. 2. preprac. vyd. Žilina: Eurokódex, 2013. 423 p. ISBN 978-80-89447-99-2.

WILSON, A. Water, Power and Culture in the Roman and Byzantine Worlds: An Introduction. *Water History* [online]. 2012, vol. 4, no. 1, pp. 1-9 [cit. 2019-12-09]. ISSN 1877-7244. Available at: https://doi.org/10.1007/s12685-012-0050-2.

Doc. JUDr. Michal Maslen, PhD.

Faculty of Law
Trnava University in Trnava
Kollárova 10

917 01 Trnava
Slovak Republic
michal.maslen@truni.sk
https://orcid.org/0000-0001-7496-2227

SOCIETAS ET IVRISPRVDENTIA

SOCIETAS ET IURISPRUDENTIA
2020, ročník VIII., číslo 2, s. 72-94
http://sei.iuridica.truni.sk
ISSN 1339-5467

Právo na azyl vo svetle migračnej krízy[1]

Right to Asylum in Light of the Migration Crisis

Miriam Odlerová

Abstract: *The right to asylum is included in international documents as well as in the European Union law. The refugee status should also provide the person with additional rights in the territory of the receiving country. The official recognition of a person as a refugee is the outcome of proceedings before the competent authority, which starts with a declaration by the person that he/she applies for asylum. Such an application must be made in the territory of the receiving state, at the border or in the transit area. However, refugees often do not have the opportunity to enter a safe country legally. In the current situation, where a large number of mainly economic migrants are still heading to the European countries, some real refugees remain without the possibility of effectively seeking asylum.*

Key Words: *International Public Law; European Law; Right to Asylum; Persecution; Geneva Convention; Refugee; Asylum Procedure; Subsidiary Protection; Migration Crisis; the European Union; the Slovak Republic.*

Abstrakt: *Právo na azyl je obsiahnuté v medzinárodných dokumentoch aj v práve Európskej únie. Status utečenca/azylanta má osobe zabezpečiť i ďalšie práva na území prijímajúcej krajiny. Oficiálne uznanie osoby za utečenca/azylanta je výsledkom konania pred príslušným orgánom, ktoré začína na základe vyhlásenia osoby, že žiada o udelenie azylu. Takáto žiadosť musí byť podaná na území prijímajúceho štátu, na hranici alebo v tranzitnom priestore. Utečenci však často nemajú možnosť dostať sa do bezpečnej krajiny legálne. V súčasnej situácii, kedy do krajín Európy stále smeruje veľké množstvo najmä ekonomických migrantov, tak zostávajú niektorí skutoční utečenci bez možnosti účinne žiadať o azyl.*

Kľúčové slová: *Medzinárodné právo verejné; Európske právo; právo na azyl; prenasledovanie; Ženevský dohovor; utečenec/azylant; azylové konanie; doplnková ochrana; migračná kríza; Európska únia; Slovenská republika.*

[1] Štúdia vznikla v rámci riešenia vedeckovýskumnej úlohy na Akadémii Policajného zboru v Bratislave s názvom *„Ochrana ľudských práv v činnosti polície"*, ev. č. Výsk. 204.

Úvod

Migrácia osôb do Európy síce nie je fenoménom dneška, ale v ostatných rokoch podporila situácia vo svete vznik nového slovného spojenia – „migračná kríza". Tá vrcholila v roku 2015, kedy bolo v Európskej únii zaregistrovaných 1,25 milióna nových žiadostí o azyl. V posledných dvoch rokoch sa síce počty migrantov smerujúcich do Európy výrazne zmiernili, avšak niektoré nedostatky európskeho azylového systému, ktoré kríza odhalila, stále pretrvávajú. V práve Európskej únie môžeme vidieť snahu o spravodlivé a solidárne prevzatie zodpovednosti za osoby, ktoré opustili svoje krajiny s vidinou lepšej budúcnosti v bohatej Európe, ale i posilnenie kontrol na vonkajších hraniciach. Európska únia prijala viaceré opatrenia na riadenie migrácie, posilnenie azylového systému, ale aj integráciu utečencov do európskej spoločnosti.

Nie všetky krajiny Európskej únie sa však dokázali so zvýšenou migráciou vysporiadať. Podmienky v Grécku pre žiadateľov o azyl sú stále nevyhovujúce. Na problematickú situáciu v tejto krajine poukázal komisár pre ľudské práva už v roku 2010; rok predtým vydal Nórsky helsinský výbor správu, podľa ktorej by žiadatelia o azyl nemali byť na základe Dublinského nariadenia vracaní do Grécka. Rovnaký názor zdieľajú Úrad vysokého komisára Organizácie Spojených národov pre utečencov, organizácie Human Rights Watch a Amnesty International, a tiež Európsky súd pre ľudské práva (rozsudok v prípade M. S. S. proti Belgicku a Grécku z 21. januára 2011, žaloba č. 30696/09). Dodnes sa do Grécka nevracajú žiadatelia o azyl v zmysle Dublinského nariadenia. Právo požiadať o azyl bolo znemožňované aj utečencom v Maďarsku či Rakúsku.

Zároveň však v tejto situácii, kedy európske krajiny nedokážu prijať účinné opatrenia, najmä pre zvládnutie humanitárnych dôsledkov vysokej migrácie, vyvstáva otázka, či nie je čas prehodnotiť zásadné dokumenty upravujúce toto právo, počnúc Dohovorom Organizácie Spojených národov o právnom postavení utečencov z roku 1951 (ďalej len „Ženevský dohovor"). Už koncom roka 2015 sa dánsky premiér vyjadril, že ak bude utečenecká kríza pokračovať alebo sa ešte zhorší, bude potrebné prehodnotiť „pravidlá hry".[2] V súčasnosti síce neevidujeme až také množstvo nových migrantov prichádzajúcich do Európy ako tomu bolo

[2] Bližšie pozri napríklad Dánsko navrhuje prehodnotiť Ženevský dohovor o utečencoch. In: *Euractiv.sk* [online]. 2015-12-29 [cit. 2019-12-16]. Dostupné na: https://euractiv.sk/section/vonkajsie-vztahy/news/dansko-navrhuje-prehodnotit-zenevsky-dohovor-o-utecencoch-024697/.

niekoľko rokov dozadu, niekoľko miliónov ľudí sa však stále nachádza v utečeneckých táboroch nielen v krajinách Európskej únie, ale i v Turecku, pri ktorom neustále hrozí, že bude vypovedaná migračná dohoda. Nie všetci z týchto migrantov sú utečenci v zmysle Ženevského dohovoru, avšak tí jednotlivci medzi nimi, ktorí sú skutočne prenasledovaní z dôvodov zakladajúcich ich utečenecký status, často nemajú reálnu možnosť účinne sa domáhať svojho práva na azyl.

Právo na azyl v medzinárodnom práve

Právo na azyl bolo po prvýkrát vyhlásené na univerzálnej úrovni vo Všeobecnej deklarácii ľudských práv z roku 1948, ktorá vo svojom článku 14 uvádza: *„Každý má právo vyhľadať a požívať v iných krajinách azyl pred prenasledovaním. Tohto práva sa nemožno dovolávať v prípade stíhania vznikajúceho skutočne na základe nepolitických trestných činov alebo konaní, ktoré odporujú cieľom a zásadám Organizácie Spojených národov.“* Podrobnejšie bolo právo na azyl rozvedené v Rezolúcii Valného zhromaždenia Organizácie Spojených národov z roku 1967 o Deklarácii o územnom azyle, podľa ktorej sa nemôže dovolávať práva azylu osoba, ktorá je dôvodne podozrivá zo spáchania zločinu proti mieru, vojnového zločinu alebo zločinu proti ľudskosti.[3]

Medzinárodné právo síce zakotvuje právo na azyl, pojem „azyl“ však nedefinuje. V rôznych kontextoch teda môže byť vykladaný rôzne. Z pohľadu do histórie azylu vyplýva, že už od čias antiky je pojmom azyl označované miesto, kde bola prenasledovaným osobám zaručená bezpečnosť pred násilím (perzekúciou) zo strany prenasledovateľa.[4] Definíciu azylu prijal však už v roku 1950 Institut de Droit international na svojej konferencii v Bath: *„Pojem azyl znamená ochranu ponúknutú štátom na svojom alebo inom území osobe, ktorá sa o ňu prišla uchádzať.“*[5] Pojem „medzinárodná ochrana“ tiež nie je definovaný v žiadnej medzinárodnej zmluve. V legislatíve jednotlivých štátov zahŕňa opatrenia na ochranu

[3] Bližšie pozri článok 1. *Resolution No. 2312 (XXII)* [Declaration on Territorial Asylum] [1967-12-14]. Rezolúcia Valného zhromaždenia Organizácie Spojených národov, 1967, UN Doc. A/RES/2312 (XXII).

[4] Bližšie pozri MACALISTER-SMITH, P. a G. ALFREDSSON, eds. *The Land Beyond: Collected Essays on Refugee Law and Policy*. 1st ed. The Hague: Martinus Nijhoff Publishers, 2001. 462 s. ISBN 90-411-1493-9.

[5] Bližšie pozri BATTJES, H. *European Asylum Law and International Law* [online]. 1st ed. Leiden; Boston: Martinus Nijhoff Publishers, 2006, s. 5-6 [cit. 2019-12-16]. Immigration and Asylum Law and Policy in Europe, vol. 8. ISBN 978-90-47-40942-7. Dostupné na: https://doi.org/10.1163/ej.9789004150874.i-689.

osôb, ktoré svoje krajiny opúšťajú z donútenia (v Slovenskej republike sú to azyl a doplnková ochrana); je teda širším pojmom ako azyl.

V súvislosti s právnym statusom cudzinca alebo osoby bez štátnej príslušnosti je dôležité rozlišovať pojmy „utečenec", „azylant" a „žiadateľ o azyl". Pojem „utečenec" je definovaný v článku 1 písm. A Ženevského dohovoru. Vychádzajúc z článku 1 písm. A bod 2 Ženevského dohovoru je utečencom každá osoba, *„ktorá sa následkom oprávnenej obavy pred prenasledovaním z dôvodov rasových, náboženských, národnostných, príslušnosti k určitej sociálnej skupine alebo i zastávania určitých politických názorov ocitne mimo svojej krajiny a nie je schopná prijať, alebo vzhľadom k uvedeným obavám odmieta prijať ochranu svojej vlasti. To isté platí pre osobu bez štátnej príslušnosti nachádzajúcu sa mimo krajiny svojho doterajšieho pobytu, ktorá sa vzhľadom k uvedeným obavám do nej nechce alebo nemôže vrátiť."*[6] Uvedenú definíciu používa väčšina štátov, nakoľko zdôrazňuje základné znaky utečenca – teda, že je to osoba, ktorá kumulatívne spĺňa nasledovné podmienky:

- nachádza sa mimo krajiny svojho pôvodu;
- dôvod, pre ktorý utiekla a nemôže sa vrátiť, je ten, že má obavy pred prenasledovaním;
- prenasledovaniu čelí z dôvodu svojej rasy, náboženstva, národnosti, príslušnosti k určitej sociálnej skupine alebo zastávania určitých politických názorov;
- nemôže prijať alebo v dôsledku uvedených obáv odmieta prijať ochranu zo strany krajiny svojho pôvodu;
- vzhľadom na uvedené obavy sa nemôže alebo nechce vrátiť do krajiny svojho pôvodu.

Ženevský dohovor určil zmluvný záväzok účastníckych štátov prijať utečenca na svojom území a zabezpečiť konanie o priznaní jeho statusu, a to počas doby, kým trvá u tohto utečenca obava z prenasledovania zo strany jeho domovského štátu. *„Štát poskytujúci azyl má zvážiť dôvody pre poskytnutie práva azylu. Prenasledujúci štát je povinný udelenie azylu rešpektovať a nepokladať ho za nevľúdny akt. Štát poskytujúci azyl preberá medzinárodnoprávnu ochranu stíhaného jednotlivca."*[7]

---

[6] Bližšie pozri *Kritériá a postupy pri udeľovaní statusu utečenca podľa Konvencie z r. 1951 a podľa Protokolu z r. 1967 o postavení utečencov*. 2. vyd. Ženeva: Úrad Vysokého komisára OSN pre utečencov, 1992. 95 s.

[7] Bližšie pozri DAVID, V., P. SLADKÝ a F. ZBOŘIL. *Mezinárodní právo veřejné s kazuistikou*. 1. vyd. Praha: Leges, 2008, s. 244. ISBN 978-80-87212-08-0.

SOCIETAS ET IURISPRUDENTIA
2020, ročník VIII., číslo 2, s. 72-94
http://sei.iuridica.truni.sk
ISSN 1339-5467

Práva a výhody obsiahnuté v Ženevskom dohovore môže osoba využiť až vtedy, keď jej bude priznaný status utečenca: *„Avšak z hľadiska hmotného práva sa osoba stáva utečencom, akonáhle spĺňa definičné znaky obsiahnuté v článku 1 Ženevského dohovoru.“*[8] Vnútroštátne správne rozhodnutie, ktorým sa priznáva status utečenca, má už len *deklaratórny účinok*. Preto sa niektoré výhody vyplývajúce pre utečenca zo Ženevského dohovoru uplatňujú od samého počiatku, aj keď mu napríklad ešte nebol priznaný azyl (napríklad zásada non-refoulement).

Podľa Európskeho dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd z roku 1950 (ďalej len „Európsky dohovor o ochrane ľudských práv a základných slobôd“) neexistuje právo na azyl ako také. Jeho články 2 a 3 však absolútne zakazujú akékoľvek navrátenie jednotlivca, ktorý by čelil reálnej hrozbe zaobchádzania v rozpore s ktorýmkoľvek z týchto ustanovení.

Právo na azyl v práve Európskej únie

Charta základných práv Európskej únie garantuje právo na azyl v článku 18, podľa ktorého sa právo na azyl zaručuje pri rešpektovaní pravidiel Ženevského dohovoru a jeho Protokolu a v súlade so Zmluvou o Európskej únii a Zmluvou o fungovaní Európskej únie. Osoby, ktoré sú oprávnené na azyl, majú právo na uznanie tohto postavenia.

Právo na priznanie postavenia utečenca alebo na doplnkovú ochranu výslovne poskytuje Smernica Európskeho parlamentu a Rady 2011/95/EÚ z 13. decembra 2011 o normách pre oprávnenie štátnych príslušníkov tretej krajiny alebo osôb bez štátneho občianstva mať postavenie medzinárodnej ochrany, o jednotnom postavení utečencov alebo osôb oprávnených na doplnkovú ochranu a o obsahu poskytovanej ochrany (ďalej len „Smernica 2011/95/EÚ“) vo svojom článku 13 „Priznanie postavenia utečenca“ a v článku 18 „Priznanie doplnkovej ochrany“. Podľa článku 13 členské štáty priznajú postavenie utečenca štátnym príslušníkom tretej krajiny alebo osobám bez štátneho občianstva, ktoré sú oprávnené ako utečenci v súlade s Kapitolami II a III uvedenej smernice, upravujúcimi posudzovanie žiadostí o medzinárodnú ochranu a oprávnenie na postavenie utečenca.

[8] Bližšie pozri ŠTURMA, P., V. HONUSKOVÁ, eds. et al. *Teorie a praxe azylu a uprchlictví*. 2. dopln. vyd. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Právnická fakulta, 2012, s. 39. Scripta iuridica, no. 2. ISBN 978-80-87146-68-2.

Smernica 2011/95/EÚ tiež zaručuje doplnkovú ochranu osobám, ktoré nie sú oprávnené na postavenie utečenca, ale ktoré, ak by sa vrátili do svojej krajiny pôvodu alebo predchádzajúceho bydliska, čelili by reálnej hrozbe vážneho bezprávia, ktoré pozostáva *„z trestu smrti alebo popravy, alebo z mučenia alebo neľudského alebo ponižujúceho zaobchádzania alebo potrestania žiadateľa v krajine pôvodu, alebo z vážneho a individuálneho ohrozenia života občana alebo osoby z dôvodu všeobecného násilia v situáciách medzinárodného alebo vnútroštátneho ozbrojeného konfliktu.“*[9]

Podľa Smernice 2011/95/EÚ sú jednotlivci oprávnení na priznanie postavenia utečenca, ak by mali trpieť prenasledovaním v zmysle článku 1 písm. A Ženevského dohovoru. Článok 9 Smernice 2011/95/EÚ upravuje, čo sa rozumie pod činom prenasledovania – ide o čin, ktorý musí:

- byť svojou povahou dostatočne vážny alebo opakovaný, tak, aby predstavoval vážne porušovanie základných ľudských práv, na ktoré sa nevzťahuje výnimka podľa článku 15 ods. 2 Európskeho dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd, alebo
- byť zoskupením rozličných opatrení vrátane porušovania ľudských práv, ktoré sú dostatočne vážne na to, aby mali na jednotlivca rovnaký vplyv ako je vplyv uvedený v predchádzajúcom bode.

Činy prenasledovania môžu nadobúdať rôzne formy – napríklad formy fyzického alebo duševného násilia vrátane činov sexuálneho násilia, zákonných, správnych, policajných a/alebo súdnych opatrení, ktoré sú samotné diskriminačné alebo ktoré sú vykonávané diskriminačným spôsobom, či formy stíhania alebo potrestania, ktoré je neúmerné alebo diskriminačné, a ďalšie. Rôzne formy prenasledovania a uvedených činov musia vychádzať z jedného z piatich dôvodov prenasledovania, ktoré sú odvodené zo Ženevského dohovoru – rasa, národnosť, náboženstvo, príslušnosť k určitej sociálnej skupine alebo politický názor.

[9] Bližšie pozri článok 15 *Smernice Európskeho parlamentu a Rady 2011/95/EÚ z 13. decembra 2011 o normách pre oprávnenie štátnych príslušníkov tretej krajiny alebo osôb bez štátneho občianstva mať postavenie medzinárodnej ochrany, o jednotnom postavení utečencov alebo osôb oprávnených na doplnkovú ochranu a o obsahu poskytovanej ochrany*. Ú.v. EÚ L 337, 2011-12-20, s. 9-26.

SOCIETAS ET IURISPRUDENTIA
2020, ročník VIII., číslo 2, s. 72-94
http://sei.iuridica.truni.sk
ISSN 1339-5467

V prípade Bundesrepublik Deutschland proti Y a Z, spojené veci,[10] bol Súdny dvor Európskej únie požiadaný, aby definoval činy, ktoré môžu byť považované za čin prenasledovania v kontexte závažného porušenia náboženskej slobody podľa článku 9 ods. 1 písm. a) Smernice 2011/95/EÚ a článku 10 Charty základných práv Európskej únie. Súdny dvor Európskej únie mal vysvetliť, či definícia činov prenasledovania z náboženských dôvodov zahŕňa zasahovanie do „slobody prejavovať svoju vieru". Podľa Súdneho dvora Európskej únie čin prenasledovania môže skutočne vyplývať zo zasahovania do vonkajších prejavov náboženskej slobody. Vlastná závažnosť takýchto činov a závažnosť ich dôsledkov pre dotknuté osoby určujú, či porušenie práva zaručeného článkom 10 ods. 1 Charty základných práv Európskej únie predstavuje podľa článku 9 ods. 1 Smernice 2011/95/EÚ čin prenasledovania. Súdny dvor Európskej únie rozhodol, že vnútroštátne orgány pri posudzovaní žiadosti o priznanie postavenia utečenca na individuálnom základe nemôžu primerane očakávať, aby sa žiadateľ o azyl vzdal náboženských činností, ktoré môžu ohrozovať jeho život v krajine pôvodu.

Aj vylúčenie z medzinárodnej ochrany je upravené právom Európskej únie, konkrétne v článku 12 a článku 17 Smernice 2011/95/EÚ, pričom sa vychádza z článku 1 písm. F Ženevského dohovoru. Osoby, ktorých sa týkajú doložky o vylúčení, sa nepovažujú za utečencov, ani za osoby oprávnené na doplnkovú ochranu.

Podľa Súdneho dvora Európskej únie členské krajiny Európskej únie môžu odmietnuť udelenie azylu žiadateľovi, ktorý sa podieľal na činnosti niektorej z teroristických sietí, pričom vylúčenie z nároku na priznanie postavenia utečenca nie je obmedzené len na skutočných páchateľov teroristických činov, ale môže zahŕňať tiež osoby zaoberajúce sa náborom, organizovaním, prepravou alebo vybavením osôb, ktoré sa presúvajú do iného štátu, ako je štát ich pobytu, s úmyslom spáchať, plánovať alebo pripraviť teroristické činy.[11]

Právo Európskej únie, rovnako ako medzinárodné právo, zakazuje hromadné vyhostenie. Hromadné vyhostenie môžeme vymedziť ako akékoľvek opatrenie, ktoré jednotlivca donúti opustiť územie alebo krajinu

[10] Bližšie pozri *Case of Bundesrepublik Deutschland v. Y and Z* [2012-09-05]. Judgement of the Court of Justice of the European Union, 2012, C-71/11 a C-99/11.

[11] Bližšie pozri napríklad *Case of Commissaire général aux réfugiés et aux apatrides v. Mostafa Lounani* [2017-01-31]. Judgement of the Court of Justice of the European Union, 2017, C-573/14.

v rámci skupiny, pričom takéto rozhodnutie nevychádza z primeraného a objektívneho preskúmania konkrétneho prípadu každého jednotlivca. Hromadné vyhostenia sú v rozpore s článkom 78 Zmluvy o fungovaní Európskej únie, ktorý vyžaduje, aby boli acquis v oblasti azylovej politiky v súlade s *„ostatnými relevantnými zmluvami"*. Zakazuje ich tiež článok 19 ods. 1 Charty základných práv Európskej únie: *„Hromadné vyhostenie je zakázané."* Uvedené ustanovenie má rovnaký význam a rozsah ako článok 4 Protokolu č. 4 k Európskemu dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd, ktorý sa týka hromadného vyhostenia. Jeho účelom je zaručiť, aby každé rozhodnutie podliehalo osobitnému preskúmaniu a aby nebolo možné rozhodnúť jedným opatrením o vyhostení všetkých osôb, ktoré majú štátnu príslušnosť určitého štátu. Vo veci Hirsi Jamaa a i. proti Taliansku[12] *odopreli talianske orgány potenciálnym žiadateľom o azyl povolenie vystúpiť z lode na breh, čím porušili článok 4 Protokolu č. 4 k Európskemu dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd*. Európsky súd pre ľudské práva zastáva názor, že zákaz vyhostenia sa vzťahuje aj na opatrenia prijaté na šírom mori.

Právo na azyl v slovenskom právnom poriadku

Uplatnenie práva na azyl zakladá Slovenskej republike povinnosť rozhodnúť, či azyl poskytne. Ústava Slovenskej republiky vo svojom článku 53 uvádza, že Slovenská republika *„poskytuje azyl cudzincom prenasledovaným za uplatňovanie politických práv a slobôd. Azyl možno odoprieť tomu, kto konal v rozpore so základnými ľudskými právami a slobodami."* Podrobnosti o práve na azyl ustanovuje zákon. Ústava Slovenskej republiky teda viaže priznanie azylu na splnenie dvoch kumulatívnych podmienok, pričom medzi prenasledovaním a uplatňovaním politických práv a slobôd musí existovať príčinná súvislosť. V Komentári k Ústave Slovenskej republiky je uvedené, že politické práva a slobody sú jediné zo základných práv, ktorým sa práve na základe článku 53 Ústavy Slovenskej republiky poskytuje ochrana prostredníctvom práva na azyl.[13]

Ústavný súd Slovenskej republiky sa vo svojej rozhodovacej činnosti zaoberal právom na azyl minimálne. Ako však uviedol vo svojom uznesení z roku 1998, *„z ustanovenia článku 53 Ústavy Slovenskej republiky nie je možné odvodiť záver, že cudzinec má „absolútne" a ničím neobmedzené*

[12] Bližšie pozri *Case of Hirsi Jamaa and Others v. Italy* [2012-02-23]. Judgement of the European Court of Human Rights, 2012, Application No. 27765/09.

[13] Bližšie pozri ČIČ, M. et al. *Komentár k Ústave Slovenskej republiky*. 1. vyd. Žilina: Eurokódex, 2012, s. 366-368. ISBN 978-80-89447-93-0.

SOCIETAS ET IURISPRUDENTIA
2020, ročník VIII., číslo 2, s. 72-94
http://sei.iuridica.truni.sk
ISSN 1339-5467

právo na poskytnutie azylu, nakoľko jeho priznanie „možno odoprieť tomu, kto konal v rozpore so základnými ľudskými právami a slobodami.““[14] Každý cudzinec má však na území Slovenskej republiky právo domáhať sa poskytnutia azylu spôsobom, v lehotách a u orgánov určených zákonom, existenciu čoho predpokladá i článok 53 Ústavy Slovenskej republiky formuláciou *„podrobnosti ustanoví zákon.“* Osobitným zákonom, na ktorý článok 53 Ústavy Slovenskej republiky odkazuje, je Zákon č. 480/2002 Z.z. o azyle a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „Zákon o azyle“).

Podľa § 8 písm. a) Zákona o azyle udelí azyl Ministerstvo vnútra Slovenskej republiky žiadateľovi, ktorý má v krajine pôvodu opodstatnené obavy z prenasledovania z rasových, národnostných alebo náboženských dôvodov, z dôvodov zastávania určitých politických názorov alebo príslušnosti k určitej sociálnej skupine a vzhľadom na tieto obavy sa nemôže alebo nechce vrátiť do daného štátu. Takéto podmienky pre udelenie azylu sú plne v súlade s definíciou utečenca podľa článku 1 písm. A Ženevského dohovoru. Podľa § 8 písm. b) Zákona o azyle udelí Ministerstvo vnútra Slovenskej republiky azyl žiadateľovi, ktorý je v krajine pôvodu prenasledovaný za uplatňovanie politických práv a slobôd. Tu ide o právo na azyl, ktoré zaručuje Ústava Slovenskej republiky vo svojom článku 53. Azyl možno udeliť tiež z humanitných dôvodov,[15] ktoré môže zvážiť správny orgán. Na tento druh azylu však nie je právny nárok. Zákon o azyle predmetnú formu ochrany udeľuje aj na účel zlúčenia rodiny. K zákonnému vymedzeniu dôvodov poskytnutia azylu sa Najvyšší súd Slovenskej republiky vyjadril v jednom zo svojich rozhodnutí takto: *„Dôvody pre poskytnutie azylu sú zákonom vymedzené pomerne úzko a nepokrývajú celú škálu porušovania ľudských práv a slobôd, ktoré sú tak v medzinárodnom, ako aj vnútroštátnom kontexte uznávané. Inštitút azylu je aplikovateľný v obmedzenom rozsahu, a to len pre prenasledovanie zo zákonom uznaných dôvodov, kedy je týmto inštitútom chránená len najvlastnejšia existencia ľudskej bytosti a práva a slobody s ňou spojené, pričom udelenie azylu podľa § 8 Zákona o azyle je viazané objektívne na prítomnosť prenasledovania ako skutočnosti definovanej v § 2 písm. d) Zákona o azyle alebo na odôvodnené obavy z tejto skutočnosti, a to v oboch prípa-*

[14] Bližšie pozri *Uznesenie Ústavného súdu Slovenskej republiky zo dňa 19. 2. 1998, sp. zn. I. ÚS 12/98.*

[15] Bližšie pozri § 9 *Zákona č. 480/2002 Z.z. o azyle a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov.*

doch v dobe podania žiadosti o azyl, teda spravidla v dobe bezprostredne nasledujúcej po odchode z krajiny pôvodu.“[16]

Doplnkovú ochranu poskytne Ministerstvo vnútra Slovenskej republiky podľa § 13a Zákona o azyle žiadateľovi, ak sú vážne dôvody domnievať sa, že by bol v prípade návratu do krajiny pôvodu vystavený reálnej hrozbe vážneho bezprávia, ak Zákon o azyle neustanovuje inak. Aj doplnkovú ochranu je možné poskytnúť na účel zlúčenia rodiny za podmienok ustanovených v § 13b Zákona o azyle. Vážne bezprávie definuje Zákon o azyle v § 2 písm. f) ako uloženie trestu smrti alebo jeho výkon, mučenie alebo neľudské alebo ponižujúce zaobchádzanie alebo trest, alebo vážne a individuálne ohrozenie života alebo nedotknuteľnosti osoby z dôvodu svojvoľného násilia počas medzinárodného alebo vnútroštátneho ozbrojeného konfliktu. K doplnkovej ochrane Najvyšší súd Slovenskej republiky vo svojom rozhodnutí uviedol: *„Zmyslom a účelom doplnkovej ochrany je poskytnúť subsidiárnu ochranu a možnosť legálneho pobytu na území Slovenskej republiky tým žiadateľom o medzinárodnú ochranu, ktorým nebol udelený azyl, ale u nich by bolo (z dôvodov taxatívne uvedených v Zákone o azyle) neúnosné, neprimerané, či inak nežiaduce požadovať ich vycestovanie. Hoci sa aplikácia tohto inštitútu doplnkovej ochrany viaže k objektívnym hrozbám po prípadnom návrate žiadateľa do krajiny pôvodu, teda čiastočne k iným skutočnostiam nastávajúcim v odlišnom čase ako v prípade aplikácie inštitútu azylu, sú pri rozhodovaní o udelenie či neudelenie doplnkovej ochrany do značnej miery určujúce tvrdenia samotného žiadateľa a z nich je potrebné vychádzať.“*[17] K dôvodom poskytnutia doplnkovej ochrany sa Najvyšší súd Slovenskej republiky vyjadroval viackrát, napríklad: *„Doplnková ochrana sa poskytuje vtedy, ak sú vážne dôvody domnievať sa, že by bol (žiadateľ o udelenie azylu) v prípade návratu do krajiny pôvodu vystavený reálnej hrozbe vážneho bezprávia, pričom vážnym bezprávím sa podľa § 2 písm. f) Zákona o azyle rozumie uloženie trestu smrti alebo jeho výkon, mučenie či neľudské alebo ponižujúce zaobchádzanie alebo trest, vážne a individuálne ohrozenie života alebo nedotknuteľnosti osoby z dôvodu svojvoľného násilia počas medzinárodného alebo vnútroštátneho ozbrojeného konfliktu.“*[18]

---

[16] Bližšie pozri *Rozsudok Najvyššieho súdu Slovenskej republiky zo dňa 4. 8. 2009, sp. zn. 8 Sža 41/2009*.

[17] Bližšie pozri *Rozsudok Najvyššieho súdu Slovenskej republiky zo dňa 10. 2. 2009, sp. zn. 1 Sža 36/2008*.

[18] Bližšie pozri *Rozsudok Najvyššieho súdu Slovenskej republiky zo dňa 26. 10. 2010, sp. zn. 1 Sža 86/2010*.

SOCIETAS ET IURISPRUDENTIA
2020, ročník VIII., číslo 2, s. 72-94
http://sei.iuridica.truni.sk
ISSN 1339-5467

Podstatným rozdielom pri udeľovaní azylu a poskytovaní doplnkovej ochrany je čas, na ktorý sa ochrana udeľuje. V prípade azylu ide o trvalý pobyt cudzinca na území Slovenskej republiky (s výnimkou azylu udeleného na účel zlúčenia rodiny, kedy sa azyl po prvýkrát udeľuje na tri roky a až po uplynutí troch rokov sa azyl na žiadosť udelí na dobu neurčitú, ak sú splnené podmienky uvedené v Zákone o azyle a nie sú dôvody na jeho neudelenie), v prípade doplnkovej ochrany ide o prechodný pobyt na dobu jedného roka, ktorý je možné predĺžiť vždy o dva roky na základe žiadosti, ak sú splnené podmienky vyžadované Zákonom o azyle.

Prístup cudzincov k azylu v Slovenskej republike obmedzuje Ústava Slovenskej republiky v článku 53 v druhej vete: *„Azyl možno odoprieť tomu, kto konal v rozpore so základnými ľudskými právami a slobodami.“* Zákon o azyle upravuje bližšie dôvody neudelenia azylu vychádzajúce z uvedeného ustanovenia Ústavy Slovenskej republiky. Podľa jeho § 13 ods. 2 Ministerstvo vnútra Slovenskej republiky neudelí azyl, ak je dôvodné podozrenie, že žiadateľ sa dopustil trestného činu proti mieru, vojnového trestného činu alebo trestného činu proti ľudskosti podľa medzinárodných dokumentov,[19] alebo sa dopustil závažného nepolitického trestného činu mimo územia Slovenskej republiky predtým, ako požiadal o udelenie azylu alebo poskytnutie doplnkovej ochrany, alebo je vinný za činy, ktoré sú v rozpore s cieľmi a zásadami Organizácie Spojených národov. Podľa § 13 ods. 5 Zákona o azyle Ministerstvo vnútra Slovenskej republiky neudelí azyl ani vtedy, ak žiadateľa možno odôvodnene považovať za nebezpečného pre bezpečnosť Slovenskej republiky alebo ak bol odsúdený za obzvlášť závažný zločin a predstavuje nebezpečenstvo pre spoločnosť. Podobne sú upravené v Zákone o azyle aj dôvody neposkytnutia doplnkovej ochrany, dôvody pre odňatie azylu či zrušenie doplnkovej ochrany.

S účinnosťou od 1. januára 2007 bolo do Zákona o azyle zavedené ustanovenie § 19a ods. 7[20] (v súčasnosti ods. 9), na základe ktorého si správny orgán na posúdenie žiadosti o udelenie azylu vyžiada vyjadrenie Slovenskej informačnej služby a Vojenského spravodajstva. Cieľom získavania podkladov k azylovému konaniu i z utajovaných skutočností spravodajských služieb je zvýšenie ochrany bezpečnostných záujmov

[19] Bližšie pozri *Dohovor Organizácie Spojených národov o právnom postavení utečencov z roku 1951*.

[20] Bližšie pozri *Zákon č. 692/2006 Z.z., ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 480/2002 Z.z. o azyle a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov a o zmene a doplnení niektorých zákonov*.

Slovenskej republiky, ale aj možnosť na základe takto získaných informácií kvalitnejšie vyhodnotiť skutočnosti potrebné pre rozhodnutie v azylovom konaní. Jedným z dôvodov neudelenia azylu je podľa § 13 ods. 5 písm. a) Zákona o azyle tiež skutočnosť, že žiadateľa možno odôvodnene považovať za nebezpečného pre bezpečnosť Slovenskej republiky. Na dosiahnutie účelu uvedeného ustanovenia postačuje, aby boli v azylovom konaní zistené skutočnosti, z ktorých je možné odvodiť úvahu správneho orgánu o nebezpečnosti žiadateľa pre bezpečnosť štátu. Takáto úvaha musí byť odôvodnená tak, že *„žiadateľa možno odôvodnene považovať za nebezpečného pre bezpečnosť Slovenskej republiky."* Ešte prísnejšie je upravené neposkytnutie doplnkovej ochrany v § 13c ods. 2 písm. d) Zákona o azyle, kde postačuje *„dôvodné podozrenie"*, že žiadateľ predstavuje nebezpečenstvo pre bezpečnosť Slovenskej republiky. Zákon o azyle obsahoval v § 52 ods. 2 povinnosť v negatívnych rozhodnutiach vychádzajúcich z týchto dôvodov uviesť v odôvodnení *„iba skutočnosť, že ide o bezpečnostný záujem Slovenskej republiky."* Podľa Nálezu Ústavného súdu Slovenskej republiky z 12. decembra 2018, sp. zn. ÚS 8/2016-131, predmetné ustanovenie nie je v súlade s článkom 46 ods. 1 a 2, článkom 47 ods. 3, článkom 48 ods. 2 v spojení s článkom 1, článkom 12 ods. 1 a 2 a článkom 13 ods. 4 Ústavy Slovenskej republiky a s článkom 47 Charty základných práv Európskej únie.

Dôvody neudelenia azylu podľa Zákona o azyle korešpondujú s dôvodmi vylúčenia z medzinárodnej ochrany utečencov podľa Ženevského dohovoru. Ústava Slovenskej republiky pritom vo svojom článku 53 uvádza len možnosť (nie povinnosť) odoprieť azyl tomu, kto konal v rozpore so základnými právami a slobodami. *„Dokonca ani splnenie v Ústave určenej podmienky nevylučuje poskytnutie azylu. Dôkazné bremeno o tom, že uchádzač o azyl konal v rozpore so základnými ľudskými právami a slobodami, zaťažuje Slovenskú republiku. Ak sa nepreukáže splnenie negatívnej podmienky článku 53, Slovenská republika nemá Ústavou priznanú možnosť azyl odoprieť."*[21]

Zákon o azyle teda ustanovuje podmienky udelenia a neudelenia azylu v súlade so Ženevským dohovorom. Ústava Slovenskej republiky však stanovuje v článku 53 podmienku pre udelenie azylu, aby osoba bola prenasledovaná *„za uplatňovanie politických práv a slobôd."* Aj ak by sme uvedené slovné spojenie vykladali čo najširšie, zrejme by uplatňovanie

[21] Bližšie pozri DRGONEC, J. *Ústava Slovenskej republiky: Komentár*. 3. vyd. Šamorín: Heuréka, 2012, s. 882. ISBN 978-80-89122-73-8.

SOCIETAS ET IURISPRUDENTIA
2020, ročník VIII., číslo 2, s. 72-94
http://sei.iuridica.truni.sk
ISSN 1339-5467

politických práv a slobôd zahŕňalo uplatňovanie práv podľa článkov 26 až 32 Ústavy Slovenskej republiky, a teda by *nezahŕňalo prenasledovanie z rasových alebo náboženských dôvodov, či z dôvodov príslušnosti k určitej sociálnej skupine*. Na druhej strane, pri odopretí azylu je Ústava Slovenskej republiky k žiadateľom „zhovievavejšia" – ustanovuje odopretie azylu len z jedného dôvodu, aj to nie ako povinnosť, ale len ako možnosť.

Uplatnenie práva na azyl cudzincom teda zakladá Slovenskej republike povinnosť rozhodnúť, či azyl cudzincovi udelí. Orgán verejnej správy príslušný na rozhodovanie o žiadostiach o azyl podaných cudzincami na území Slovenskej republiky však nemá neobmedzenú možnosť úvahy o azyle.[22] Kľúčovým pojmom samotného udeľovania azylu je pojem „prenasledovanie". Pod prenasledovaním sa podľa § 2 písm. d) Zákona o azyle rozumie závažné alebo opakované konanie spôsobujúce vážne porušovanie základných ľudských práv[23] alebo súbeh rôznych opatrení, ktorý postihuje jednotlivca podobným spôsobom, spočívajúcich najmä v použití fyzického alebo psychického násilia vrátane sexuálneho násilia, zákonných, správnych, policajných alebo súdnych opatrení, ktoré sú diskriminačné alebo sú vykonávané diskriminačným spôsobom, v odmietnutí súdnej ochrany, ktoré vedie k neprimeranému alebo diskriminačnému potrestaniu, v neprimeranom alebo diskriminačnom trestnom stíhaní alebo treste, trestnom stíhaní alebo treste za odmietnutie výkonu vojenskej služby v čase konfliktu, ak by výkon vojenskej služby zahŕňal trestné činy alebo činy uvedené v § 13 ods. 2 Zákona o azyle, v konaní namierenom proti osobám určitého pohlavia alebo proti deťom.

Prenasledovaniu sa Najvyšší súd Slovenskej republiky venoval vo svojej rozhodovacej činnosti niekoľkokrát. Doposiaľ nezaujal stanovisko k otázke všeobecnej definície prenasledovania, ktorá by svojou prepracovanosťou išla výrazne nad rámec definície uvedenej v Zákone o azyle. Vyjadril sa však k zákonnému vymedzeniu dôvodov poskytnutia azylu a k niektorým otázkam týkajúcim sa opodstatnenosti strachu, náboženských dôvodov, odôvodnenosti nebezpečenstva prenasledovania, vylúčenia hrozby prenasledovania, a tak ďalej.

Posúdenie, ktoré situácie sú prenasledovaním žiadateľa v jeho krajine pôvodu podľa § 8 Zákona o azyle a či zakladajú dôvodnú obavu z nich,

---

[22] Bližšie pozri DRGONEC, J. *Ústava Slovenskej republiky: Komentár*. 3. vyd. Šamorín: Heuréka, 2012, s. 883. ISBN 978-80-89122-73-8.

[23] Napríklad článok 15 ods. 2 *Európskeho dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd z roku 1950*.

je jednou z najčastejšie riešených otázok, s ktorými sa Najvyšší súd Slovenskej republiky stretáva. Aby určité konanie mohlo byť označené za prenasledovanie podľa Zákona o azyle, musí nastať jeden z taxatívne ustanovených dôvodov uvedených v § 8 Zákona o azyle. To znamená, že žiadateľ má v zmysle § 8 písm. a) Zákona o azyle v krajine pôvodu opodstatnené obavy z prenasledovania z rasových, národnostných alebo náboženských dôvodov, z dôvodov zastávania určitých politických názorov alebo príslušnosti k určitej sociálnej skupine a vzhľadom na tieto obavy sa nemôže alebo nechce vrátiť do tohto štátu, alebo v zmysle § 8 písm. b) Zákona o azyle je v krajine pôvodu prenasledovaný za uplatňovanie politických práv a slobôd. Rozhodovacia prax Migračného úradu Ministerstva vnútra Slovenskej republiky ako správneho orgánu vecne príslušného na posudzovanie a rozhodovanie o žiadostiach o udelenie azylu v procese hodnotenia splnenia podmienok pre udelenie azylu striktne nerozlišuje medzi dôvodmi pre udelenie azylu uvedenými v § 8 písm. a) a písm. b) Zákona o azyle. Pôvodcom prenasledovania pritom môžu byť štátni aj neštátni aktéri. Najvyšší súd Slovenskej republiky k odôvodnenosti prenasledovania zaujal aj takéto stanovisko: *„Za prenasledovanie v zmysle § 8 Zákona o azyle je nutné považovať len také ohrozenie života či slobody, ktoré je trpené, podporované či prevádzané štátnou mocou, pričom problémy so súkromnými osobami nemôžu byť dôvodom pre udelenie azylu, pokiaľ politický systém v krajine pôvodu dáva občanom možnosť domáhať sa ochrany svojich práv pred štátnymi orgánmi.“*[24]

Najvyšší súd Slovenskej republiky sa k prenasledovaniu z dôvodu náboženstva vyjadril v niekoľkých rozsudkoch, napríklad v rozsudku z roku 2009: *„… tvrdenia navrhovateľa o prenasledovaní z náboženských dôvodov (krajina pôvodu Vietnam) bolo potrebné považovať za nepreukázané, nielen pre nedostatok tvrdení (keď sám uvádzal, že osobne nebol nikdy zaistený pre usporadúvanie náboženských akcií), ale aj pre rozpornosť jeho tvrdení s poukazom na informácie o krajine pôvodu, ktoré potvrdzujú slobodu vierovyznania, pričom práve budhistické vierovyznanie, ktorého vyznávačom je navrhovateľ, je oficiálne uznané v krajine pôvodu. Budhizmus vyznáva približne polovica vietnamskej populácie, pričom informácie o krajine pôvodu, ktoré odporca použil v napadnutom rozhodnutí, potvrdzujú všeobecný rešpekt k náboženskej slobode, ktorý sa v priebehu roku*

[24] Bližšie pozri *Rozsudok Najvyššieho súdu Slovenskej republiky zo dňa 2. 2. 2010, sp. zn. 1 Sža 2/2010.*

SOCIETAS ET IURISPRUDENTIA
2020, ročník VIII., číslo 2, s. 72-94
http://sei.iuridica.truni.sk
ISSN 1339-5467

2007 zvýšil.“[25] V ďalšom rozhodnutí z roku 2015 Najvyšší súd Slovenskej republiky k otázke prenasledovania z náboženských dôvodov (konvertovanie na kresťanstvo) uviedol: *„Keďže príslušnosť k náboženstvu je otázkou vnútorného presvedčenia, môže byť určená len na základe výpovede žiadateľa a ďalej hodnotením vonkajších prejavov jeho konania, ktoré môžu byť vodidlom k odhaleniu tohto vnútorného presvedčenia. V súlade s článkom 10 ods. 1 písm. b) kvalifikačnej smernice tak nemožno urobiť závery ohľadom konvertovania na kresťanstvo iba na základe znalostných testov, ktoré overujú encyklopedické vedomosti, ktoré je ale možné ľahko nadobudnúť aj bez náboženského vyznania. Predmetom hodnotenia konvertovania na kresťanstvo musí byť totiž úplnosť vnútorného presvedčenia k vyznávaniu určitého náboženstva a s ním spojená identita a spôsob života.“*[26]

Slovenská republika udeľuje azyl aj z dôvodu prenasledovania za uplatňovanie politických práv a slobôd. Pri vymedzení politických práv a slobôd je potrebné vychádzať z vnútornej systematiky Listiny základných práv a slobôd, zatiaľ čo pri spojení „zastávanie politických názorov“ je nutné vychádzať zo samotného pojmu „politické názory“, ktorý zahŕňa predovšetkým zastávanie názorov, myšlienok alebo presvedčenia ohľadne potenciálnych pôvodcov prenasledovania. Najvyšší súd Slovenskej republiky sa k uvedenému vyjadril v jednom zo svojich rozhodnutí nasledovne: *„Samotná existencia navrhovateľových politických názorov, odlišných od vládnych, nie je sama osebe dostatočným dôvodom na udelenie azylu, pretože navrhovateľ nepreukázal, že má dôvod sa obávať prenasledovania za svoje politické názory; tieto v konaní pred odporcom, rovnako ani v konaní pred súdom totiž nešpecifikoval. Keďže nebola splnená podmienka poznania jeho politických názorov zo strany štátnych orgánov v krajine jeho pôvodu, pretože v prípade navrhovateľa tieto neboli verejne proklamované, nebolo možné za daných okolností sa domnievať, že došlo k prenasledovaniu navrhovateľa za politické názory zo strany štátnych orgánov.“*[27] K prisudzovanému politickému presvedčeniu sa vyjadril Najvyšší súd Slovenskej republiky nasledovne: *„Pokiaľ žiadateľ o azyl má podobný profil ako osoby uvedené v Príručke UNHCR „Posudzovanie žiadostí*

[25] Bližšie pozri *Rozsudok Najvyššieho súdu Slovenskej republiky zo dňa 26. 5. 2009, sp. zn. 1 Sža 13/2009*.

[26] Bližšie pozri *Rozsudok Najvyššieho súdu Slovenskej republiky zo dňa 26. 8. 2015, sp. zn. 10 Sža 32/2015*.

[27] Bližšie pozri *Rozsudok Najvyššieho súdu Slovenskej republiky zo dňa 2. 2. 2010, sp. zn. 1 Sža 3/2010*.

žiadateľov o azyl z Afganistanu", t.j. je bývalým spolupracovníkom armády či medzinárodných síl, dokonca je bývalým tlmočníkom, správny orgán musí posudzovať takéhoto žiadateľa o azyl z hľadiska spôsobilosti na poskytnutie medzinárodnej ochrany vo forme azylu za jeho (imputované) politické presvedčenie."[28]

Prenasledovanie z dôvodu príslušnosti k určitej sociálnej skupine spôsobovalo v aplikačnej praxi problémy najmä do prijatia novely Zákona o azyle účinnej od 1. januára 2007,[29] ktorá, okrem iného, zaviedla definíciu pojmu „určitá sociálna skupina". Podľa § 19a ods. 4 písm. e) Zákona o azyle, *„skupina tvorí určitú sociálnu skupinu najmä vtedy, ak príslušníci skupiny zdieľajú vrodené charakteristické črty alebo spoločný pôvod, ktoré nemožno zmeniť, alebo zdieľajú charakteristiku alebo presvedčenie, ktoré sú tak závažné pre ich identitu alebo svedomie, že daná osoba by nemala byť nútená, aby sa ich zriekla a okolitou spoločnosťou je vnímaná ako odlišná; v závislosti od okolností v krajine pôvodu určitá sociálna skupina môže predstavovať skupinu založenú na spoločnej charakteristickej črte sexuálnej orientácie, pričom túto orientáciu nemožno chápať tak, že zahŕňa činy považované za trestné podľa osobitného predpisu."* V rozhodovacej činnosti Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sa stretávame najmä s negatívnym vymedzením predmetného pojmu; napríklad z Rozsudku Najvyššieho súdu Slovenskej republiky z 21. októbra 2008, sp. zn. 1 Sža 20/2008, vyplýva, že Najvyšší súd Slovenskej republiky odmietol označiť za určitú sociálnu skupinu ženy prenasledované zo strany manželov či partnerov nielen pre preukázanú nedôveryhodnosť tvrdení navrhovateľky, prípadne z Rozsudku Najvyššieho súdu Slovenskej republiky z 24. marca 2009, sp. zn. 1 Sža 3/2009, vyplýva, že o určitú sociálnu skupinu podľa Zákona o azyle nejde ani v prípade žiadateľa o udelenie azylu z Pakistanu, ktorý tvrdil, že sociálnu skupinu tvoria ľudia žijúci v Pakistane, ktorí majú problémy súvisiace s vlastníctvom pozemkov, alebo podľa Rozsudku Najvyššieho súdu Slovenskej republiky z 3. novembra 2009, sp. zn. 1 Sža 38/2009, nešlo o príslušnosť k určitej sociálnej skupine ani v prípade žiadateľa o udelenie azylu, ktorý tvrdil, že patrí k sociálnej skupine obyvateľov, ktorí vykonávajú podnikateľskú činnosť v súlade

[28] Bližšie pozri *Rozsudok Najvyššieho súdu Slovenskej republiky zo dňa 10. 2. 2015, sp. zn. 1 Sža 52/2014*.

[29] Bližšie pozri *Zákon č. 692/2006 Z.z., ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 480/2002 Z.z. o azyle a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov a o zmene a doplnení niektorých zákonov*.

SOCIETAS ET IURISPRUDENTIA
2020, ročník VIII., číslo 2, s. 72-94
http://sei.iuridica.truni.sk
ISSN 1339-5467

s právnym poriadkom svojho štátu a vydiera ich mafia, respektíve polícia a musia jej platiť za ochranu.

Možnosť požiadať o azyl v krajine Európskej únie

Hoci článok 18 Charty základných práv Európskej únie zaručuje právo na azyl, *v práve Európskej únie sa neuvádzajú spôsoby uľahčenia príchodu žiadateľov o azyl do prijímajúcej krajiny*. Jednotlivci, ktorí chcú požiadať o azyl v niektorej z krajín Európskej únie, sú predovšetkým štátni príslušníci krajín, ktorých občania potrebujú na vstup do Európskej únie víza. Keďže takíto jednotlivci často nespĺňajú podmienky na vydanie bežných víz, prekračujú hranice nezákonným spôsobom.[30] Významným rozhodnutím v tejto oblasti je rozsudok Súdneho dvora Európskej únie vo veci C-638/16 PPU X a X/Belgicko zo 7. marca 2017, ktorý sa zaoberal prejudiciálnymi otázkami v nasledovnom prípade.

Rodina z mesta Aleppo v Sýrii si v októbri 2016 podala na belgickom veľvyslanectve v Bejrúte (Libanon) na základe článku 25 ods. 1 písm. a) Nariadenia Európskeho parlamentu a Rady (ES) č. 810/2009 z 13. júla 2009, ktorým sa ustanovuje vízový kódex Spoločenstva (vízový kódex) (ďalej len „Vízový kódex“), žiadosti o udelenie víz s obmedzenou územnou platnosťou. Ako dôvod pre udelenie víz žiadatelia uviedli, že chcú opustiť obliehané mesto Aleppo s cieľom podať v Belgicku žiadosť o azyl. Tvrdili, že sa nemohli zaregistrovať ako utečenci v susedných krajinách, najmä z dôvodu, že hranice medzi Libanonom a Sýriou boli uzavreté. Belgickému veľvyslanectvu v Libanone predložili žiadosti o udelenie víz z humanitárnych dôvodov na základe článku 25 Vízového kódexu, a to s cieľom požiadať v Belgicku o azyl ihneď po svojom príchode do tohto členského štátu a následne získať povolenie na pobyt, ktorého dĺžka platnosti by nebola obmedzená na 90 dní.

Cudzinecký úrad v Belgicku im žiadosť zamietol z dôvodu, že navrhovatelia mali v úmysle zdržiavať sa v Belgicku viac ako 90 dní, ďalej z dôvodu, že článok 3 Európskeho dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd neukladá štátom, ktoré sú zmluvnými stranami tohto dohovoru, povinnosť povoliť vstup na svoje územie „každému, kto zažíva katastrofickú situáciu“, a tiež z dôvodu, že belgické diplomatické

[30] Bližšie pozri *Príručka o európskom práve v oblasti azylu, hraníc a imigrácie* [online]. 1. vyd. Luxemburg: Úrad pre vydávanie publikácií Európskej únie, 2015, s. 33 [cit. 2019-12-16]. ISBN 978-92-871-9926-3. Dostupné na: https://doi.org/10.2811/74783.

úrady nepatria medzi orgány, na ktoré môže cudzinec podať žiadosť o azyl.

V konaní pred vnútroštátnym súdom navrhovatelia vo veci samej tvrdili, že článok 18 Charty základných práv Európskej únie ukladá členským štátom pozitívnu povinnosť zaručiť právo na azyl a že poskytnutie medzinárodnej ochrany je jediný prostriedok na zamedzenie rizika porušenia článku 3 Európskeho dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd a článku 4 Charty základných práv Európskej únie.

Belgicko uviedlo, že ani na základe článku 3 Európskeho dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd, ani na základe článku 33 Ženevského dohovoru nemá povinnosť vpustiť na svoje územie štátneho príslušníka tretej krajiny, pričom jediná povinnosť, ktorú v predmetnej súvislosti má, spočíva v povinnosti dodržať zákaz vyhostenia alebo vrátenia.

Rada pre cudzinecké spory v Belgicku sa obrátila na Súdny dvor Európskej únie s prejudiciálnymi otázkami týkajúcimi sa toho, či sa pojem „medzinárodné záväzky", ktorý je uvedený v článku 25 ods. 1 písm. a) Vízového kódexu, týka všetkých práv zaručených Chartou základných práv Európskej únie, a to najmä práv zaručených článkami 4 a 18, a či zahŕňa aj záväzky, ktoré vyplývajú členským štátom z Európskeho dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd a z článku 33 Ženevského dohovoru, či je členský štát, ktorému bola predložená žiadosť o vízum s obmedzenou územnou platnosťou, povinný udeliť požadované vízum, ak sa preukáže riziko porušenia článku 4 a/alebo článku 18 Charty základných práv Európskej únie alebo iného medzinárodného záväzku, ktorým je tento štát viazaný a či má na odpoveď na túto otázku vplyv existencia väzieb medzi žiadateľom a členským štátom, ktorému bola predložená žiadosť o vízum.

Súdny dvor Európskej únie vo svojom rozsudku zo 7. marca 2017 vo veci C-638/16 PPU uviedol, že: *„Článok 1 Nariadenia Európskeho parlamentu a Rady (ES) č. 810/2009 z 13. júla 2009, ktorým sa ustanovuje vízový kódex Spoločenstva (vízový kódex), zmeneného a doplneného nariadením Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) č. 610/2013 z 26. júna 2013, sa má vykladať v tom zmysle, že žiadosť o vízum s obmedzenou územnou platnosťou, ktorú na zastupiteľstve cieľového členského štátu nachádzajúcom sa na území tretej krajiny podal štátny príslušník tretej krajiny z humanitárnych dôvodov na základe článku 25 tohto kódexu so zámerom podať po svojom príchode do tohto členského štátu žiadosť o medzinárod-*

SOCIETAS ET IURISPRUDENTIA
2020, ročník VIII., číslo 2, s. 72-94
http://sei.iuridica.truni.sk
ISSN 1339-5467

nú ochranu a následne sa zdržiavať v uvedenom členskom štáte dlhšie ako 90 dní v rámci 180-dňového obdobia, nepatrí do pôsobnosti uvedeného kódexu, ale v súčasnom stave práva Európskej únie sa na ňu uplatní výlučne vnútroštátne právo.“

Súdny dvor Európskej únie v uvedenom rozsudku tiež uviedol, že Vízový kódex neumožňuje štátnym príslušníkom tretích krajín podať žiadosť o medzinárodnú ochranu na zastupiteľstvách členských štátov nachádzajúcich sa na území tretej krajiny a z práva Európskej únie vyplýva, že členské štáty majú povinnosť posúdiť každú žiadosť o medzinárodnú ochranu podanú *na území ktoréhokoľvek z nich, ako aj na hranici alebo v tranzitnom priestore*. Podľa Súdneho dvora Európskej únie, ak by sa štátnym príslušníkom tretích krajín umožnilo podávať žiadosti o vízum s cieľom získať medzinárodnú ochranu v členskom štáte podľa svojej voľby, narušilo by to všeobecnú štruktúru systému zavedeného Európskou úniou, ktorého účelom je určiť členský štát, ktorý je zodpovedný za posúdenie žiadosti o medzinárodnú ochranu (Dublinské nariadenie).

Rodina zo Sýrie, ktorá mala obavy z prenasledovania z náboženských dôvodov a ktorá chcela požiadať o azyl, nemala teda možnosť legálne sa dostať do bezpečnej krajiny, v ktorej by o azyl požiadala. Sýria má hranice s Libanonom, Tureckom, Irakom, Jordánskom a Izraelom. Napríklad Slovenská republika ani jednu z týchto krajín nepovažuje za bezpečnú tretiu krajinu a bezpečnú krajinu pôvodu.[31]

Záver

Právo na azyl má svoje pevné miesto v medzinárodnom práve aj v práve Európskej únie. Status utečenca znamená pre osobu možnosť požívať práva a výhody garantované Ženevským dohovorom a právnymi predpismi Európskej únie. Právo na azyl spolu s princípom non-refoulement sú základným nástrojom ochrany osôb pred prenasledovaním z dôvodu svojej rasy, náboženstva, národnosti, príslušnosti k určitej sociálnej skupine alebo zastávania určitých politických názorov. Ide teda o právo, ktoré má aj v modernej Európe svoj nezastupiteľný význam. Demokratické a právne štáty by mali byť bezpečnými prijímajúcimi krajinami, kde každý žiadateľ o medzinárodnú ochranu bude mať možnosť byť vypočutý a v prípade splnenia podmienok mu medzinárodná ochrana aj bude poskytnutá.

[31] Bližšie pozri *Nariadenie vlády Slovenskej republiky č. 716/2002 Z.z., ktorým sa vydáva zoznam bezpečných tretích krajín a bezpečných krajín pôvodu.*

V posledných rokoch však v dôsledku zvýšenej migrácie do Európy nastáva situácia, kedy skutoční utečenci zanikajú v mase ekonomických migrantov, v utečeneckých táboroch v nepriaznivých sociálnych, hygienických a ekonomických podmienkach prežívajú roky, riskujú svoje životy nebezpečnou plavbou po Stredozemnom mori a celý svoj majetok neraz odovzdávajú prevádzačom. Krajiny Európskej únie, ktoré sú najviac zasiahnuté náporom migrantov, nezvládajú preverovať a vyhodnocovať žiadosti o azyl.

Skutoční utečenci sa často nemajú ako legálne dostať do bezpečnej prijímajúcej krajiny, ako bolo poukázané na príklade rodiny zo Sýrie. Keďže požiadať o azyl môže osoba len na území prijímajúcej krajiny, na hraniciach alebo v tranzitnom priestore, jediná možnosť, ktorá pre nich zostáva, je riskovať nelegálnu cestu do Európy za pomoci prevádzačov. Európskej únii by uvedený fakt nemal zostať ľahostajný a v rámci opatrení na zvládnutie migrácie do Európy by mala prijať účinné opatrenia, aby osoby, ktoré sú v zmysle Ženevského dohovoru utečencami, mali účinnú, legálnu a bezpečnú možnosť požiadať o azyl v niektorej z krajín Európskej únie.

V stredoveku poskytovali azyl najmä kostoly, kedy stačilo, aby sa prenasledovanej osobe podarilo dostať aspoň k ich dverám a zaklopať na špeciálne klopadlo. V podstate ten istý princíp funguje aj dnes, v 21. storočí. Európska únia sa síce môže hrdiť vyspelým azylovým systémom, avšak stále veľmi ťažko prístupným pre mnohých skutočných utečencov.

Zoznam bibliografických odkazov

BATTJES, H. *European Asylum Law and International Law* [online]. 1st ed. Leiden; Boston: Martinus Nijhoff Publishers, 2006. 688 s. [cit. 2019-12-16]. Immigration and Asylum Law and Policy in Europe, vol. 8. ISBN 978-90-47-40942-7. Dostupné na: https://doi.org/10.1163/ej.9789004150874.i-689.

Case of Bundesrepublik Deutschland v. Y and Z [2012-09-05]. Judgement of the Court of Justice of the European Union, 2012, C-71/11 a C-99/11.

Case of Commissaire général aux réfugiés et aux apatrides v. Mostafa Lounani [2017-01-31]. Judgement of the Court of Justice of the European Union, 2017, C-573/14.

Case of Hirsi Jamaa and Others v. Italy [2012-02-23]. Judgement of the European Court of Human Rights, 2012, Application No. 27765/09.

Case of M. S. S. v. Belgium and Greece [2011-01-21]. Judgement of the European Court of Human Rights, 2011, Application No. 30696/09.

Case of X and X v. État belge [2017-03-07]. Judgement of the Court of Justice of the European Union, 2017, C-638/16 PPU.

ČIČ, M. et al. *Komentár k Ústave Slovenskej republiky*. 1. vyd. Žilina: Eurokódex, 2012. 832 s. ISBN 978-80-89447-93-0.

Dánsko navrhuje prehodnotiť Ženevský dohovor o utečencoch. In: *Euractiv.sk* [online]. 2015-12-29 [cit. 2019-12-16]. Dostupné na: https://euractiv.sk/section/vonkajsie-vztahy/news/dansko-navrhuje-prehodnotit-zenevsky-dohovor-o-utecencoch-024697/.

DAVID, V., P. SLADKÝ a F. ZBOŘIL. *Mezinárodní právo veřejné s kazuistikou*. 1. vyd. Praha: Leges, 2008. 427 s. ISBN 978-80-87212-08-0.

Dohovor Organizácie Spojených národov o právnom postavení utečencov z roku 1951.

DRGONEC, J. *Ústava Slovenskej republiky: Komentár*. 3. vyd. Šamorín: Heuréka, 2012. 1620 s. ISBN 978-80-89122-73-8.

Európsky dohovor o ochrane ľudských práv a základných slobôd z roku 1950.

Charta základných práv Európskej únie.

Kritériá a postupy pri udeľovaní statusu utečenca podľa Konvencie z r. 1951 a podľa Protokolu z r. 1967 o postavení utečencov. 2. vyd. Ženeva: Úrad Vysokého komisára OSN pre utečencov, 1992. 95 s.

Listina základných práv a slobôd.

MACALISTER-SMITH, P. a G. ALFREDSSON, eds. *The Land Beyond: Collected Essays on Refugee Law and Policy*. 1st ed. The Hague: Martinus Nijhoff Publishers, 2001. 462 s. ISBN 90-411-1493-9.

Nález Ústavného súdu Slovenskej republiky zo dňa 12. 12. 2018, sp. zn. PL. ÚS 8/2016-131.

Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (ES) č. 810/2009 z 13. júla 2009, ktorým sa ustanovuje vízový kódex Spoločenstva (vízový kódex). Ú.v. EÚ L 243, 2009-09-15, s. 1-58.

Nariadenie vlády Slovenskej republiky č. 716/2002 Z.z., ktorým sa vydáva zoznam bezpečných tretích krajín a bezpečných krajín pôvodu.

Príručka o európskom práve v oblasti azylu, hraníc a imigrácie [online]. 1. vyd. Luxemburg: Úrad pre vydávanie publikácií Európskej únie, 2015. 263 s. [cit. 2019-12-16]. ISBN 978-92-871-9926-3. Dostupné na: https://doi.org/10.2811/74783.

Protokol č. 4 k Európskemu dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd.

Resolution No. 2312 (XXII) [Declaration on Territorial Asylum] [1967-12-14]. Rezolúcia Valného zhromaždenia Organizácie Spojených národov, 1967, UN Doc. A/RES/2312 (XXII).

Rozsudok Najvyššieho súdu Slovenskej republiky zo dňa 21. 10. 2008, sp. zn. 1 Sža 20/2008.

Rozsudok Najvyššieho súdu Slovenskej republiky zo dňa 10. 2. 2009, sp. zn. 1 Sža 36/2008.

Rozsudok Najvyššieho súdu Slovenskej republiky zo dňa 24. 3. 2009, sp. zn. 1 Sža 3/2009.

Rozsudok Najvyššieho súdu Slovenskej republiky zo dňa 26. 5. 2009, sp. zn. 1 Sža 13/2009.

Rozsudok Najvyššieho súdu Slovenskej republiky zo dňa 4. 8. 2009, sp. zn. 8 Sža 41/2009.

Rozsudok Najvyššieho súdu Slovenskej republiky zo dňa 3. 11. 2009, sp. zn. 1 Sža 38/2009.

Rozsudok Najvyššieho súdu Slovenskej republiky zo dňa 2. 2. 2010, sp. zn. 1 Sža 2/2010.

Rozsudok Najvyššieho súdu Slovenskej republiky zo dňa 2. 2. 2010, sp. zn. 1 Sža 3/2010.

Rozsudok Najvyššieho súdu Slovenskej republiky zo dňa 26. 10. 2010, sp. zn. 1 Sža 86/2010.

Rozsudok Najvyššieho súdu Slovenskej republiky zo dňa 10. 2. 2015, sp. zn. 1 Sža 52/2014.

Rozsudok Najvyššieho súdu Slovenskej republiky zo dňa 26. 8. 2015, sp. zn. 10 Sža 32/2015.

SOCIETAS ET IURISPRUDENTIA
2020, ročník VIII., číslo 2, s. 72-94
http://sei.iuridica.truni.sk
ISSN 1339-5467

Smernica Európskeho parlamentu a Rady 2011/95/EÚ z 13. decembra 2011 o normách pre oprávnenie štátnych príslušníkov tretej krajiny alebo osôb bez štátneho občianstva mať postavenie medzinárodnej ochrany, o jednotnom postavení utečencov alebo osôb oprávnených na doplnkovú ochranu a o obsahu poskytovanej ochrany. Ú.v. EÚ L 337, 2011-12-20, s. 9-26.

ŠTURMA, P., V. HONUSKOVÁ, eds. et al. *Teorie a praxe azylu a uprchlictví*. 2. dopln. vyd. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Právnická fakulta, 2012. 253 s. Scripta iuridica, no. 2. ISBN 978-80-87146-68-2.

Ústavný zákon č. 460/1992 Zb. Ústava Slovenskej republiky v znení neskorších predpisov.

Uznesenie Ústavného súdu Slovenskej republiky zo dňa 19. 2. 1998, sp. zn. I. ÚS 12/98.

Všeobecná deklarácia ľudských práv z roku 1948.

Zákon č. 480/2002 Z.z. o azyle a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov.

Zmluva o Európskej únii.

Zmluva o fungovaní Európskej únie.

JUDr. Miriam Odlerová, PhD.

Akadémia Policajného zboru v Bratislave
Sklabinská 1
835 17 Bratislava 35
Slovenská republika
miriam.odlerova@gmail.com
https://orcid.org/0000-0001-7280-7776

SOCIETAS ET IURISPRUDENTIA
2020, ročník VIII., číslo 2, s. 95-115
http://sei.iuridica.truni.sk
ISSN 1339-5467

Specifika mezinárodní obchodní arbitráže v Ruské federaci s vhledem do problematiky předběžných opatření[1]

Particularities of International Commercial Arbitration in the Russian Federation with an Insight to the Issue of Interim Measures

Václav Pravda

Abstract: *The paper elaborates on the specific legal environment of the Russian Federation in relation to international commercial arbitration. In particular, the author points out the issue of interim measures. Russia is a country of interest to the Czech businessmen; therefore, various disputes might, naturally, occur. These potential disputes are usually attached to the state courts. Given the current legal conditions of the state, the interaction between the arbitral proceedings and the court proceedings can rarely be eliminated. The sole case of a true independent course of arbitration might be witnessed in the case of voluntary compliance with the arbitral award when other requirements are also met. In the author's view, it is always beneficial to have an awareness of the state's procedural environment of the venue of the arbitration and of the venue of a potential enforcement of the award. The paper follows such idea and summarizes the present knowledge about the respective issues. The paper also refers about other current problems in Russia and in the region of the Commonwealth of Independent States.*

Key Words: *International Private Law; Arbitration; Interim Measure; Public Order; Recognition and Enforcement of Foreign Arbitral Awards; Guerrilla Tactics; Emergency Arbitrator; the Russian Federation.*

Abstrakt: *Příspěvek pojednává o specifickém právním prostředí Ruské federace ve vztahu k mezinárodní obchodní arbitráži, konkrétněji pak k vydávání předběžných opatření. Rusko je zemí, ve které české společnosti čile podnikají, přičemž z takových vztahů zákonitě vznikají spory, které se více*

[1] Tento příspěvek je publikován jako součást projektu IGA ve spolupráci s Univerzitou Palackého v Olomouci, projekt č. IGA_PF_2018_005 s názvem „*Specifika mezinárodního rozhodčího řízení v Ruské federaci se zaměřením na předběžná opatření*".

SOCIETAS ET IURISPRUDENTIA
2020, ročník VIII., číslo 2, s. 95-115
http://sei.iuridica.truni.sk
ISSN 1339-5467

či méně dotýkají ruského státního soudnictví. Vzhledem ke stávajícímu právnímu stavu se rozhodčí řízení interakci se státní mocí nemůže zcela vyhnout, leda v ideálních případech dobrovolného splnění rozhodčího nálezu při současném splnění dalších předpokladů. Podle autora je vždy přínosné se orientovat ve státním procesním prostředí místa konání rozhodčího řízení, popřípadě místa budoucího výkonu rozhodčího nálezu. V tomto duchu příspěvek shrnuje dosavadní stav právního poznání dané problematiky. Příspěvek se dále dotýká i dalších soudobých problémů v Rusku, respektive v regionu Společenství nezávislých států.

Klíčová slova: *Mezinárodní právo soukromé; rozhodčí řízení; předběžné opatření; veřejný pořádek; uznání a výkon cizích rozhodčích nálezů; partyzánská taktika; nouzový rozhodce; Ruská federace.*

Úvod

Autor příspěvku se zaměřuje na problematiku mezinárodního obchodního rozhodčího řízení, konkrétně pak na otázky související s vydáváním předběžných opatření, a současně se zajímá o vývoj rozhodčího řízení a obecného soudnictví v Ruské federaci.

Na rozdíl od právního prostředí České republiky, ve kterém rozhodci nemají pravomoc vydávat předběžná opatření, v Ruské federaci tato možnost existuje. Účastníci rozhodčího řízení se tak mohou obrátit přímo na rozhodčí soud s žádostí o dočasnou úpravu jejich právních poměrů.

Ruské soudnictví, respektive rozhodčí řízení má podle názoru autora smysl zkoumat našimi akademiky z několika důvodů. Podle poznatků autora z právní praxe existuje množství česko-ruských podnikatelských vztahů a jakkoliv je ve výsledku jejich objem nesrovnatelný s obchodováním na vnitřním trhu Evropské unie, přesto se v jednotlivých případech jedná o obchody v řádech desítek milionů eur.

Kromě analýzy problematiky předběžných opatření považuje autor za přínosné, pokud bude upozorňovat na další vybrané problémy, které s předběžnými opatřeními souvisí pouze okrajově. Mezi takové problémy s vazbou na mezinárodní obchodní arbitráž se řadí například a především přístup některých ruských soudů k (ne)respektování mezinárodního práva, na což lze poukázat v rámci problematiky uznávání a výkonu cizích rozhodčích nálezů. Dalším významným problémem je pak míra ko-

rupce v rámci ruského soudnictví.[2] Samozřejmě se nelze spokojit s prostým nálepkováním ruského soudnictví coby soudnictví závislého na ruské exekutivní moci, jakkoliv je zmíněná skutečnost zřejmě oprávněným důvodem obavy zahraničních investorů.

Existují případy popsané v odborné literatuře, které uvedené obavy v individuálních případech racionalizují. Nadto, údajně i laický a mediální obraz ruského soudnictví uvnitř země je silně pošramocen a soudnictví obecně nepožívá velké důvěry.[3] Argument, že se korupce u státních soudů v rámci obchodní arbitráže neprojeví, není v určitých případech platný. Mezi dva základní momenty závislosti arbitráže na státních soudech patří situace, při níž některý z účastníků řízení žádá o vydání předběžného opatření právě státní soud, a dále případ, kdy se úspěšný účastník rozhodčího řízení obrací na státní soud s žádostí o uznání a výkon předmětného rozhodčího nálezu.

Záměrem příspěvku není snaha vyvolat dojem, že západní soudnictví, respektive západní rozhodčí kultura je zásadně kvalitnější, než právní kultura ruská. Pravdou je, že v rámci moderních dějin neměly tyto různé části světa stejné startovací pozice. Zatímco západ si víceméně udržel své právní tradice a kontinuálně se vyvíjel kupředu, část světa ovlivněná sovětským právem vývojově stagnovala, popřípadě se ještě více propadla. Pokud autor níže upozorňuje na vybrané problémy vývoje v Rusku, uvedené bez dalšího neznamená, že se ve zbytku světa obdobné problémy identifikovat nedají.

Příspěvek tedy nejprve upozorní na vybrané problémy mezinárodní obchodní arbitráže v Ruské federaci a následně kriticky pojedná o problematice vydávání předběžných opatření rozhodci a státními soudy v rámci rozhodčího řízení se sudištěm v Ruské federaci.

---

[2] EGAP – Exportní garanční a pojišťovací společnost, a.s. (Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj), hodnotí jednotlivé státy podle míry tzv. teritoriálního rizika. Ruská federace obdržela známku „4“ (na škále 0 – 7, kdy 0 značí žádné teritoriální riziko a 7 značí maximální teritoriální riziko; data ke dni 17. prosinec 2019). Exportní garanční a pojišťovací společnost, a.s., je česká společnost ovládaná státem, jejíž předmětem činnosti je pojišťování českého podnikatelského exportu.

[3] Blíže viz například MITROFANOV, A. Mučili je a zavřeli až na 18 let. Kauza Síť hýbe ruskou veřejností. In: *iROZHLAS* [online]. 2020-02-15 [cit. 2020-03-05]. Dostupné z: https://www.irozhlas.cz/komentare/sit-kauza-rusko-komentar-alexandr-mitrofanov-cesky-rozhlas-plus_2002150629_gak.

SOCIETAS ET IURISPRUDENTIA
2020, ročník VIII., číslo 2, s. 95-115
http://sei.iuridica.truni.sk
ISSN 1339-5467

Soudobá úskalí mezinárodní obchodní arbitráže s vazbou na Rusko

Od rozpadu Sovětského svazu se Ruská federace, stejně jako i další země Společenství nezávislých států,[4] vypořádává s pozůstatky socialistického hospodářství a socialistického práva. V dobách, kdy v Sovětském svazu mohla probíhat arbitráž pouze v uzavřeném institucionálním kruhu, se rozhodcem mohl stát pouze sovětský občan, což bylo předmětem kritiky západních právníků, zejména ve vztahu k jeho nestrannosti.

Od té doby se však mnohé změnilo. Ruská legislativa zvolila, na rozdíl od České republiky, dualistický model rozhodčího práva. Rozhodčí řízení je upraveno dvěma zákony, z nichž první upravuje rozhodčí řízení vnitrostátní[5] a druhý upravuje rozhodčí řízení mezinárodní.[6] Druhý zmíněný Zákon o mezinárodní obchodní arbitráži je založen na mezinárodně akceptovaných standardech, tj. na vzorovém zákonu Komise Organizace spojených národů pro mezinárodní obchodní právo (the United Nations Commission on International Trade Law, zkratka UNCITRAL). V oblasti vnitrostátní arbitráže došlo před přibližně pěti lety k vydání nového zákona, jež předpokládá licencování stálých rozhodčích institucí, které bez takového zvláštního povolení nemohou svou činnost vykonávat. Kromě dvou zmíněných rozhodčích zákonů hrají velkou roli také dva procesní kodexy, z nichž jeden je určen ke sporům obchodním[7] a druhý je určen ke sporům z klasických občanskoprávních nepodnikatelských vztahů. Uvedené procesní předpisy mají zásadní význam při uznání a výkonu (i cizích) rozhodčích nálezů. Rusko přistoupilo k Newyorské úmluvě o uznání a výkonu cizích rozhodčích nálezů z roku 1958 (dále jen „Newyorská úmluva“).

---

[4] Společenství nezávislých států (Содружество Независимых Государств) je mezinárodní organizace některých států bývalého Sovětského svazu, spolupracujících zejména v politické, ekonomické a kulturní oblasti.

[5] Blíže viz ruský *Federální zákon o arbitráži (rozhodčím řízení) v Ruské federaci č. 382-FZ, ve znění pozdějších předpisů* [2015-12-29] [v ruském originále *Федеральный закон “Об арбитраже (третейском разбирательстве)” в Российской Федерации № 382-ФЗ, с изменениями и дополнениями* [2015-12-29]].

[6] Blíže viz *Zákon Ruské federace o mezinárodním obchodním rozhodčím řízení č. 5338-1, ve znění pozdějších předpisů* [1993-07-07] [v ruském originále *Закон Российской Федерации “О международном коммерческом арбитраже” № 5338-1, с изменениями и до полнениями* [1993-07-07]].

[7] Blíže viz ruský *Federální zákon Rozhodčí procesní zákoník Ruské federace č. 95-FZ, ve znění pozdějších předpisů* [2002-07-24] [v ruském originále *Арбитражный процессуальный кодекс Российской Федерации № 95-ФЗ, с изменениями и дополнениями* [2002-07-24]].

Jakkoliv by se dnes dalo konstatovat, že rozhodčí řízení v Ruské federaci má svou komplexní právní úpravu a obecný respekt, stále se potýká s velkým množstvím problémů. Mezi ty nejvýraznější se v poslední dekádě řadí problematika uznání a výkonu cizích rozhodčích nálezů, které se autor věnuje v samostatném článku.[8] Neuznávání a odepření výkonu cizích rozhodčích nálezů je podle autorova zjištění problémem stále aktuálním, a to přesto, že ruské soudní autority se s tímto problémem snaží vypořádat. Podstatou daného problému je velice často skutečnost, že některé ruské soudy tendují k nadužívání výjimky z povinnosti uznat a vykonat cizí rozhodčí nález ve smyslu článku V odst. 2 písm. b) Newyorské úmluvy, tzn. výhrady veřejného pořádku.

Podle dosavadních poznatků autora je dalším svébytným typem problémů v ruském rozhodčím řízení (i v soudnictví obecně) takzvaná partyzánská taktika.[9] Partyzánskou taktikou se v procesním slova smyslu rozumí působení na soud či účastníky řízení nelegitimními prostředky, které jsou na hraně zákona nebo za hranou zákona. Takovým prostředkem v případě „měkké“ partyzánské taktiky může být například zjevné zneužívání procesních institutů s cílem neúměrně zatížit soud, či takticky oddalovat rozhodnutí ve věci samé, a podobně. V případě „tvrdé“ partyzánské taktiky se může jednat o jednání nesoucí znaky trestného činu, jako například vydírání. Jakkoliv odborná literatura nepovažuje zejména tvrdou partyzánskou taktiku za častou, jedná se o jev natolik závažný, že je podle autora vhodné na něj upozorňovat. Přestože se tento problém na prvý pohled jeví jako individuální selhání účastníků řízení, v praxi se vyskytly i případy údajné součinnosti moci veřejné. V daném případě došlo k exekučnímu zadržení výpočetní techniky v advokátní kanceláři, která zastupovala svého klienta v rozhodčím řízení v klíčovém sporu s ruskou vládní společností.[10]

Předběžné opatření a jeho místo v mezinárodní arbitráži

Je zřejmé, že předběžná opatření vymezují právní řády, respektive jednotlivá rozhodná práva odlišně. Společnými znaky jsou zejména úprava

[8] Blíže viz PRAVDA, V. Particularity of Recognition and Enforcement of Foreign Arbitral Awards in the Russian Federation: Public Policy. *International and Comparative Law Review* [online]. 2019, vol. 19, no. 1, s. 307-322 [cit. 2020-03-05]. ISSN 2464-6601. Dostupné z: https://doi.org/10.2478/iclr-2019-0012.

[9] Tzv. *„Guerrilla tactics“*.

[10] Blíže viz HOBER, K. a Ya. KRYVOI, eds. *Law and Practice of International Arbitration in the CIS Region*. 1st ed. Alphen aan den Rijn: Kluwer Law International, 2017, s. 21-22. ISBN 978-90-411-6701-9.

práv a povinností účastníků sporu v době před rozhodnutím ve věci samé, spolu s dočasností takového rozhodnutí. Různit se pak budou zejména situace, za kterých se předběžné opatření vydává, entity nadané pravomocí takové opatření vydat a výčet práv a povinností, jež lze tímto dočasným rozhodnutím upravit.

V poměrech českého práva Jiří Levý vymezuje předběžné opatření jeho účelem, tedy jako *opatření poskytující ochranu právům účastníků v případech, kdy nelze vyčkávat až rozhodnutí ve věci samé*.[11] Dalším příkladem, tentokrát nikoliv ryze českým, lze uvést definici Ali Yeşilirmaka, podle které je předběžné opatření *prostředkem, který má sloužit k zajištění práv stran rozhodčího řízení do doby, než bude vydán rozhodčí nález*.[12] Ačkoliv byl pro výše zmíněnou interpretaci pojmu v původním znění užit pojem *provisional measure*, v mezinárodním prostředí uvedená definice vymezuje často stejnoznačné pojmy jako *interim measure*, *provisional relief*, a podobně.

Pravomoc rozhodce (rozhodčího senátu) vydat předběžné opatření není samozřejmá. Například v České republice rozhodčí senát není oprávněn vydat předběžné opatření, neboť český Zákon o rozhodčím řízení toto nepředpokládá, a tedy neumožňuje.

Newyorská úmluva ve svém článku III stanovuje smluvním státům následující stěžejní povinnost: *Každý Smluvní stát uzná rozhodčí nález za závazný a povolí jeho výkon podle předpisů o řízení, jež platí na území, kde nález je uplatňován, za podmínek stanovených v následujících článcích*.

Jak je z výše uvedené citace Newyorské úmluvy patrné, smluvní strany této úmluvy se zavázaly uznat a vykonat cizí rozhodčí nálezy, jejichž pojmovým znakem je zejména konečnost takového rozhodnutí. O předběžných opatřeních se v Newyorské úmluvě nehovoří.[13] Je tak na každém

[11] Blíže viz J. Levý v SVOBODA, K., P. SMOLÍK, J. LEVÝ, R. ŠÍNOVÁ, et al. *Občanský soudní řád: Komentář*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 225-231. ISBN 978-80-7400-506-0.

[12] Blíže viz YEŞILIRMAK, A. *Provisional Measures in International Commercial Arbitration*. 1st ed. The Hague: Kluwer Law International, 2005, s. 31. ISBN 90-411-2353-9.

[13] Blíže viz GREBELSKIJ, A. Aktivity státních soudů na podporu mezinárodní obchodní arbitráže. In: *Advokátní kancelář „Grebelskij a partneři“* [online]. 2020 [cit. 2020-03-05]. Dostupné z: http://gplaw.ru/pub/dejstviya-gosudarstvennyh-sudov-v-podderzhku-mezhdunarodnogo-kommercheskogo-arbitrazha/ [v ruském originále ГРЕБЕЛЬСКИЙ, А. Действия государственных судов в поддержку международного коммерческого арбитража. В: *Адвокатское бюро "Гребельский и Партнеры"* [онлайн]. 2020 [цит. 2020-03-05]. Доступно на: http://gplaw.ru/pub/dejstviya-gosudarstvennyh-sudov-v-podderzhku-mezhdunarodnogo-kommercheskogo-arbitrazha/].

jednotlivém státu, zda implementuje Newyorskou úmluvu do svého právního řádu nad rámec ujednaného, tj. zda poskytne rozhodčímu řízení podporu v rámci výkonu rozhodnutí i v rozsahu předběžných opatření.

Dalším fenoménem posledních let je tzv. zrychlené řízení (Expedited Procedure). Jedná se o zvláštní typ rozhodčího řízení, který je preferovaně uskutečnitelný v případech skutkově a právně jednodušších, zejména pokud je hodnota sporu relativně nízká. Například Stálý rozhodčí soud při Mezinárodní obchodní komoře (International Chamber of Commerce, zkratka ICC) uvádí v článku 30 Rozhodčích pravidel Mezinárodní obchodní komory odkaz na samostatná pravidla „Expedited Procedure Rules". Předmětná pravidla pak s pomocí jistých procesních zjednodušení směřují k tomu, že účastníci řízení obdrží konečný rozhodčí nález v podstatně kratší době. Ve zmíněném příkladu rozhodčího řízení při Mezinárodní obchodní komoře se v rámci zrychleného řízení nepřipravuje soupis sporných otázek s konstatováním rozhodného práva (Terms of Reference), a také dokazování je podstatným způsobem omezeno.

Právě rychlost zrychleného řízení činí uvedený typ řízení silným konkurentem předběžných opatření. Zatímco předběžná opatření neustále naráží na problém s jejich vykonatelností, v případě zrychleného řízení tento problém nenastane. Na druhou stranu platí, že předběžné opatření je stále rychlejší a jeho (ne)vykonatelnost není absolutní, když záleží, k jakému foru se účastník se svým návrhem obrátí.

Předběžná opatření vydávaná rozhodci mají oproti zrychleným řízením ještě další výhodu, a sice, že je v rámci mnoha jurisdikcí a mnoha rozhodčích pravidel lze vydat tzv. nouzovým rozhodcem (Emergency Arbitrator). Nouzový rozhodce bývá rozhodce rozdílný od rozhodců zvolených stranami rozhodčí doložky – v zásadě jde o předsedu stálého rozhodčího soudu nebo jím pověřeného rozhodce. Pokud si smluvní strany zvolí rozhodčí instituci, která zmíněný typ mezitímní úpravy poměrů účastníků řízení ve svých rozhodčích pravidlech umožňuje, a předem si aplikaci těchto ustanovení nevyloučily, lze se s žádostí o vydání předběžného opatření obrátit na stálý rozhodčí soud ještě před ustanovením předmětného rozhodčího senátu. Nebýt uvedeného institutu, účastníci rozhodčího řízení by museli vyčkat na sestavení rozhodčího senátu, což může být pro účastníka neakceptovatelně dlouhá doba.

SOCIETAS ET IURISPRUDENTIA
2020, ročník VIII., číslo 2, s. 95-115
http://sei.iuridica.truni.sk
ISSN 1339-5467

Předběžné opatření v rámci mezinárodní arbitráže s vazbou na Rusko

Předběžná opatření jsou v ruském právním prostředí vymezena zejména v § 90 Zákona č. 95 ze dne 24. července 2002 Arbitrážní (obchodní) procesní řád, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „Obchodní procesní řád"), jako *časově omezená opatření, směřující k zajištění nároku či majetkových zájmů navrhovatele*.[14]

V Ruské federaci, na rozdíl od České republiky, Zákon o rozhodčím řízení v mezinárodních obchodních věcech ve svém § 17 možnost vydat předběžné opatření rozhodcem výslovně připouští:

§ 17 Pravomoc rozhodčího senátu nařídit mezitímní opatření

Pokud se strany nedohodnou jinak, rozhodčí senát může na žádost některé ze stran nařídit kterékoli ze stran přijetí takových mezitímních ochranných opatření, které rozhodčí senát považuje za nezbytné s ohledem na předmět sporu. Rozhodčí senát může kteroukoli ze stran vyzvat ke složení odpovídajícího zajištění v souvislosti s těmito opatřeními.[15]

Byla-li mezi stranami platně ujednána rozhodčí doložka a je-li dle shora uvedeného ustanovení dána pravomoc ruského rozhodce vydat předběžné opatření, je potřeba se dále tázat, jaký je vztah předběžného opatření vydaného rozhodcem a předběžného opatření vydaného státním soudem – zda pravomoc rozhodce nevylučuje pravomoc soudce, a naopak.

Přístup národních politik se k předmětné věci velmi různí. V některých státech může předběžné opatření vydat pouze rozhodce,[16] nikoli

[14] Parafrázováno. Blíže viz ruský originál: *срочные временные меры, направленные на обеспечение иска или имущественных интересов заявителя*, dále také KOBACHIDZE, D. I. Některé otázky uplatňování prozatímních opatření v mezinárodní obchodní arbitráži. In: *Odvětví práva* [online]. 2017-09-14 [cit. 2020-03-05]. Dostupné z: http://отрасли-права.рф/article/24616 [v ruském originále КОБАХИДЗЕ, Д. И. Некоторые вопросы применения обеспечительных мер в международном коммерческом арбитраже. В: *Отрасли права* [онлайн]. 2017-09-14 [цит. 2020-03-05]. Доступно на: http://отрасли-права.рф/article/24616].

[15] Překlad profesora Alexandera Bělohlávka týkající se *Zákona Ruské federace o mezinárodním obchodním rozhodčím řízení č. 5338-1, ve znění pozdějších předpisů* [1993-07-07] [v ruském originále *Закон Российской Федерации "О международном коммерческом арбитраже" № 5338-1, с изменениями и дополнениями* [1993-07-07]], blíže viz Documents. In: *The International Commercial Arbitration Court* [online]. 2020 [cit. 2020-03-05]. Dostupné z: http://mkas.tpprf.ru/en/documents/.

[16] Samozřejmě, stále předpokládáme platně sjednanou rozhodčí doložku.

však státní soud. V jiných státech, včetně České republiky, je tomu právě naopak. Dále existují země jako právě Rusko, kde se smluvní strany rozhodčí doložky mohou obrátit s žádostí o vydání předběžného opatření jak na rozhodčí senát, tak na státní soud.[17] Obecně lze konstatovat, že ruské státní soudy poskytují mezinárodnímu rozhodčímu řízení dvě základní „služby" – jednak jde o uznání a výkon cizích rozhodčích nálezů ve smyslu článku III Newyorské úmluvy, a dále pak o tzv. podporu rozhodčího řízení, kam spadá zejména provádění dožádaného dokazování a kýžené vydávání předběžných opatření na žádost (budoucích) účastníků rozhodčího řízení.[18]

Uvedený směr zvolený ruským zákonodárcem je promítnut v § 9 Zákona o rozhodčím řízení v mezinárodních obchodních věcech:[19]

§ 9 Rozhodčí smlouva a mezitímní soudní opatření

Je slučitelné s ustanoveními rozhodčí smlouvy, aby strana před zahájením rozhodčího řízení nebo v jeho průběhu požádala soud o nařízení zatímního ochranného opatření a soud aby o schválení těchto opatření rozhodl.

S tímto ustanovením zákona korespondují a na něj navazují ustanovení rozhodčích pravidel jednotlivých stálých rozhodčích soudů, například článek 34 odst. 5 Rozhodčích pravidel Mezinárodního obchodního rozhodčího soudu při Obchodní a průmyslové komoře Ruské federace

[17] Blíže viz SKVORCOV, O. Ju., M. Ju. SAVRANSKIJ a G. V. SEVASTIANOV, eds. *Mezinárodní obchodní arbitráž: Učebnice*. 2. uprav. a dopln. vyd. Moskva: Statut, 2018, s. 256. ISBN 978-5-8354-1452-9 [v ruském originále СКВОРЦОВ, О. Ю., М. Ю. САВРАНСКИЙ и Г. В. СЕВАСТЬЯНОВ, ред. *Международный коммерческий арбитраж: Учебник*. 2-е перераб. и доп. изд. Москва: Статут, 2018, с. 256. ISBN 978-5-8354-1452-9].

[18] Blíže viz GREBELSKIJ, A. Aktivity státních soudů na podporu mezinárodní obchodní arbitráže. In: *Advokátní kancelář „Grebelskij a partneři"* [online]. 2020 [cit. 2020-03-05]. Dostupné z: http://gplaw.ru/pub/dejstviya-gosudarstvennyh-sudov-v-podderzhku-mezhdunarodnogo-kommercheskogo-arbitrazha/ [v ruském originále ГРЕБЕЛЬСКИЙ, А. Действия государственных судов в поддержку международного коммерческого арбитража. В: *Адвокатское бюро "Гребельский и Партнеры"* [онлайн]. 2020 [цит. 2020-03-05]. Доступно на: http://gplaw.ru/pub/dejstviya-gosudarstvennyh-sudov-v-podderzhku-mezhdunarodnogo-kommercheskogo-arbitrazha/].

[19] Blíže viz GREBELSKIJ, A. Aktivity státních soudů na podporu mezinárodní obchodní arbitráže. In: *Advokátní kancelář „Grebelskij a partneři"* [online]. 2020 [cit. 2020-03-05]. Dostupné z: http://gplaw.ru/pub/dejstviya-gosudarstvennyh-sudov-v-podderzhku-mezhdunarodnogo-kommercheskogo-arbitrazha/ [v ruském originále ГРЕБЕЛЬСКИЙ, А. Действия государственных судов в поддержку международного коммерческого арбитража. В: *Адвокатское бюро "Гребельский и Партнеры"* [онлайн]. 2020 [цит. 2020-03-05]. Доступно на: http://gplaw.ru/pub/dejstviya-gosudarstvennyh-sudov-v-podderzhku-mezhdunarodnogo-kommercheskogo-arbitrazha/].

(zkratka MKAS), respektive článek 31 odst. 5 Rozhodčích pravidel Mořské rozhodčí komise při Obchodní a průmyslové komoře Ruské federace, stejně jako článek 26 odst. 9 Rozhodčích pravidel Ruské rozhodčí asociace (Российская Арбитражная Ассоциация, zkratka RAA).[20] Současně v ruském právním prostředí platí, že možnost smluvní strany rozhodčí doložky (smlouvy) obrátit se s žádostí o vydání předběžného opatření ke státnímu soudu není rozporná s ujednáním stran o řešení jejich sporu rozhodci. Je přitom nerozhodné, zda se jedná o rozhodčí řízení s místem konání na území Ruské federace, anebo v zahraničí.[21] Strany rozhodčí smlouvy se na státní soud mohou obrátit již před zahájením rozhodčího řízení a následně v jakýkoliv moment rozhodčího řízení, až do vyhlášení konečného rozhodnutí v rámci dané arbitráže.[22]

Státní soudy coby „podpůrci" rozhodčího řízení vydávají předběžná opatření podle obecných procesních předpisů, toho času platných a účinných na území Ruské federace. V předmětném obchodněprávním případě tedy podle Hlavy 8 Obchodního procesního řádu.[23] Podle Rezoluce pléna

---

[20] Blíže viz *Pravidla rozhodčího řízení pro mezinárodní obchodní spory Mezinárodního obchodního rozhodčího soudu při Obchodní a průmyslové komoře Ruské federace* [2017-01-11] [online]. 2017 [cit. 2020-03-05]. Dostupné z: https://mkas.tpprf.ru/ru/materials/ [v ruském originále *Правила арбитража международных коммерческих споров Международного коммерческкого арбитражного суда при Торгово-промышленной палате Российской Федерации* [2017-01-11] [онлайн]. 2017 [цит. 2020-03-05]. Доступно на: https://mkas.tpprf.ru/ru/materials/]; a *Arbitration Rules* [2014-04-21] [online]. Moscow: Russian Arbitration Association, 2014. 50 s. [cit. 2020-03-05]. Dostupné z: https://arbitration.ru/upload/medialibrary/dd3/ar_en_web.pdf. Ruská rozhodčí asociace je níže představena podrobněji.

[21] Blíže viz *Usnesení pléna Nejvyššího soudu Ruské federace č. 53 o plnění funkcí podpory a kontroly soudy Ruské federace v souvislosti s rozhodčím řízením, mezinárodní obchodní arbitráží* [2019-12-10] [online]. 2019, s. 19 [cit. 2020-03-05]. Dostupné z: http://supcourt.ru/documents/own/28587/ [v ruském originále *Постановление Пленума Верховного Суда Российской Федерации № 53 О выполнении судами Российской Федерации функций содействия и контроля в отношении третейского разбирательства, международного коммерческого арбитража* [2019-12-10] [онлайн]. 2019, с. 19 [цит. 2020-03-05]. Доступно на: http://supcourt.ru/documents/own/28587/].

[22] Blíže viz SKVORCOV, O. Ju., M. Ju. SAVRANSKIJ a G. V. SEVASTIANOV, eds. *Mezinárodní obchodní arbitráž: Učebnice*. 2. uprav. a dopln. vyd. Moskva: Statut, 2018, s. 531. ISBN 978-5-8354-1452-9 [v ruském originále СКВОРЦОВ, О. Ю., М. Ю. САВРАНСКИЙ и Г. В. СЕВАСТЬЯНОВ, ред. *Международный коммерческий арбитраж: Учебник*. 2-е перераб. и доп. изд. Москва: Статут, 2018, с. 531. ISBN 978-5-8354-1452-9].

[23] Blíže viz *Usnesení pléna Nejvyššího soudu Ruské federace č. 53 o plnění funkcí podpory a kontroly soudy Ruské federace v souvislosti s rozhodčím řízením, mezinárodní obchodní arbitráží* [2019-12-10] [online]. 2019, s. 19 [cit. 2020-03-05]. Dostupné z: http://supcourt.ru/documents/own/28587/ [v ruském originále *Постановление Пленума Верховного Суда Российской Федерации № 53 О выполнении судами Российской Федерации*

Nejvyššího soudu Ruské federace č. 53 ze dne 10. prosince 2019 o poskytování součinnosti a kontroly ve vztahu k rozhodčímu řízení a mezinárodnímu rozhodčímu řízení v Ruské federaci mají ruské státní soudy, mimo jiné, posuzovat platnost rozhodčích doložek a jimi založenou pravomoc daného rozhodce nebo rozhodčí instituce.[24]

Dalším podstatným rozdílem mezi předběžným opatřením vydaným českým soudem v rámci rozhodčího řízení a předběžným opatřením vydaným v rámci rozhodčího řízení v Rusku jsou důvody a způsoby, kterými může ruský rozhodčí senát do poměrů účastníků řízení předběžným opatřením zasáhnout. V rámci reforem, které v Rusku proběhly mezi lety 2016 a 2017, došlo ke změně okruhu předběžných opatření. Od této doby nejsou vztahy, které lze předběžnými opatřeními upravit, nijak taxativně vymezeny. Základním pravidlem zůstává, že předběžné opatření musí úzce souviset s předmětem sporu. Jakkoliv se podle doslovného výkladu může zdát, že se jedná o zcela neomezený okruh předběžných opatření, doktrína jisté limity plynoucí z povahy zmíněného institutu dovozuje.[25]

Zatímco v České republice lze předběžným opatřením[26] sledovat pouze ochranu výkonu rozhodnutí ve věci samé, podle § 17 Zákona o rozhodčím řízení v mezinárodních obchodních věcech (zákon Ruské federace) lze rozhodnout o *takových mezitímních ochranných opatřeních, které rozhodčí senát považuje za nezbytné s ohledem na předmět sporu*. Jistý

функций содействия и контроля в отношении третейского разбирательства, международного коммерческого арбитража [2019-12-10] [онлайн]. 2019, с. 19 [цит. 2020-03-05]. Доступно на: http://supcourt.ru/documents/own/28587/].

[24] Blíže viz *Usnesení pléna Nejvyššího soudu Ruské federace č. 53 o plnění funkcí podpory a kontroly soudy Ruské federace v souvislosti s rozhodčím řízením, mezinárodní obchodní arbitráží* [2019-12-10] [online]. 2019, s. 19 [cit. 2020-03-05]. Dostupné z: http://supcourt.ru/documents/own/28587/ [v ruském originále *Постановление Пленума Верховного Суда Российской Федерации № 53 О выполнении судами Российской Федерации функций содействия и контроля в отношении третейского разбирательства, международного коммерческого арбитража* [2019-12-10] [онлайн]. 2019, с. 19 [цит. 2020-03-05]. Доступно на: http://supcourt.ru/documents/own/28587/].

[25] Blíže viz CHASANOV, M. Prozatímní opatření v ruské arbitráži: Na jaké žádosti stran nejsou rozhodci připraveni?. In: *Právo-300* [online]. 2019-06-11 [cit. 2020-03-05]. Dostupné z: https://300.pravo.ru/opinion/212154/ [v ruském originále ХАСАНОВ, М. Обеспечительные меры в российском арбитраже: к каким запросам сторон не готовы арбитры?. В: *Право-300* [онлайн]. 2019-06-11 [цит. 2020-03-05]. Доступно на: https://300.pravo.ru/opinion/212154/].

[26] Rozuměj: předběžným opatřením vydaným soudem, leč s vazbou na rozhodčí řízení, tj. nikoliv čistě § 74 *Zákona č. 99/1963 Sb. Občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů*, nýbrž podle § 22 *Zákona č. 216/1994 Sb. o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů, ve znění pozdějších předpisů*.

SOCIETAS ET IURISPRUDENTIA
2020, ročník VIII., číslo 2, s. 95-115
http://sei.iuridica.truni.sk
ISSN 1339-5467

demonstrativní výčet takových předběžných opatření, respektive cílů, která mohou předběžná opatření sledovat, lze identifikovat v článku 26 Rozhodčích pravidel Ruské rozhodčí asociace:[27]

Článek 26 Interim Measures

1. *The arbitral tribunal may, at the request of a party, grant interim measures.*
2. *An interim measure is any temporary measure by which, at any time prior to the issuance of the award by which the dispute is finally decided, the arbitral tribunal orders a party, for example and without limitation, to:*

   a) *Maintain or restore the status quo pending determination of the dispute;*
   b) *Take action that would prevent or refrain from taking action that is likely to (i) cause current or imminent harm or (ii) prejudice to the arbitral process itself;*
   c) *Provide a means of preserving assets out of which a subsequent award may be satisfied; or*
   d) *Preserve evidence that may be relevant and material to the resolution of the dispute.*

Nad rámec výše uvedeného ruská rozhodčí jurisprudence uvádí, že předběžná opatření, ať již vydávána rozhodčím senátem či státním soudem, mohou být v ruském právním prostředí vydávána pro následující případy, respektive mohou sledovat zejména tyto účely:[28]

- zákaz dispozice s penězi na účtu;
- zákaz právního jednání ve vztahu k předmětu sporu;
- uložení povinnosti k právnímu jednání ve vztahu k předmětu sporu;
- svěření věci do úschovy žalobci;

[27] Blíže viz *Arbitration Rules* [2014-04-21] [online]. Moscow: Russian Arbitration Association, 2014. 50 s. [cit. 2020-03-05]. Dostupné z: https://arbitration.ru/upload/medialibrary/dd3/ar_en_web.pdf. Ruská rozhodčí asociace RAA (Российская Арбитражная Ассоциация) byla založena v dubnu 2013 v Moskvě právními akademiky i praktiky. Deklarovaným cílem asociace je prosazovat zájmy byznysu, práva a vzdělávání dotčené odborné komunity nejen v Rusku, ale také ve Společenství nezávislých států (Содружество Независимых Государств). Asociace provozuje stránky https://arbitration.ru/.

[28] Blíže viz SKVORCOV, O. Ju., M. Ju. SAVRANSKIJ a G. V. SEVASTIANOV, eds. *Mezinárodní obchodní arbitráž: Učebnice*. 2. uprav. a dopln. vyd. Moskva: Statut, 2018, s. 530. ISBN 978-5-8354-1452-9 [v ruském originále СКВОРЦОВ, О. Ю., М. Ю. САВРАНСКИЙ и Г. В. СЕВАСТЬЯНОВ, ред. *Международный коммерческий арбитраж: Учебник*. 2-е перераб. и доп. изд. Москва: Статут, 2018, с. 530. ISBN 978-5-8354-1452-9].

- zajištění důkazů;
- opatření směřující k zajištění výkonu budoucího rozhodnutí;
- uložení povinnosti k nepeněžitému plnění (například povinnost vyrobit a dodat výrobek, aby bylo zamezeno vzniku další škody);
- uložení povinnosti ke složení jistoty na úhradu nákladů rozhodčího řízení (Security for Costs).[29]

V souladu s výše uvedeným lze shrnout, že v rámci mezinárodní obchodní arbitráže lze požádat o vydání předběžného opatření jak rozhodčí instituci, tak státní soudy. Volba jednoho či druhého může být, samozřejmě, částečně omezena zněním rozhodčí doložky, ale převážně záleží na libovůli samotného navrhovatele.

V ruských poměrech platí, že jakkoliv smluvní strany po uzavření rozhodčí doložky z povahy věci preferují řešení veškerých svých sporných otázek mimo státní soudnictví, v případě předběžných opatření je obecně výhodnější se obrátit na státní soud.

Výhodou předběžného opatření vydaného rozhodci je zejména skutečnost, že je zachována důvěrnost řízení daná povahou rozhodčího řízení a o věci rozhodnou stranami zvolení rozhodci.

„Nevýhodou“[30] předběžného opatření vydaného rozhodci je pak v ruských poměrech zejména skutečnost, že jsou (i) zásadně nevynutitelné prostřednictvím klasického výkonu rozhodnutí/exekuce,[31] (ii) nemohou se dotýkat práv třetích osob (osob, jež nejsou stranou rozhodčí smlouvy) a (iii) nelze je vydat bez slyšení obou stran, což může snížit efektivitu a rychlost vydání takového předběžného opatření.[32] Předběžné

[29] Jde o zvláštní kategorii předběžného opatření, která se často vyskytuje ve většině jurisdikcí. Její odlišnost spočívá v tom, že se přímo neváže k předmětu sporu, ale k řízení samotnému.

[30] Autor bere do úvahy úhel pohledu navrhovatele předběžného opatření.

[31] V případě výkonu rozhodnutí v rámci mezinárodní obchodní arbitráže je výkon rozhodnutí upraven v ruském *Federálním zákoně Rozhodčí procesní zákoník Ruské federace č. 95-FZ, ve znění pozdějších předpisů* [2002-07-24] [v ruském originále *Арбитражный процессуальный кодекс Российской Федерации № 95-ФЗ, с изменениями и дополнениями* [2002-07-24]], který nedobrovolný výkon předběžných opatření nepředpokládá. Dále také citace z HOBER, K. a Ya. KRYVOI, eds. *Law and Practice of International Arbitration in the CIS Region*. 1st ed. Alphen aan den Rijn: Kluwer Law International, 2017, s. 283-284. ISBN 978-90-411-6701-9.

[32] Blíže viz SKVORCOV, O. Ju., M. Ju. SAVRANSKIJ a G. V. SEVASTIANOV, eds. *Mezinárodní obchodní arbitráž: Učebnice*. 2. uprav. a dopln. vyd. Moskva: Statut, 2018, s. 527. ISBN 978-5-8354-1452-9 [v ruském originále СКВОРЦОВ, О. Ю., М. Ю. САВРАНСКИЙ и Г. В.

SOCIETAS ET IURISPRUDENTIA
2020, ročník VIII., číslo 2, s. 95-115
http://sei.iuridica.truni.sk
ISSN 1339-5467

opatření, respektive řízení o jeho vydání v obecném soudnictví těmito „nevýhodami" zatíženo není.

Podle názoru autora však není účelné na předběžné opatření vydané rozhodci zcela zanevřít. Podle některých názorů jsou rozhodnutí rozhodců účastníky řízení poměrně často respektována, a o to více, když se jedná o rozhodnutí rozhodců učiněná v době, kdy oba účastníci řízení stále mohou mít plný úspěch ve věci, přičemž rozhodce potřebují „na své straně". Podle soudobé literatury se hovoří o dobrovolném uposlechnutí rozhodnutí rozhodců v 62 % případů. Uvedené číslo, kterým Skvorcovův kolektiv[33] argumentuje právě ve prospěch vydání předběžných opatření rozhodci, zdá se, nereflektuje svéráz ruského právního prostředí. Naproti tomu Karabelnikov[34] přichází se zcela opačným zjištěním, a sice, že se v Rusku dobrovolně splní naprosté minimum rozhodčích nálezů. Karabelnikova zjištění však pocházejí z roku 2009. Podle autora tak nelze v tuto chvíli nikomu v daných číslech přisvědčit.

Další motivací respektovat rozhodčím senátem vydané předběžné opatření může být riziko uložení povinnosti nahradit náklady rozhodčího řízení, popřípadě uložit takovému účastníku povinnost k náhradě případné škody.

Formy rozhodnutí o předběžných opatřeních

V rámci arbitráže se sudištěm v Rusku lze uvažovat o vydání předběžného opatření ve formě prozatímního rozhodčího nálezu nebo ve formě procesního příkazu. Právě druhá z možností je v ruském prostředí využívána častěji.[35] Jakkoliv může být v některých jurisdikcích podstatné, zda

СЕВАСТЬЯНОВ, ред. *Международный коммерческий арбитраж: Учебник*. 2-е перераб. и доп. изд. Москва: Статут, 2018, с. 527. ISBN 978-5-8354-1452-9].

[33] Blíže viz SKVORCOV, O. Ju., M. Ju. SAVRANSKIJ a G. V. SEVASTIANOV, eds. *Mezinárodní obchodní arbitráž: Učebnice*. 2. uprav. a dopln. vyd. Moskva: Statut, 2018, s. 534. ISBN 978-5-8354-1452-9 [v ruském originále СКВОРЦОВ, О. Ю., М. Ю. САВРАНСКИЙ и Г. В. СЕВАСТЬЯНОВ, ред. *Международный коммерческий арбитраж: Учебник*. 2-е перераб. и доп. изд. Москва: Статут, 2018, с. 534. ISBN 978-5-8354-1452-9].

[34] Boris Karabelnikov je ruský akademik a rozhodce, toho času praktikující v Litvě. Karabelnikov je právníkem, který kritizuje přesnost statistik Ruské rozhodčí asociace z roku 2018, kdy podle něj byla do statistik selektována pouze určitá výseč rozhodnutí.

[35] Blíže viz SKVORCOV, O. Ju., M. Ju. SAVRANSKIJ a G. V. SEVASTIANOV, eds. *Mezinárodní obchodní arbitráž: Učebnice*. 2. uprav. a dopln. vyd. Moskva: Statut, 2018, s. 533. ISBN 978-5-8354-1452-9 [v ruském originále СКВОРЦОВ, О. Ю., М. Ю. САВРАНСКИЙ и Г. В. СЕВАСТЬЯНОВ, ред. *Международный коммерческий арбитраж: Учебник*. 2-е перераб. и доп. изд. Москва: Статут, 2018, с. 533. ISBN 978-5-8354-1452-9].

bude předběžné opatření vydáno formou prozatímního nálezu nebo formou procesního příkazu, v případě Ruska to podle zjištění autora nehraje příliš významnou roli. Pokud se v některých státech otevírá možnost vykonat předběžné opatření vydané formou zatímního rozhodčího nálezu, ruské procesní právo uznání a výkon předběžných opatření vydaných rozhodci v jakékoliv formě nepředpokládá, respektive neumožňuje.[36]

Naléhavý rozhodce (Чрезвычайный арбитр)

Obdobně, jako je tomu v jiných jurisdikcích, je v Rusku možné požádat o vydání předběžného opatření stálý rozhodčí soud také v okamžiku, kdy dosud nebyl sestaven rozhodčí senát. Příloha č. 1 ze dne 29. prosince 2015 o postavení Mezinárodního obchodního rozhodčího soudu při Obchodní a průmyslové komoře Ruské federace k Zákonu o rozhodčím řízení v mezinárodních obchodních věcech[37] ve svém článku 10 umožňuje, aby před zformováním rozhodčího senátu mohl předseda Mezinárodního obchodního rozhodčího soudu při Obchodní a průmyslové komoře Ruské federace vydat předběžné opatření jako tzv. naléhavý rozhodce.[38]

Zrychlené řízení (Ускоренное арбитражное разбирательство)

Obdobně, jako autor shrnuje výše, také v rámci ruské rozhodčí kultury se prosadilo zrychlené řízení (Expedited Procedure),[39] které lze identifikovat například opět v Rozhodčích pravidlech Mezinárodního obchodního

---

[36] Blíže viz *Usnesení pléna Nejvyššího soudu Ruské federace č. 53 o plnění funkcí podpory a kontroly soudy Ruské federace v souvislosti s rozhodčím řízením, mezinárodní obchodní arbitráží* [2019-12-10] [online]. 2019, s. 19 [cit. 2020-03-05]. Dostupné z: http://supcourt.ru/documents/own/28587/ [v ruském originále *Постановление Пленума Верховного Суда Российской Федерации № 53 О выполнении судами Российской Федерации функций содействия и контроля в отношении третейского разбирательства, международного коммерческого арбитража* [2019-12-10] [онлайн]. 2019, с. 19 [цит. 2020-03-05]. Доступно на: http://supcourt.ru/documents/own/28587/].

[37] Blíže viz *Nařízení o Mezinárodním obchodním rozhodčím soudu při Obchodní a průmyslové komoře Ruské federace* [2015-12-29] [online]. 2015 [cit. 2020-03-05]. Dostupné z: https://base.garant.ru/10101354/53f89421bbdaf741eb2d1ecc4ddb4c33/ [v ruském originále *Положение о Международном коммерческом арбитражном суде при Торгово-промышленной палате Российской Федерации* [2015-12-29] [онлайн]. 2015 [цит. 2020-03-05]. Доступно на: https://base.garant.ru/10101354/53f89421bbdaf741eb2d1ecc4ddb4c33/].

[38] Rusky чрезвычайный арбитр; jedná se o institut korespondující s pojmem Emergency Arbitrator, jak jej známe například z Rozhodčích pravidel International Chamber of Commerce (ICC).

[39] Podstata daného institutu je vysvětlena výše.

SOCIETAS ET IURISPRUDENTIA
2020, ročník VIII., číslo 2, s. 95-115
http://sei.iuridica.truni.sk
ISSN 1339-5467

rozhodčího soudu při Obchodní a průmyslové komoře Ruské federace, a sice ve článku 33:[40]

Článek 33 Expedited Procedure

1. *Unless the parties have agreed otherwise and provided that the total amount of all claims filed by any parties within the established time period (except for claims for interest and reimbursement of arbitration costs) does not exceed 50,000 USD, the arbitral proceedings shall be conducted subject to special rules set forth by the present paragraph.*
2. *As a rule, a case is settled by a sole arbitrator appointed by the procedure provided by § 16 of the Rules.*
3. *The exchange of written statements related to the merits of the dispute between the parties shall be limited to the filing of a statement of claim and a statement of defense* […].
4. *The arbitral proceedings shall be based exclusively on written materials, without holding an oral hearing, unless* […].

Ve shora uvedeném článku 33 Rozhodčích pravidel Mezinárodního obchodního rozhodčího soudu při Obchodní a průmyslové komoře Ruské federace lze identifikovat obdobné prvky jako v případě totožného institutu v rozhodčích pravidlech jiných světových rozhodčích institucí, jako například omezení zrychleného řízení pro spory s jistým finančním limitem, absence ústního projednání věci a další procesní omezení. Dlužno podotknout, že na rozdíl od předběžných opatření vydaných rozhodci, se ruské právo ke zrychlenému rozhodčímu řízení nikterak nevyjadřuje. Pokud je výsledkem konečný rozhodčí nález a pokud byly naplněny základní procesní práva účastníků řízení, ruské státní soudy takový rozhodčí nález zásadně uznají a vykonají.

Závěr

Ruské pozitivní právo upravující mezinárodní obchodní arbitráž není nikterak podřadné a za západními zákony nezaostává. Základem je převzatý vzorový zákon Komise Organizace spojených národů pro meziná-

[40] Blíže viz *Pravidla rozhodčího řízení pro mezinárodní obchodní spory Mezinárodního obchodního rozhodčího soudu při Obchodní a průmyslové komoře Ruské federace* [2017-01-11] [online]. 2017 [cit. 2020-03-05]. Dostupné z: https://mkas.tpprf.ru/ru/materials/ [v ruském originále *Правила арбитража международных коммерческих споров Международного коммерческкого арбитражного суда при Торгово-промышленной палате Российской Федерации* [2017-01-11] [онлайн]. 2017 [цит. 2020-03-05]. Доступно на: https://mkas.tpprf.ru/ru/materials/].

rodní obchodní právo UNCITRAL, který je doplněn střízlivou snahou Nejvyššího soudu Ruské federace sjednocovat judikaturu státních soudů, pokud jde o ingerenci do rozhodčího řízení v zákonem předpokládaných případech.

Přes veškerou snahu ruských autorit má ruské státní soudnictví v relevantních kruzích (odborná veřejnost, nadnárodní investoři) někdy pověst jurisdikce, které je vhodné se, pokud možno, vyhnout. Tato atmosféra se dotýká také mezinárodní obchodní arbitráže. Jakkoliv lze o samotném rozhodčím řízení se sudištěm v Rusku konstatovat, že následuje v rámci předběžných opatření základní moderní trendy (nouzový rozhodce, popřípadě konkurenční institut zrychlených řízení), nejeden problém nastává při ingerenci státních soudů, ke které dochází v rámci dožádaných úkonů (zejména dokazování), při vydávání předběžných opatření, a dále v rámci uznávání a výkonu rozhodčích nálezů.

Přesto, že autor neměl k dispozici judikaturu rozhodčích soudů (princip neveřejnosti rozhodčího řízení), například k rozhodčí instituci Mezinárodnímu obchodnímu rozhodčímu soudu při Obchodní a průmyslové komoře Ruské federace lze uvést alespoň tolik, že se na jejím chodu coby rozhodce účastní uznávaná autorita českého rozhodčího řízení profesor Alexander Bělohlávek. O popularitě Mezinárodního obchodního rozhodčího soudu při Obchodní a průmyslové komoře Ruské federace pak svědčí i statistiky, kdy ve srovnání s velmi populární rozhodčí institucí The London Court of International Arbitration (317 sporů v roce 2018) řešil Mezinárodní obchodní rozhodčí soud při Obchodní a průmyslové komoře Ruské federace v roce 2018 celkem 454 sporů.[41]

Nehledě na možnou kvalitu stálých rozhodčích soudů, mnohým účastníkům rozhodčího řízení nezbyde nic jiného, než se se svou žádostí o vydání předběžného opatření obrátit na ruské státní soudy. Bude-li předmětem předběžného opatření zajištění majetku, lze očekávat, že se takový navrhovatel pokusí dosáhnout zajištění majetku v jiné jurisdikci (bude-li mít povinný majetek i mimo území Ruské federace), stejně, jako je tomu v případě úvah oprávněného k výkonu konečného rozhodčího nálezu (jak uvádí Karabelnikov).

[41] Zmíněné vyplývá ze statistik uvedených na internetových stránkách jednotlivých rozhodčích institucí; blíže viz *The London Court of International Arbitration* [online]. 2020 [cit. 2020-03-05]. Dostupné z: https://www.lcia.org/; a *The International Commercial Arbitration Court* [online]. 2020 [cit. 2020-03-05]. Dostupné z: http://mkas.tpprf.ru/en/.

Pokud by bylo možné si jednoduše odmyslet souvztažnost rozhodčího řízení s ruskými státními soudy, autor by závěrem patrně nekonstatoval žádné podstatné problémy samotného rozhodčího řízení se sudištěm v Rusku. Ostatně, smluvní strany rozhodčí doložky si své rozhodce volí svobodně a podle svého vlastního uvážení, přičemž osoby rozhodců jsou bezpochyby základním ukazatelem úrovně celého řízení. Právě ruské státní soudnictví, které si však v praxi odmyslet nelze, přináší do rozhodčího řízení další proměnnou, která bude předmětem autorova zkoumání i v budoucnu.

Seznam bibliografických odkazů

Arbitration Rules [2014-04-21] [online]. Moscow: Russian Arbitration Association, 2014. 50 s. [cit. 2020-03-05]. Dostupné z: https://arbitration.ru/upload/medialibrary/dd3/ar_en_web.pdf.

Documents. In: *The International Commercial Arbitration Court* [online]. 2020 [cit. 2020-03-05]. Dostupné z: http://mkas.tpprf.ru/en/documents/.

Federální zákon o arbitráži (rozhodčím řízení) v Ruské federaci č. 382-FZ, ve znění pozdějších předpisů [2015-12-29] [v ruském originále *Федеральный закон "Об арбитраже (третейском разбирательстве)" в Российской Федерации № 382-ФЗ, с изменениями и дополнениями* [2015-12-29]].

Federální zákon Rozhodčí procesní zákoník Ruské federace č. 95-FZ, ve znění pozdějších předpisů [2002-07-24] [v ruském originále *Арбитражный процессуальный кодекс Российской Федерации № 95-ФЗ, с изменениями и дополнениями* [2002-07-24]].

GREBELSKIJ, A. Aktivity státních soudů na podporu mezinárodní obchodní arbitráže. In: *Advokátní kancelář „Grebelskij a partneři"* [online]. 2020 [cit. 2020-03-05]. Dostupné z: http://gplaw.ru/pub/dejstviya-gosudarstvennyh-sudov-v-podderzhku-mezhdunarodnogo-kommercheskogo-arbitrazha/ [v ruském originále ГРЕБЕЛЬСКИЙ, А. Действия государственных судов в поддержку международного коммерческого арбитража. В: *Адвокатское бюро "Гребельский и Партнеры"* [онлайн]. 2020 [цит. 2020-03-05]. Доступно на: http://gplaw.ru/pub/dejstviya-gosudarstvennyh-sudov-v-podderzhku-mezhdunarodnogo-kommercheskogo-arbitrazha/].

HOBER, K. a Ya. KRYVOI, eds. *Law and Practice of International Arbitration in the CIS Region*. 1st ed. Alphen aan den Rijn: Kluwer Law International, 2017. 608 s. ISBN 978-90-411-6701-9.

CHASANOV, M. Prozatímní opatření v ruské arbitráži: Na jaké žádosti stran nejsou rozhodci připraveni?. In: *Právo-300* [online]. 2019-06-11 [cit. 2020-03-05]. Dostupné z: https://300.pravo.ru/opinion/212154/ [v ruském originále ХАСАНОВ, М. Обеспечительные меры в российском арбитраже: к каким запросам сторон не готовы арбитры?. В: *Право-300* [онлайн]. 2019-06-11 [цит. 2020-03-05]. Доступно на: https://300.pravo.ru/opinion/212154/].

KOBACHIDZE, D. I. Některé otázky uplatňování prozatímních opatření v mezinárodní obchodní arbitráži. In: *Odvětví práva* [online]. 2017-09-14 [cit. 2020-03-05]. Dostupné z: http://отрасли-права.рф/article/24616 [v ruském originále КОБАХИДЗЕ, Д. И. Некоторые вопросы применения обеспечительных мер в международном коммерческом арбитраже. В: *Отрасли права* [онлайн]. 2017-09-14 [цит. 2020-03-05]. Доступно на: http://отрасли-права.рф/article/24616].

MITROFANOV, A. Mučili je a zavřeli až na 18 let. Kauza Síť hýbe ruskou veřejností. In: *iROZHLAS* [online]. 2020-02-15 [cit. 2020-03-05]. Dostupné z: https://www.irozhlas.cz/komentare/sit-kauza-rusko-komentar-alexandr-mitrofanov-cesky-rozhlas-plus_2002150629_gak.

Nařízení o Mezinárodním obchodním rozhodčím soudu při Obchodní a průmyslové komoře Ruské federace [2015-12-29] [online]. 2015 [cit. 2020-03-05]. Dostupné z: https://base.garant.ru/10101354/53f89421bbdaf741eb2d1ecc4ddb4c33/ [v ruském originále *Положение о Международном коммерческом арбитражном суде при Торгово-промышленной палате Российской Федерации* [2015-12-29] [онлайн]. 2015 [цит. 2020-03-05]. Доступно на: https://base.garant.ru/10101354/53f89421bbdaf741eb2d1ecc4ddb4c33/].

PRAVDA, V. Particularity of Recognition and Enforcement of Foreign Arbitral Awards in the Russian Federation: Public Policy. *International and Comparative Law Review* [online]. 2019, vol. 19, no. 1, s. 307-322 [cit. 2020-03-05]. ISSN 2464-6601. Dostupné z: https://doi.org/10.2478/iclr-2019-0012.

Pravidla rozhodčího řízení pro mezinárodní obchodní spory Mezinárodního obchodního rozhodčího soudu při Obchodní a průmyslové komoře Rus-

ké federace [2017-01-11] [online]. 2017 [cit. 2020-03-05]. Dostupné z: https://mkas.tpprf.ru/ru/materials/ [v ruském originále *Правила арбитража международных коммерческих споров Международного коммерческкого арбитражного суда при Торгово-промышленной палате Российской Федерации* [2017-01-11] [онлайн]. 2017 [цит. 2020-03-05]. Доступно на: https://mkas.tpprf.ru/ru/materials/].

SKVORCOV, O. Ju., M. Ju. SAVRANSKIJ a G. V. SEVASTIANOV, eds. *Mezinárodní obchodní arbitráž: Učebnice*. 2. uprav. a dopln. vyd. Moskva: Statut, 2018. 965 s. ISBN 978-5-8354-1452-9 [v ruském originále СКВОРЦОВ, О. Ю., М. Ю. САВРАНСКИЙ и Г. В. СЕВАСТЬЯНОВ, ред. *Международный коммерческий арбитраж: Учебник*. 2-е перераб. и доп. изд. Москва: Статут, 2018. 965 с. ISBN 978-5-8354-1452-9].

SVOBODA, K., P. SMOLÍK, J. LEVÝ, R. ŠÍNOVÁ, et al. *Občanský soudní řád: Komentář*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2013. 1398 s. ISBN 978-80-7400-506-0.

The International Commercial Arbitration Court [online]. 2020 [cit. 2020-03-05]. Dostupné z: http://mkas.tpprf.ru/en/.

The London Court of International Arbitration [online]. 2020 [cit. 2020-03-05]. Dostupné z: https://www.lcia.org/.

Úmluva OSN o uznání a výkonu cizích rozhodčích nálezů uzavřená 10. června 1958 v New Yorku. Vyhláška ministra zahraničních věcí č. 74/1959 Sb. o Úmluvě o uznání a výkonu cizích rozhodčích nálezů.

Usnesení pléna Nejvyššího soudu Ruské federace č. 53 o plnění funkcí podpory a kontroly soudy Ruské federace v souvislosti s rozhodčím řízením, mezinárodní obchodní arbitráží [2019-12-10] [online]. 2019. 30 s. [cit. 2020-03-05]. Dostupné z: http://supcourt.ru/documents/own/28587/ [v ruském originále *Постановление Пленума Верховного Суда Российской Федерации № 53 О выполнении судами Российской Федерации функций содействия и контроля в отношении третейского разбирательства, международного коммерческого арбитража* [2019-12-10] [онлайн]. 2019. 30 с. [цит. 2020-03-05]. Доступно на: http://supcourt.ru/documents/own/28587/].

YEŞILIRMAK, A. *Provisional Measures in International Commercial Arbitration*. 1st ed. The Hague: Kluwer Law International, 2005. 329 s. ISBN 90-411-2353-9.

Zákon č. 99/1963 Sb. Občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 216/1994 Sb. o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon Ruské federace o mezinárodním obchodním rozhodčím řízení č. 5338-1, ve znění pozdějších předpisů [1993-07-07] [v ruském originále *Закон Российской Федерации "О международном коммерческом арбитраже" № 5338-1, с изменениями и дополнениями* [1993-07-07]].

Mgr. Václav Pravda

Právnická fakulta
Univerzita Palackého v Olomouci
Třída 17. listopadu 8
771 11 Olomouc
Česká republika
vasekpravda@atlas.cz

SOCIETAS ET IVRISPRVDENTIA

SOCIETAS ET IURISPRUDENTIA
2020, ročník VIII., číslo 2, s. 116-135
http://sei.iuridica.truni.sk
ISSN 1339-5467

Ochrana zamestnancov pred psychosociálnymi rizikami na pracovisku[1]

Protection of Workers against Psychosocial Risks in the Workplace

Katarína Skolodová

Abstract: *Psychosocial risks are currently undesirable, but nevertheless a common part of the working environment. The consequences of a long-term exposure to their influence are felt by both the employee and the employer. In her paper, the author will try to identify and to define the most commonly occurring psychosocial risks, while pointing out the need for preventive measures which the European Union and international organizations consider to be the best means of protecting the mental health of workers. The subject of the paper is also the definition of the possibilities of protection of employees against psychosocial risks in the workplace which are regulated in the legislation of the Slovak Republic.*

Key Words: *Labour Law; Psychosocial Risks; Prevention; Mental Health; Work Environment; the Slovak Republic.*

Abstrakt: *Psychosociálne riziká sú v súčasnosti neželanou, avšak aj napriek tomu bežnou súčasťou pracovného prostredia. Následky dlhodobého vystavenia ich vplyvu pociťuje zamestnanec, a rovnako taktiež zamestnávateľ. Autorka sa v príspevku pokúsi o identifikáciu a vymedzenie najčastejšie sa vyskytujúcich psychosociálnych rizík, a zároveň poukáže na nevyhnutnosť prevenčných opatrení, ktoré aj Európska únia a medzinárodné organizácie považujú za najlepší prostriedok ochrany duševného zdravia zamestnancov. Predmetom príspevku je tiež vymedzenie možností ochrany zamestnancov pred psychosociálnymi rizikami na pracovisku, ktoré sú upravené v právnych predpisoch Slovenskej republiky.*

Kľúčové slová: *Pracovné právo; psychosociálne riziká; prevencia; duševné zdravie; pracovné prostredie; Slovenská republika.*

[1] Príspevok bol vypracovaný v rámci riešenia výskumného projektu Agentúry na podporu výskumu a vývoja č. APVV-16-0002 s názvom *„Duševné zdravie na pracovisku a posudzovanie zdravotnej spôsobilosti zamestnanca“*, zodpovedný riešiteľ doc. JUDr. Marcel Dolobáč, PhD.

Úvod

Zamestnanci trávia na pracovisku väčšinu času z produktívnej časti dňa. Je preto samozrejmosťou, že sú priamo vystavovaní všetkým vplyvom, ktoré sa v danom pracovnom prostredí vyskytujú. Primárnym predmetom záujmu vo vzťahu k nim je najčastejšie ochrana fyzického zdravia zamestnanca, pričom duševné zdravie a jeho význam zostávajú pomerne často opomínané.

Duševné zdravie zamestnancov ohrozujú psychosociálne faktory, ktoré sú nechcenou súčasťou každého pracovného prostredia. Riziká z nich vyplývajúce majú negatívny vplyv na zamestnancov, zamestnávateľov a v konečnom dôsledku pociťuje ich negatívne následky aj celá spoločnosť.

Prvá časť nášho príspevku je zameraná na charakteristiku najčastejšie sa vyskytujúcich psychosociálnych rizík, ktoré v súčasnosti patria medzi najviac analyzované témy na úrovni medzinárodných organizácií pôsobiacich v oblasti ochrany a zlepšovania pracovných podmienok zamestnancov. Druhá časť príspevku obsahuje postupy a nástroje medzinárodných organizácií a Európskej únie, ktoré majú za cieľ elimináciu psychosociálnych faktorov na pracovisku a ich následkov. V rámci tejto časti poukážeme aj na aktuálnu legislatívnu úpravu v Slovenskej republike.

Cieľom predloženého príspevku je upriamiť pozornosť na neocenitelný význam prevencie psychosociálnych rizík, ktorej prínos v oblasti ochrany duševného zdravia je veľmi často opomínaný, a zároveň poukázať na právne možnosti ochrany zamestnanca v prostredí Slovenskej republiky.

1 Psychosociálne riziká

Bezpečnosť a ochrana zdravia pri práci tvoria neodmysliteľnú súčasť právnej úpravy, ktorej cieľom je chrániť zamestnanca a jeho zdravie. Súčasťou politík bezpečnosti a ochrany zdravia pri práci je v poslednom období i prevencia psychosociálnych rizík na pracovisku.

Psychosociálne riziká môžeme definovať ako také aspekty úpravy, organizácie a riadenia práce, ktoré sú spôsobilé zapríčiniť poškodenie psychického alebo fyzického zdravia zamestnancov.[2] Ide o pomerne širo-

[2] Bližšie pozri COX, T. a A. GRIFFITHS. The Nature and Measurement of Work Stress: Theory and Practice. In: J. R. WILSON a E. N. CORLETT, eds. *Evaluation of Human Work: A Prac-*

SOCIETAS ET IURISPRUDENTIA
2020, ročník VIII., číslo 2, s. 116-135
http://sei.iuridica.truni.sk
ISSN 1339-5467

ké vymedzenie, ktorého cieľom je zastrešiť akékoľvek stresory, ktoré môžu byť na pracovisku prítomné.

Európska komisia charakterizuje psychosociálne faktory ako vzájomné pôsobenie medzi náplňou práce, organizáciou a riadením práce a inými podmienkami týkajúcimi sa pracovného prostredia a organizácie, a kompetenciami a potrebami zamestnancov.[3] Psychosociálnym rizikom podľa Európskej komisie je pravdepodobnosť nebezpečného vplyvu psychosociálnych faktorov na zdravie zamestnancov na základe ich vnímania a skúseností a závažnosť zlého zdravotného stavu v dôsledku ich vystavenia týmto faktorom.[4]

1.1 Stres na pracovisku

Jedným z psychosociálnych rizík vyskytujúcich sa na pracovisku je pracovný stres alebo stres súvisiaci s vykonávanou prácou. Pracovný stres alebo stres súvisiaci s prácou je pomerne ťažké definovať, avšak môžeme povedať, že ide o negatívnu reakciu, ktorá sa objavuje v situáciách, keď nároky a požiadavky na zamestnancov presahujú ich schopnosti a vytvárajú tak tlak na zamestnancov vyrovnať sa s týmito nárokmi a požiadavkami. V uvedenej súvislosti je nevyhnutné podotknúť, že nie každý zvýšený tlak na zamestnanca a stres z neho vyplývajúci musia mať výlučne negatívny vplyv. V niektorých prípadoch stojí práve určitá miera stresu za zlepšením pracovných výkonov zamestnancov. Je preto veľmi dôležité dbať na to, aby stres u zamestnancov nebol prítomný dlhodobo, pretože práve vtedy, ak zamestnanci čelia stresu dlhodobo alebo v častých intervaloch, môžeme pozorovať jeho negatívne následky.

Pôvodcom pracovného stresu môžu byť však aj iné faktory. Ide najmä o zlú alebo chabú organizáciu práce, neuspokojivé pracovné podmienky, disharmonické pracovné prostredie a vzťahy v rámci neho, ale

tical Ergonomics Methodology. 2nd ed. London: Taylor & Francis, 1995, s. 783-803. ISBN 0-7484-0084-2.

[3] Bližšie pozri WYNNE, R., V. de BROECK, K. van den BROEK, S. LEKA, A. JAIN, I. HOUTMAN a D. McDAID. *Podpora duševného zdravia na pracovisku: Usmernenie k uplatňovaniu komplexného prístupu* [online]. 1. vyd. Luxemburg: Úrad pre vydávanie publikácií Európskej únie, 2017, s. 3 [cit. 2020-02-28]. ISBN 978-92-79-66312-3. Dostupné na: https://doi.org/10.2767/647232.

[4] Bližšie pozri WYNNE, R., V. de BROECK, K. van den BROEK, S. LEKA, A. JAIN, I. HOUTMAN a D. McDAID. *Podpora duševného zdravia na pracovisku: Usmernenie k uplatňovaniu komplexného prístupu* [online]. 1. vyd. Luxemburg: Úrad pre vydávanie publikácií Európskej únie, 2017, s. 3 [cit. 2020-02-28]. ISBN 978-92-79-66312-3. Dostupné na: https://doi.org/10.2767/647232.

tiež o nedostatočnú podporu zo strany zamestnávateľa alebo nadriadených zamestnancov.

Osobitnou kategóriou stresu na pracovisku je technostres. Môžeme ho definovať ako negatívny dopad na postoj, myslenie, správanie alebo telesnú fyziológiu, ktorý je priamo alebo nepriamo spôsobený technológiou.[5]

Stres, ktorý zamestnanci pociťujú, môžeme vnímať tiež ako jeden z následkov násilia na pracovisku alebo šikanovania. Aj táto skutočnosť umocňuje poznatok, že jednotlivé psychosociálne riziká nemôžeme vnímať oddelene, ale pre ich identifikáciu a následné odstránenie je nevyhnutné posudzovať pracovné prostredie ako celok.

1.2 Násilie na pracovisku

Násilie vyskytujúce sa na pracovisku je negatívnym javom, ktorý ovplyvňuje nielen pracovný výkon a pohodu zamestnanca na pracovisku, ale vo veľkej miere i jeho súkromný život. Môžeme ho definovať ako akúkoľvek udalosť, pri ktorej je zamestnanec zneužívaný, hrozí mu útok alebo je napadnutý za okolností súvisiacich s jeho prácou, vrátane dochádzania do práce a z práce, ktorá predstavuje priame alebo nepriame ohrozenie jeho bezpečnosti, blaha alebo zdravia.[6]

Definícia násilia na pracovisku zahŕňa teda tri dôležité aspekty:

- zahŕňa v sebe tri formy násilia, a to zneužitie, ohrozenie útokom alebo napadnutie;
- k násiliu môže dôjsť priamo na pracovisku, na ceste do alebo z pracoviska, ale dokonca aj v bydlisku zamestnanca, ak je akt násilia spáchaný v súvislosti s prácou, ktorú vykonáva;
- násilné konanie znamená priame alebo nepriame ohrozenie bezpečnosti, blaha alebo zdravia zamestnanca.

Násilie na pracovisku môžeme členiť podľa zdroja násilia a formy, v akej k násiliu dochádza.

---

[5] Bližšie pozri QIU, W. *Impact of Technostress on Job Satisfaction and Organizational Commitment* [online]. 1st ed. Auckland: Massey University, 2013, s. 20 [cit. 2020-02-28]. Dostupné na: http://www.tecnostress.it/wp-content/uploads/2016/03/Impact-of-Technostress-on-Job-Satisfaction-and-Organizational-Commitment.pdf.

[6] Bližšie pozri MILCZAREK, M. *Workplace Violence and Harassment: a European Picture* [online]. 1st ed. Luxembourg: European Agency for Safety and Health at Work, 2010, s. 16 [cit. 2020-02-28]. ISBN 978-92-9191-268-1. Dostupné na: https://doi.org/10.2802/12198.

Podľa zdroja násilia rozlišujeme tri základné kategórie násilia na pracovisku:

- násilie páchané treťou osobou – externé násilie (lúpeže a podobne);
- násilie páchané zákazníkmi alebo klientmi (napadnutie);
- násilie páchané zamestnancami alebo nadriadenými – interné násilie (mobbing, bossing).

Násilie sa na pracovisku môže objavovať v dvoch základných formách – ako násilie fyzické a psychické.

Pri pohľade do histórie môžeme zreteľne badať prevahu fyzického násilia na pracovisku. V súčasnosti sú najčastejšie sa vyskytujúcimi formami fyzického násilia na pracovisku najmä znásilnenie, fyzické napadnutia a podobne. Je však nevyhnutné zdôrazniť, že fyzické násilie sa na pracovisku vyskytuje v čím ďalej, tým menšej miere, a to aj z dôvodu trestnoprávnych následkov takýchto konaní.

Psychické násilie na pracovisku má však v súčasnosti stúpajúcu tendenciu. Podkategóriami psychického násilia sú najmä šikanovanie, obťažovanie, mobbing, bossing a sexuálne obťažovanie.

1.3 Šikanovanie

Šikanovanie, alebo tiež bullying charakterizujeme ako opakované urážlivé správanie prostredníctvom pomstychtivých, krutých, škodlivých alebo ponižujúcich útokov, ktoré majú za cieľ oslabiť sebavedomie jednotlivca alebo skupiny zamestnancov.[7] Najčastejšie sa šikanovanie uskutočňuje zadávaním nezmyselných úloh, znemožnením vykonávania práce, obmedzením možností dostať sa k pracovnému postupu, snahou o izoláciu jednotlivca, ponižovaním, zosmiešňovaním alebo inými obdobnými spôsobmi, ktoré majú za cieľ znepríjemniť život zamestnanca. Aby sme mohli určité konanie voči zamestnancovi charakterizovať ako šikanózne, musí byť opakované, pravidelné a musí k nemu dochádzať aspoň po určitú dobu.

Obťažovanie je také správanie, v dôsledku ktorého dochádza alebo môže dôjsť k vytváraniu zastrašujúceho, nepriateľského, zahanbujúceho, ponižujúceho, potupujúceho, zneucťujúceho alebo urážajúceho prostre-

[7] Bližšie pozri OLŠOVSKÁ, A. *Mobbing a bossing na pracovisku: Správa z VÚ č. 2162* [online]. 1. vyd. Bratislava: Inštitút pre výskum práce a rodiny, 2013, s. 25 [cit. 2020-02-28]. Dostupné na: https://www.ceit.sk/IVPR/images/IVPR/vyskum/2013/Olsovska/2162_mobbing.pdf.

dia a ktorého úmyslom alebo následkom je alebo môže byť zásah do slobody alebo ľudskej dôstojnosti. Dôsledkom obťažovania môže byť v mnohých prípadoch aj spôsobenie psychickej, a v niektorých prípadoch dokonca fyzickej ujmy. Ako je zrejmé, obsah pojmov šikanovanie a obťažovanie je viac-menej podobný, avšak obťažovanie je pojem definovaný slovenskou antidiskriminačnou legislatívou, ktorá ho vymedzuje ako formu diskriminácie.

Sexuálne obťažovanie je verbálne, neverbálne alebo fyzické správanie sexuálnej povahy, ktorého úmyslom alebo následkom je alebo môže byť narušenie dôstojnosti osoby a ktoré vytvára zastrašujúce, ponižujúce, zneucťujúce, nepriateľské alebo urážlivé prostredie. Správanie, ktoré môžeme definovať ako sexuálne obťažovanie, môže v sebe zahŕňať dotyky, narážky namierené na obťažovanú osobu, jej súkromný život alebo vzhľad. V uvedenej súvislosti je v niektorých prípadoch problematické posúdiť, či je možné považovať určité správanie za sexuálne obťažovanie, pretože každá osoba vníma svoju intímnu zónu a zásah do nej rozdielne. Preto je veľmi dôležitým ukazovateľom práve skutočnosť, či osoba vníma určité správanie voči sebe negatívne, a zároveň, či dala najavo, že takéto správanie je pre ňu ponižujúce alebo iným spôsobom narúša jej dôstojnosť. Je nevyhnutné poznamenať, že práve sexuálne obťažovanie ako forma násilia vyskytujúca sa na pracovisku má veľmi často fyzickú podobu, a teda v najhorších prípadoch môže dôjsť až k istej forme fyzického násilia alebo znásilnenia.

Antidiskriminačná legislatíva na Slovensku nepozná pojmy mobbing a bossing. Ak však uvedené formy šikanovania splnia podmienky ustanovené pre konkrétnu formu diskriminácie, budú chápané ako forma diskriminácie.

Mobbing alebo kolektívne šikanovanie je konanie skupiny zamestnancov namierené voči inému zamestnancovi, ktorého cieľom je predovšetkým obeť ponížiť a znepríjemniť jej život. Mobbing sa najčastejšie uskutočňuje prostredníctvom zosmiešňovania obete, rôznych negatívnych narážok namierených na prácu obete, jej súkromný život, alebo dokonca na jej výzor. Najčastejším dôsledkom mobbingu je sociálna izolácia obete na pracovisku, ktorá môže fatálne poškodiť psychické zdravie obete.

Bossing je odvodený od anglického pojmu boss, čo znamená šéf. Ide teda o šikanózne správanie nadriadeného alebo priamo zamestnávateľa voči podriadenému zamestnancovi. Môžeme povedať, že formy uskutoč-

SOCIETAS ET IURISPRUDENTIA
2020, ročník VIII., číslo 2, s. 116-135
http://sei.iuridica.truni.sk
ISSN 1339-5467

ňovania bossingu sú totožné s mobbingovými, avšak práve špecifické postavenie tyrana a obete z neho robí osobitnú kategóriu psychického násilia páchaného na zamestnancoch.

1.4 Následky násilia a stresu na pracovisku

Následky násilia a stresu na pracovisku môžeme členiť z pohľadu osoby, na ktorej bolo násilie páchané alebo ktorá trpí stresom, z pohľadu rodinných príslušníkov osoby, na ktorej bolo násilie páchané alebo ktorá trpí stresom, z pohľadu zamestnávateľa a z pohľadu spoločnosti.[8]

Osoba dotknutá násilím alebo stresom na pracovisku pociťuje jeho následky na svojom fyzickom a psychickom zdraví. Medzi fyzické následky radíme priame poškodenie fyzického zdravia, ktoré je dôsledkom fyzického útoku, kardiovaskulárne ochorenia, bolesti hlavy a podobne. Psychickými následkami sú najmä depresia, problémy s koncentráciou, znižovanie sebavedomia, frustrácia, pocit bezmocnosti a úzkosti, poruchy spánku a iné.

Rodinní príslušníci osoby, na ktorej bolo násilie páchané alebo ktorá trpí stresom, sú tiež zasiahnutí následkami. Pociťujú ich najmä prostredníctvom zvýšených výdavkov na zdravotnú starostlivosť, ktorá nie je hradená z verejného zdravotného poistenia, zníženia príjmu domácnosti v prípade, ak je osoba, na ktorej bolo násilie páchané alebo ktorá trpí stresom, dočasne práceneschopná, alebo dokonca prostredníctvom straty príjmu v prípade, ak sa osoba, na ktorej bolo násilie páchané alebo ktorá trpí stresom, rozhodne opustiť zamestnanie. Nepovšimnutou nemôže zostať ani celková pohoda domácnosti, ktorá je veľmi často dotknutá tým, že osoba, na ktorej bolo násilie páchané alebo ktorá trpí stresom, prenáša svoju psychickú záťaž a celkovú nepohodu aj na členov svojej rodiny.

Následky násilia na pracovisku pociťuje tiež zamestnávateľ. Zamestnanci, ktorí sa stali obeťami násilia na pracovisku, sú častejšie neprítomní v práci z dôvodu choroby a ich produktivita často rapídne klesá. Zamestnávateľ teda pociťuje následky násilia najmä prostredníctvom zvýšených výdavkov vynaložených na zaplatenie náhrady príjmu pri dočasnej pracovnej neschopnosti absentujúceho zamestnanca, a tiež môže po-

[8] Bližšie pozri SEILEROVÁ, M. Stres spojený s prácou, jeho právne aspekty a regulácia. In: M. DOLOBÁČ a M. SEILEROVÁ, eds. *Starostlivosť o zdravie zamestnancov*. 1. vyd. Košice: Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach, Právnická fakulta, 2018, s. 306-331. ISBN 978-80-8152-664-0.

ciťovať zníženie zisku v prípade, ak produktivita obetí násilia na pracovisku klesá.

Spoločnosť, respektíve štát pociťuje následky násilia na pracovisku prostredníctvom zvýšených výdavkov na zdravotnú starostlivosť, ktorá je obetiam poskytovaná, a tiež prostredníctvom zvýšených výdavkov na dávky, ktoré vyplývajú zo sociálneho poistenia. Z dlhodobého hľadiska tu môže byť následkom aj pokles objemu pracovnej sily na trhu práce.

2 Prevencia psychosociálnych rizík a stresu na pracovisku

Rozvoj spoločnosti po „páde železnej opony" znamenal veľký krok i pre vnímanie významu fyzického a psychického zdravia zamestnancov. Začal sa klásť väčší dôraz na ochranu fyzického a psychického zdravia zamestnanca, a zároveň sa v odbornej verejnosti otvorila búrlivá diskusia, ktorej výsledkami boli rôzne návrhy s cieľom chrániť zamestnanca prostredníctvom preventívnych opatrení a následnej pomoci.

2.1 Opatrenia na úrovni medzinárodných organizácií

Prevencia psychosociálnych rizík a stresu na pracovisku je jednou z častí primárnych cieľov Medzinárodnej organizácie práce v súvislosti s ochranou duševného zdravia zamestnancov. Podľa Medzinárodnej organizácie práce môže byť ochrana duševného zdravia zamestnancov na pracovisku oveľa dôslednejšia, ak bude založená na preventívnych opatreniach. Súčasný stav legislatívy na Slovensku v podstate nepodnecuje zamestnávateľa k tomu, aby inkorporoval v rámci pracoviska takú politiku, ktorá bude zameraná na ochranu duševného zdravia zamestnanca. V danej súvislosti Medzinárodná organizácia práce odporúča štátom zahrnúť do oblasti ochrany a bezpečnosti zdravia pri práci aj ochranu duševného zdravia zamestnanca, a zároveň odporúča postaviť význam ochrany duševného zdravia zamestnanca na úroveň ochrany jeho fyzického zdravia.[9] Takáto úprava by znamenala vykonávanie praktík v oblasti ochrany zdravia pri

[9] Bližšie pozri CHIRICO, F., T. HEPONIEMI, M. PAVLOVA, S. ZAFFINA a N. MAGNAVITA. Psychosocial Risk Prevention in a Global Occupational Health Perspective. A Descriptive Analysis. *International Journal of Environmental Research and Public Health* [online]. 2019, vol. 16, no. 14, s. 1-14 [cit. 2020-02-28]. ISSN 1660-4601. Dostupné na: https://doi.org/10.3390/ijerph16142470.

práci s mnohostranným prístupom, ktoré zahŕňajú nasledujúce opatrenia:[10]

- prevenciu chorôb z povolania a pracovných úrazov;
- zlepšenie pracovných podmienok a organizácie práce;
- začlenenie psychosociálnych rizík a faktorov do posudzovania a riadenia rizík a vykonávanie kolektívnych opatrení (ako pri iných nebezpečenstvách a rizikách na pracovisku) prispôsobením organizácie práce a pracovných podmienok;
- zvyšovanie schopnosti zamestnancov v oblasti vyrovnávania sa s rizikami a nebezpečenstvami na pracovisku;
- vybudovanie systému sociálnej podpory pre zamestnancov v rámci pracoviska;
- hodnotenie potrieb organizácie práce prostredníctvom zohľadnenia interakcií zamestnancov a zamestnávateľa a zamestnanecko-zamestnávateľských interakcií pri posudzovaní zdravotných požiadaviek zamestnancov.

Preventívne opatrenia by mali byť nastavené tak, aby ich výsledkom bolo reálne zredukovanie psychosociálnych rizík na pracovisku. V danej súvislosti je nevyhnutná participácia zamestnancov na identifikovaní psychosociálnych rizík na pracovisku a na rozhodovaní o výbere a prijímaní konkrétnych preventívnych opatrení.[11]

Skúsenosti Medzinárodnej organizácie práce preukazujú, že zamestnanci, ktorí pracujú v bezpečnom pracovnom prostredí, v ktorom zároveň pociťujú potrebnú mieru podpory, sú zdravší, a teda dochádza k menej častým absenciám v práci, neznižuje sa ich motivácia vykonávať prácu, a dokonca sa ich produktivita zvyšuje.[12]

Medzinárodná organizácia práce veľmi často vo svojich odporúčaniach súvisiacich s bezpečnosťou a ochranou fyzického a psychického zdravia pri práci upozorňuje, že starostlivosť o fyzické a psychické zdra-

[10] Bližšie pozri FORASTIERI, V. Prevention of Psychosocial Risks and Work-related Stress. *International Journal of Labour Research: Psychosocial Risks, Stress and Violence in the World of Work*. 2016, vol. 8, no. 1-2, s. 28. ISSN 2076-9806.

[11] Bližšie pozri FLINTROP, J. ed. *Mental Health Promotion in the Workplace – A Good Practice Report* [online]. 1st ed. Luxembourg: European Agency for Safety and Health at Work, 2011. 41 s. [cit. 2020-02-28]. ISBN 978-92-9191-489-0. Dostupné na: https://doi.org/10.2802/78228.

[12] Bližšie pozri FORASTIERI, V. Prevention of Psychosocial Risks and Work-related Stress. *International Journal of Labour Research: Psychosocial Risks, Stress and Violence in the World of Work*. 2016, vol. 8, no. 1-2, s. 18. ISSN 2076-9806.

vie zamestnancov je záležitosťou zamestnávateľov, zamestnancov, štátu, odborníkov v oblasti zdravotnej starostlivosti a spoločnosti. Na dosiahnutie želaného cieľa, ktorým je uspokojivý stav psychického a fyzického zdravia zamestnancov, je nevyhnutná spolupráca všetkých vyššie spomenutých subjektov.

Svetová zdravotnícka organizácia sa riadi obdobnou filozofiou ako Medzinárodná organizácia práce. Prevenčné opatrenia považuje za najlepšie a najúčinnejšie prostriedky v procese boja s psychosociálnymi rizikami na pracovisku. Základom prevenčných opatrení by malo byť posúdenie rizík, ktorého cieľom je informovať, usmerňovať a podporovať následné znižovanie rizika. Posúdenie rizík však nie je samoúčelné.

Posúdenie rizík by malo:[13]

- byť založené na dátach a informáciách získaných z rôznych zdrojov, najmä z prieskumov, individuálnych alebo skupinových diskusií a dôsledných pozorovaní;
- brať do úvahy rôznorodosť a neignorovať širší kontext, ako napríklad charakter pracovnej oblasti, charakter socioekonomickej oblasti a kultúrne variácie naprieč konkrétnou oblasťou;
- uznávať a využívať poznatky a odborné znalosti pracujúcich vo vzťahu k ich práci;
- zaobchádzať s informáciami na úrovni skupiny (nekatalogizovať jednotlivé názory na prácu) a hľadať konsenzus v odborných posudkoch týkajúcich sa pracovných podmienok.

Posúdenie rizík s cieľom identifikovať rizikové faktory v sebe spája dva prvky. Prvým prvkom je identifikácia psychosociálnych rizík a druhým prvkom je identifikácia možných následkov psychosociálnych rizík, ktoré by mohli spôsobiť ujmu jednotlivcovi, ale zároveň aj skupine. Druhý prvok by mal pozostávať z informácií, ktoré poskytnú reálny obraz o závažnosti možných a už existujúcich následkov psychosociálnych rizík vyskytujúcich sa na pracovisku. Ide najmä o informácie, ktoré sú dostupné z databáz zamestnávateľa, ako sú napríklad konkrétne sťažnosti zamestnancov, informácie, ktoré zamestnávateľ získal svojím pozorovaním, informácie o miere absentizmu na pracovisku a jeho dôvodoch. Výsledkom posúdenia rizík má byť predovšetkým čo najpresnejšia identifikácia

[13] Bližšie pozri LEKA, S. a T. COX, eds. *PRIMA-EF: Guidance on the European Framework for Psychosocial Risk Management: A Resource for Employers and Worker Representatives.* 1st ed. Geneva: World Health Organization, 2008, s. 9. Protecting Workers' Health Series, no. 9. ISBN 978-92-4-159710-4.

SOCIETAS ET IURISPRUDENTIA
2020, ročník VIII., číslo 2, s. 116-135
http://sei.iuridica.truni.sk
ISSN 1339-5467

psychosociálnych rizík, ktoré sa vyskytujú na pracovisku, a zároveň tiež identifikácia ich následkov vo vzťahu k jednotlivcovi, ale i vo vzťahu k pracovisku.

Získané poznatky o existujúcich a prítomných psychosociálnych rizikách na pracovisku následne umožňujú identifikovať vzťah medzi psychosociálnymi faktormi a následkami, ktoré boli na pracovisku zistené. Predmetné informácie umožňujú zamestnávateľom pristúpiť k riešeniu zistených nedostatkov a k prijatiu určitých opatrení.

Zamestnávateľ by mal na základe týchto zistení zhodnotiť aktuálny stav. Svetová zdravotnícka organizácia odporúča najmä vykonanie auditu, ktorý dokáže poskytnúť zamestnávateľovi najkomplexnejšie informácie.[14]

Na základe získaných výsledkov je zamestnávateľ schopný vytvoriť a implementovať plán, ktorého cieľom bude eliminácia takých faktorov, ktoré sú pôvodcom psychosociálnych rizík. Zamestnávateľ by mal byť obzvlášť dôsledný pri výbere prostriedkov, ktoré aplikuje. Mal by ich voliť tak, aby bol schopný po určitom časovom období zhodnotiť, ktorý z prostriedkov prináša želané výsledky a ktorý nie. Prostriedky, ktoré priniesli želané pozitívne výsledky, by sa mali stať bežnou súčasťou pracovného prostredia. Naopak, tie prostriedky, ktoré želaný výsledok nepriniesli, je potrebné prehodnotiť a zistiť dôvod ich neúspechu.

Záverečným krokom v rámci prevencie psychosociálnych rizík na pracovisku by malo byť zaradenie vzdelávania, ktoré by malo pozostávať z poskytovania informácií o možnostiach a význame predmetnej prevencie a z dialógu vedeného medzi zamestnávateľom a zamestnancami. Cieľom dialógu by malo byť zistenie prítomnosti a celkového vplyvu psychosociálnych rizík na pracovisku. Dá sa očakávať, že takto vedené vzdelávanie povedie k prijímaniu nových akčných plánov, a tým i k celkovému zlepšovaniu kvality duševného zdravia zamestnancov na pracovisku.

Podľa Svetovej zdravotníckej organizácie by uplatňovanie ňou navrhovanej politiky malo viesť:

- k zníženiu nákladov, ktoré sú následkom absencií zamestnancov a zdravotných problémov vyvolaných psychosociálnymi rizikami;

[14] Bližšie pozri MAYHEW, C. *Preventing Violence against Health Workers* [online]. Melbourne: WorkSafe Victoria, 2003-06-13 [cit. 2020-02-28]. Dostupné na: http://www.worksafe.vic.gov.au/wps/wcm/resources/file/eb255d4ee6f4df1/Pres_Mayhew.pdf.

- k zlepšeniu pracovného prostredia a zvýšeniu účinnosti a efektívnosti práce;
- k zlepšeniu renomé zamestnávateľa;
- k vytvoreniu inovatívnej a zodpovednej pracovnej kultúry;
- k zlepšeniu zdravia a celkovej pohody zamestnancov.

2.2 Opatrenia na úrovni Európskej únie

Na úrovni Európskej únie sa ochranou psychického, teda duševného zdravia zaoberá najmä Európska agentúra pre bezpečnosť a ochranu zdravia pri práci (anglicky the European Agency for Safety and Health at Work, anglická skratka EU-OSHA). Jednou z jej prioritných oblastí je od roku 2006 aj ochrana duševného zdravia zamestnancov na pracoviskách. Podľa Európskej agentúry pre bezpečnosť a ochranu zdravia pri práci podpora duševného zdravia zahŕňa všetky činnosti, ktoré prispievajú k dobrému duševnému zdraviu. Výsledkom podpory a ochrany duševného zdravia zamestnancov má byť predovšetkým eliminácia rizík, ktoré by mohli ohroziť alebo poškodiť duševné zdravie zamestnancov, a zároveň hľadanie nástrojov a možností, ktoré prispejú k podpore kvality duševného zdravia zamestnancov na pracoviskách.[15]

V roku 2017 vydala Európska komisia dokument s názvom Podpora duševného zdravia na pracovisku, ktorého súčasťou bolo aj usmernenie k uplatňovaniu komplexného prístupu. Podľa Európskej komisie tvoria riešenie problematiky duševného zdravia na pracovisku tri oblasti. Prvou je oblasť bezpečnosti a ochrany zdravia pri práci, druhou je podpora duševného zdravia na pracovisku a treťou oblasťou sú rehabilitácie/návrat do práce.[16] Európska komisia zdôrazňuje, že pre dosiahnutie uspokojivého duševného zdravia zamestnancov je nutné venovať pozornosť všetkým trom oblastiam. Na to, aby prijímané politiky boli skutočne účinné, musia reagovať na konkrétne problémy v predmetnej oblasti. Avšak, aby tomu tak mohlo byť, je nevyhnutné dôkladne analyzovať dané prostredie a vymedziť konkrétne problémy, ktoré sa v ňom vyskytujú. Výsledkom

[15] Bližšie pozri DOLOBÁČ, M. Ochrana duševného zdravia zamestnanca v priemysle 4.0. In: M. DOLOBÁČ a M. SEILEROVÁ, eds. *Starostlivosť o zdravie zamestnancov*. 1. vyd. Košice: Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach, Právnická fakulta, 2018, s. 167-175. ISBN 978-80-8152-664-0.

[16] Bližšie pozri WYNNE, R., V. de BROECK, K. van den BROEK, S. LEKA, A. JAIN, I. HOUTMAN a D. McDAID. *Podpora duševného zdravia na pracovisku: Usmernenie k uplatňovaniu komplexného prístupu* [online]. 1. vyd. Luxemburg: Úrad pre vydávanie publikácií Európskej únie, 2017, s. 25-38 [cit. 2020-02-28]. ISBN 978-92-79-66312-3. Dostupné na: https://doi.org/10.2767/647232.

takto uplatňovaných politík by malo byť najmä zlepšovanie schopnosti jednotlivca zvládať stresové a záťažové situácie.

Európska únia zaviazala jej členské štáty prijať opatrenia, ktorých cieľom bude prevencia sexuálneho obťažovania na pracovisku. Smernica Európskeho parlamentu a Rady 2002/73/ES z 23. septembra 2002, ktorou sa mení a dopĺňa smernica Rady 76/207/EHS o vykonávaní zásady rovnakého zaobchádzania s mužmi a ženami, pokiaľ ide o prístup k zamestnaniu, odbornej príprave a postupu v zamestnaní a o pracovné podmienky uvádza, že zamestnávatelia a osoby, ktoré poskytujú služby zamestnanosti, by mali prijať vhodné preventívne opatrenia, ktorých cieľom bude zabránenie sexuálnemu násiliu.

3 Možnosti právnej ochrany zamestnancov v právnom poriadku Slovenskej republiky

Právne predpisy v oblasti slovenského pracovného práva sú koncipované na princípe, že zamestnanec je slabšou stranou v pracovnoprávnom vzťahu, a práve z tohto dôvodu je nevyhnutné poskytnúť mu väčšiu ochranu ako zamestnávateľovi. Zamestnanec môže využiť viacero možností, ak sa domnieva, že jeho práva boli porušené. Jednou z nich je podanie podnetu na príslušný inšpektorát práce, ktorého právomoc a pôsobnosť sú upravené v Zákone č. 125/2006 Z.z. o inšpekcii práce a o zmene a doplnení zákona č. 82/2005 Z.z. o nelegálnej práci a nelegálnom zamestnávaní a o zmene a doplnení niektorých zákonov (ďalej len „Zákon o inšpekcii práce“). Ďalšou možnosťou, ktorú zamestnanec môže využiť, je súdna ochrana. Procesnoprávnym kódexom, ktorý sa v danom prípade bude aplikovať, je Zákon č. 160/2015 Z.z. Civilný sporový poriadok (ďalej len „Civilný sporový poriadok“), ktorý v druhom diele tretej časti upravuje spory s ochranou slabšej strany, medzi ktoré sú zaradené individuálne pracovnoprávne spory, a aj antidiskriminačné spory. Civilný sporový poriadok charakterizuje individuálny pracovnoprávny spor ako spor medzi zamestnancom a zamestnávateľom vyplývajúci z pracovnoprávnych a iných obdobných pracovných vzťahov. Zákonodarca pri koncipovaní procesnoprávnej úpravy rátal i s možnosťou súbehu nárokov podľa pracovnoprávnych predpisov a antidiskriminačných predpisov a zaviedol pravidlo, podľa ktorého sa za individuálny pracovnoprávny spor považuje tiež spor, ktorý vyplýva zo zásady rovnakého zaobchádzania, ak súvisí s individuálnym pracovnoprávnym sporom.

Procesnoprávna úprava vzťahujúca sa na individuálne pracovnoprávne spory sa aplikuje v každom konaní, ktoré vyplýva z pracovno-

právnych a iných obdobných pracovných vzťahov, a to bez ohľadu na skutočnosť, aký nárok je v konaní uplatňovaný. Zamestnanci môžu využiť súdnu ochranu svojich práv, pri ktorých porušení dochádza k ohrozeniu ich psychického zdravia, obzvlášť v prípade porušenia zásady zákazu zneužitia práva, v prípade neoprávneného zásahu do práv na ochranu osobnosti, a tiež v prípade porušenia zásady rovnakého zaobchádzania.

3.1 Zákaz zneužitia práva

Zákon č. 311/2001 Z.z. Zákonník práce (ďalej len „Zákonník práce") v článku 2 vymedzuje ako jednu z hlavných zásad zákaz zneužitia práva. Zákaz zneužitia práva predstavuje tzv. „negatívnu hranicu" výkonu práv a povinností vyplývajúcich z pracovnoprávnych vzťahov.[17] K zneužitiu práva dochádza v prípade, ak určité konanie síce formálne spĺňa zákonné náležitosti, avšak jeho cieľom je poškodenie osoby, voči ktorej je právo vykonávané. V prípade, ak osoba koná v rozpore so zásadou zákazu zneužitia práva, ide o konanie, ktoré napĺňa znaky protiprávneho úkonu. Od iných protiprávnych úkonov sa však odlišuje najmä tým, že k nemu nedochádza konaním, ktoré je v rozpore s právnymi predpismi, ale práve pri výkone práv v medziach zákona.

Môžeme teda konštatovať, že tak konanie zamestnávateľa, ktoré vykazuje znaky šikanovania, ako aj konanie, ktorého následkom je zvýšená miera stresu zamestnanca, môže mať charakter zneužitia práva. Vo všeobecnej rovine má zákaz zneužitia práva za následok neplatnosť právneho úkonu.[18] V danej súvislosti je nutné rozlišovať konanie, ktoré je právnym úkonom, a konanie, ktoré ním nie je. Pokyn zamestnávateľa, ktorého následkom môže byť aj zvýšená miera stresu u zamestnanca, sa nepovažuje za právny úkon. Naproti tomu konanie, ktoré vykazuje znaky šikanovania, môžeme považovať za právny úkon a zamestnanec má k dispozícii viaceré možnosti, ako sa proti takému konaniu brániť.

3.2 Sťažnosť a antidiskriminačná žaloba

Ako sme uviedli vyššie, formy násilia na pracovisku majú veľmi často diskriminačný charakter. Zákonník práce v ustanovení § 13 ods. 1 ustanovuje zamestnávateľovi povinnosť zaobchádzať so zamestnancami

[17] Bližšie pozri BARANCOVÁ, H. a R. SCHRONK. *Pracovné právo*. 2. preprac. a dopln. vyd. Bratislava: Sprint dva, 2013, s. 129. ISBN 978-80-89393-97-8.

[18] Bližšie pozri DOLOBÁČ, M. Technostres – ochrana duševného zdravia zamestnanca. In: H. BARANCOVÁ a A. OLŠOVSKÁ, eds. *Pracovné právo v digitálnej dobe*. 1. vyd. Praha: Leges, 2017, s. 61. ISBN 978-80-7502-259-2.

v súlade so zásadou rovnakého zaobchádzania a v uvedenej súvislosti odkazuje na Zákon č. 365/2004 Z.z. o rovnakom zaobchádzaní v niektorých oblastiach a o ochrane pred diskrimináciou a o zmene a doplnení niektorých zákonov (antidiskriminačný zákon) (ďalej len „Antidiskriminačný zákon"). V ods. 3 daného ustanovenia vymedzuje striktný a úplný zákaz diskriminácie, a zároveň vymenúva diskriminačné dôvody. Predmetné ustanovenia Zákonníka práce by sme mohli chápať ako povinnosť zamestnávateľa predchádzať porušovaniu zásady rovnakého zaobchádzania na pracovisku. Ako vyplýva z uvedených ustanovení, pre oblasť pracovného práva sú predchádzanie a zákaz diskriminácie veľmi podstatné. Zákonodarca z tohto dôvodu dáva zamestnancom viaceré možnosti, ktorými sa môžu brániť pred nerovnakým zaobchádzaním na pracovisku.

Zákonník práce v ustanovení § 13 ods. 6 dáva zamestnancom možnosť podať sťažnosť priamo zamestnávateľovi, ak by sa domnievali, že došlo k porušeniu zásady rovnakého zaobchádzania. Zamestnávateľ je následne povinný na takúto sťažnosť reagovať bez zbytočného odkladu, vykonať nápravu, upustiť od takého konania, a zároveň odstrániť jeho následky. Zákonník práce však nehovorí o forme, v akej má byť sťažnosť zamestnávateľovi adresovaná. Záleží teda od vôle zamestnanca, akú formu si zvolí. Najvhodnejšie je však podať sťažnosť písomne, a súčasne v nej konkrétne skutkovo vymedziť prejav, ktorý zamestnanec považuje za diskriminačný. Výkladom daného ustanovenia dôjdeme tiež k záveru, že zamestnanec, ktorý sťažnosť podáva, nemusí byť priamo dotknutý diskriminačným správaním. V súvislosti so sťažnosťou je nevyhnutné dodať, že aj v prípade, ak by sa zamestnanec domnieval, že určité pokyny zamestnávateľa majú za následok stres na pracovisku, môže využiť sťažnosť ako prostriedok nápravy.

Ďalšou možnosťou zamestnanca, ktorý sa cíti byť dotknutý porušením zásady zákazu diskriminácie, je súdna ochrana. Zákonník práce v ustanovení § 13 ods. 7 pritom priamo odkazuje na Antidiskriminačný zákon. Prostredníctvom súdnej ochrany sa zamestnanec môže domáhať najmä toho, aby zamestnávateľ upustil od diskriminačného konania, ak je to možné, napravil protiprávny stav alebo poskytol primerané zadosťučinenie. Primerané zadosťučinenie môže požadovať vo forme morálneho zadosťučinenia (ospravedlnenie), a ak to vzhľadom na zásah nie je dostačujúce, môže požadovať peňažnú satisfakciu vo forme náhrady nemajetkovej ujmy v peniazoch. V prípade, ak by išlo o porušenie zásady zákazu diskriminácie v súvislosti s oznámením kriminality alebo inej pro-

tispoločenskej činnosti, môže sa zamestnanec tiež domáhať neplatnosti právneho úkonu, ktorého účinnosť bola podľa osobitného predpisu pozastavená.

V rámci ochrany zamestnanca je dôležité poukázať aj na ustanovenie § 13 ods. 3 Zákonníka práce, ktoré v tretej vete explicitne vyjadruje, že osoba, ktorá podá sťažnosť, žalobu, návrh na začatie trestného stíhania alebo vykoná iný úkon, ktorý bude smerovať k oznámeniu protispoločenskej činnosti, nesmie byť za žiadnych okolností za tieto úkony na pracovisku prenasledovaná alebo inak postihovaná. V prípade, ak by sa zamestnanec domnieval, že tento výslovný zákaz bol porušený, môže sa obrátiť so žalobou na súd a domáhať sa súdnej ochrany svojich práv.

3.3 Ochrana osobnosti

Šikanovanie na pracovisku vo forme mobbingu alebo bossingu môže mať za následok tiež poškodenie dobrého mena a ľudskej dôstojnosti. V daných prípadoch môže zamestnanec dotknutý šikanóznym správaním využiť právo domáhať sa ochrany svojej osobnosti podľa ustanovení Zákona č. 40/1964 Zb. Občiansky zákonník (ďalej len „Občiansky zákonník"). Podľa ustanovenia § 13 ods. 1 a 2 Občianskeho zákonníka má osoba právo najmä sa domáhať, aby sa upustilo od neoprávnených zásahov, aby sa následky týchto zásahov odstránili, a zároveň môže požadovať aj primerané zadosťučinenie. Rovnako ako v prípade Antidiskriminačného zákona, aj Občiansky zákonník rozlišuje morálnu satisfakciu (ospravedlnenie) a peňažnú satisfakciu spočívajúcu v náhrade nemajetkovej ujmy v peniazoch. Je nevyhnutné doplniť, že Občiansky zákonník považuje náhradu nemajetkovej ujmy v peniazoch za tzv. *ultima ratio*. Súd teda prizná náhradu až v prípade, ak by upustenie od zásahov, odstránenie následkov a morálna satisfakcia neboli dostačujúce, najmä preto, že dôstojnosť fyzickej osoby alebo jej vážnosť v spoločnosti bola v značnej miere znížená.

3.4 Inšpekcia

Ochranu zamestnancov zabezpečujú tiež Národný inšpektorát práce a inšpektoráty práce, ktoré sú orgánmi štátnej správy v oblasti inšpekcie práce.

Zamestnanci, ale aj iné osoby, ktoré zaznamenajú možné porušenie zásady rovnakého zaobchádzania, môžu podať podnet na príslušný inšpektorát práce. Podnet by mal obsahovať označenie osoby, proti ktorej smeruje, a vymedzenie dôvodov podnetu. V prípade podnetov súvisiacich

s diskrimináciou je nevyhnutné konkrétne vymedziť, ktoré konanie je vnímané ako diskriminačné. Ak by táto informácia absentovala, respektíve ak by bola príliš abstraktná, príslušný inšpektorát práce by nebol schopný identifikovať dané konanie, a teda ani ho náležite prešetriť.

Príslušný inšpektorát práce je povinný vykonať inšpekciu do 30 dní odo dňa doručenia podnetu. Uvedená lehota môže byť v odôvodnených prípadoch najviac 60 dní. Ak nie je možné dodržať ani túto lehotu, Národný inšpektorát práce je oprávnený lehotu primerane predĺžiť. Osoba, ktorá podnet podala, má právo na to, aby ju inšpektorát práce informoval o výsledku inšpekcie.

V prípade, ak inšpektorát práce zistí pochybenia v oblasti rovnakého zaobchádzania, je oprávnený napomenúť zamestnávateľa a stanoviť mu povinnosť, aby zistené nedostatky odstránil. Zároveň je oprávnený uložiť mu aj pokutu.

Oprávnenia inšpektora, a súčasne i povinnosti zamestnávateľa v súvislosti s inšpekciou upravuje Zákon o inšpekcii práce.

Záver

Kvalita a úroveň pracovných výkonov zamestnancov sú priamo závislé nielen od ich schopností, ktorými oplývajú, ale tiež od prostredia, v ktorom svoju prácu vykonávajú. Bezpečnosť pracovného prostredia sa nemôže posudzovať len z pohľadu ochrany fyzického zdravia. Ochrana duševného zdravia zamestnancov musí tvoriť imanentnú súčasť politiky bezpečnosti a ochrany zdravia pri práci.

Chabý stav duševného zdravia zamestnancov, ktorý je dôsledkom vplyvu psychosociálnych faktorov na pracovisku, sa prejavuje u zamestnancov znížením efektivity práce, zvyšovaním počtu absencií, zvýšením počtu nehôd alebo úrazov v práci. Uvedené následky pociťuje aj zamestnávateľ, a to predovšetkým v ekonomickej rovine. Práve toto poznanie a prijatie daného stavu by malo zamestnávateľov motivovať k tomu, aby vynakladali zodpovedajúce úsilie a prostriedky zamerané na ochranu duševného zdravia svojich zamestnancov.

Najrentabilnejším a najefektívnejším spôsobom ochrany duševného zdravia zamestnancov je prevencia psychosociálnych rizík. Zamestnávatelia by v súčasnosti mali rapídne zvyšovať pozornosť a venovať sa stavu duševného zdravia zamestnancov a prítomnosti neželaných psychosociálnych faktorov na pracovisku. Práve správne zvolené a cielené pre-

venčné opatrenia prinesú zlepšenie stavu duševného zdravia zamestnancov, ktorého pozitívne výsledky pocíti aj zamestnávateľ.

V prostredí Slovenskej republiky môžeme konštatovať, že aktuálna úroveň legislatívnej ochrany je v predmetnej oblasti nedostatočná. Je nevyhnutné, aby zákonodarca pristúpil k prehodnoteniu aktuálnych prostriedkov ochrany, ktoré má zamestnanec k dispozícii a aby upravil možnosti právnej ochrany zamestnanca tak, aby poskytovala zamestnancom komplexnú ochranu pred následkami psychosociálnych rizík.

Zoznam bibliografických odkazov

BARANCOVÁ, H. a R. SCHRONK. *Pracovné právo*. 2. preprac. a dopln. vyd. Bratislava: Sprint dva, 2013. 598 s. ISBN 978-80-89393-97-8.

COX, T. a A. GRIFFITHS. The Nature and Measurement of Work Stress: Theory and Practice. In: J. R. WILSON a E. N. CORLETT, eds. *Evaluation of Human Work: A Practical Ergonomics Methodology*. 2nd ed. London: Taylor & Francis, 1995, s. 783-803. ISBN 0-7484-0084-2.

DOLOBÁČ, M. Ochrana duševného zdravia zamestnanca v priemysle 4.0. In: M. DOLOBÁČ a M. SEILEROVÁ, eds. *Starostlivosť o zdravie zamestnancov*. 1. vyd. Košice: Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach, Právnická fakulta, 2018, s. 167-175. ISBN 978-80-8152-664-0.

DOLOBÁČ, M. Technostres – ochrana duševného zdravia zamestnanca. In: H. BARANCOVÁ a A. OLŠOVSKÁ, eds. *Pracovné právo v digitálnej dobe*. 1. vyd. Praha: Leges, 2017, s. 55-64. ISBN 978-80-7502-259-2.

FLINTROP, J. ed. *Mental Health Promotion in the Workplace – A Good Practice Report* [online]. 1st ed. Luxembourg: European Agency for Safety and Health at Work, 2011. 41 s. [cit. 2020-02-28]. ISBN 978-92-9191-489-0. Dostupné na: https://doi.org/10.2802/78228.

FORASTIERI, V. Prevention of Psychosocial Risks and Work-related Stress. *International Journal of Labour Research: Psychosocial Risks, Stress and Violence in the World of Work*. 2016, vol. 8, no. 1-2, s. 11-33. ISSN 2076-9806.

CHIRICO, F., T. HEPONIEMI, M. PAVLOVA, S. ZAFFINA a N. MAGNAVITA. Psychosocial Risk Prevention in a Global Occupational Health Perspective. A Descriptive Analysis. *International Journal of Environmental Research and Public Health* [online]. 2019, vol. 16, no. 14, s. 1-14

[cit. 2020-02-28]. ISSN 1660-4601. Dostupné na: https://doi.org/10.3390/ijerph16142470.

LEKA, S. a T. COX, eds. *PRIMA-EF: Guidance on the European Framework for Psychosocial Risk Management: A Resource for Employers and Worker Representatives*. 1st ed. Geneva: World Health Organization, 2008. 52 s. Protecting Workers' Health Series, no. 9. ISBN 978-92-4-159710-4.

MAYHEW, C. *Preventing Violence against Health Workers* [online]. Melbourne: WorkSafe Victoria, 2003-06-13 [cit. 2020-02-28]. Dostupné na: http://www.worksafe.vic.gov.au/wps/wcm/resources/file/eb255d4ee6f4df1/Pres_Mayhew.pdf.

MILCZAREK, M. *Workplace Violence and Harassment: a European Picture* [online]. 1st ed. Luxembourg: European Agency for Safety and Health at Work, 2010. 155 s. [cit. 2020-02-28]. ISBN 978-92-9191-268-1. Dostupné na: https://doi.org/10.2802/12198.

OLŠOVSKÁ, A. *Mobbing a bossing na pracovisku: Správa z VÚ č. 2162* [online]. 1. vyd. Bratislava: Inštitút pre výskum práce a rodiny, 2013. 207 s. [cit. 2020-02-28]. Dostupné na: https://www.ceit.sk/IVPR/images/IVPR/vyskum/2013/Olsovska/2162_mobbing.pdf.

QIU, W. *Impact of Technostress on Job Satisfaction and Organizational Commitment* [online]. 1st ed. Auckland: Massey University, 2013. 106 s. [cit. 2020-02-28]. Dostupné na: http://www.tecnostress.it/wp-content/uploads/2016/03/Impact-of-Technostress-on-Job-Satisfaction-and-Organizational-Commitment.pdf.

SEILEROVÁ, M. Stres spojený s prácou, jeho právne aspekty a regulácia. In: M. DOLOBÁČ a M. SEILEROVÁ, eds. *Starostlivosť o zdravie zamestnancov*. 1. vyd. Košice: Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach, Právnická fakulta, 2018, s. 306-331. ISBN 978-80-8152-664-0.

Smernica Európskeho parlamentu a Rady 2002/73/ES z 23. septembra 2002, ktorou sa mení a dopĺňa smernica Rady 76/207/EHS o vykonávaní zásady rovnakého zaobchádzania s mužmi a ženami, pokiaľ ide o prístup k zamestnaniu, odbornej príprave a postupu v zamestnaní a o pracovné podmienky. Ú.v. EÚ L 269, 2002-10-05, s. 255-260.

WYNNE, R., V. de BROECK, K. van den BROEK, S. LEKA, A. JAIN, I. HOUTMAN a D. McDAID. *Podpora duševného zdravia na pracovisku: Usmernenie k uplatňovaniu komplexného prístupu* [online]. 1. vyd. Luxem-

burg: Úrad pre vydávanie publikácií Európskej únie, 2017. 71 s. [cit. 2020-02-28]. ISBN 978-92-79-66312-3. Dostupné na: https://doi.org/10.2767/647232.

Zákon č. 40/1964 Zb. Občiansky zákonník v znení neskorších predpisov.

Zákon č. 125/2006 Z.z. o inšpekcii práce a o zmene a doplnení zákona č. 82/2005 Z.z. o nelegálnej práci a nelegálnom zamestnávaní a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov.

Zákon č. 160/2015 Z.z. Civilný sporový poriadok v znení neskorších predpisov.

Zákon č. 311/2001 Z.z. Zákonník práce v znení neskorších predpisov.

Zákon č. 365/2004 Z.z. o rovnakom zaobchádzaní v niektorých oblastiach a o ochrane pred diskrimináciou a o zmene a doplnení niektorých zákonov (antidiskriminačný zákon) v znení neskorších predpisov.

Mgr. Katarína Skolodová

Právnická fakulta
Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach
Kováčska 26
040 75 Košice
Slovenská republika
katarina.skolodova@student.upjs.sk
https://orcid.org/0000-0003-0794-367X

SOCIETAS ET IURISPRUDENTIA
2020, ročník VIII., číslo 2, s. 136-140
http://sei.iuridica.truni.sk
ISSN 1339-5467

Informácie pre autorov

Základné informácie

Časopis SOCIETAS ET IURISPRUDENTIA sa tematicky zameriava najmä na spoločensky významné prierezové súvislosti otázok verejného práva a súkromného práva na národnej, nadnárodnej, ako aj medzinárodnej úrovni.

Časopis SOCIETAS ET IURISPRUDENTIA ponúka priestor pre publikáciu príspevkov v podobe:

- samostatných vedeckých štúdií, ako aj cyklov vedeckých štúdií *minimálny rozsah tvorí 10 normostrán prislúchajúcich na jednu štúdiu, maximálny rozsah je neobmedzený*;
- esejí zamýšľajúcich sa nad aktuálnou spoločenskou témou či dianím *minimálny rozsah tvorí 5 normostrán prislúchajúcich na jednu esej, maximálny rozsah je neobmedzený*;
- recenzií publikácií vzťahujúcich sa na hlavné zameranie časopisu *minimálny rozsah tvoria 3 normostrany prislúchajúce na jednu recenziu, maximálny rozsah je neobmedzený; odporúča sa zároveň dodanie obrázku prednej obálky recenzovanej publikácie v dostatočnej veľkosti*;
- informácií, ako aj správ súvisiacich so základným poslaním časopisu *minimálny rozsah tvoria 2 normostrany prislúchajúce na jednu informáciu alebo správu, maximálny rozsah je neobmedzený; odporúča sa zároveň dodanie fotodokumentačných alebo iných obrázkových podkladov sprievodného charakteru v dostatočnej veľkosti*.

Časopis SOCIETAS ET IURISPRUDENTIA vychádza v elektronickej online podobe pravidelne štyrikrát ročne, a to v termínoch:

- 31. marec – jarná edícia;
- 30. jún – letná edícia;
- 30. september – jesenná edícia;
- 31. december – zimná edícia.

Časopis SOCIETAS ET IURISPRUDENTIA prijíma a publikuje výhradne iba pôvodné, doposiaľ nepublikované príspevky, ktoré sú vlastným dielom autorov, ktorí ich na uverejnenie v časopise SOCIETAS ET IURISPRUDENTIA predkladajú.

Zodpovednosť za dodržanie všetkých nevyhnutných predpokladov a požiadaviek kladených na príspevky publikované v časopise SOCIETAS ET IURISPRUDENTIA nesú:

- odborní garanti zodpovedajúci v rámci redakčnej rady časopisu za konkrétne prierezové sekcie vo vzťahu k vedeckej stránke príspevkov;
- hlavný redaktor vo vzťahu k formálnej stránke príspevkov;
- výkonný redaktor vo vzťahu k uplatneniu metodologických, analytických a štatistických otázok v príspevkoch.

Recenzné konanie

Posudzovanie zaradenia príspevkov na publikáciu v časopise SOCIETAS ET IURISPRUDENTIA sa uskutočňuje na základe obojstranne anonymného recenzného konania zaisťovaného členmi redakčnej rady časopisu a v odôvodnených prípadoch tiež uznávanými odborníkmi pôsobiacimi v zodpovedajúcich oblastiach.

Zápis o výsledkoch recenzného konania sa vykonáva a archivuje na štandardizovaných formulároch.

Súhrnnú informáciu o výsledku recenzného konania, spolu s usmernením ohľadom ďalšieho postupu, obdržia predkladatelia príspevkov prostredníctvom e-mailovej odpovede bezodkladne po doručení vyhotovených recenzných posudkov redakcii časopisu a záverečnom posúdení výsledkov recenzného konania redakčnou radou.

Publikácia príspevkov

Publikácia príspevkov v časopise SOCIETAS ET IURISPRUDENTIA sa uskutočňuje výhradne bez akéhokoľvek nároku prispievateľov na autorský honorár. Predloženie príspevkov na publikáciu posudzuje redakcia časopisu SOCIETAS ET IURISPRUDENTIA ako prejav vôle autorov, ktorým autori vedome a dobrovoľne súčasne:

- prejavujú svoj súhlas s uverejnením predloženého príspevku v časopise;
- potvrdzujú, že príspevok je ich pôvodným, doposiaľ nepublikovaným dielom;
- potvrdzujú svoj súhlas s uvedením ich pracoviska a kontaktnej e-mailovej adresy v rubrike „Kontakty na autorov“.

Texty príspevkov je možné prijímať len zaslané priamo ich autormi/spoluautormi a s ich priloženým súhlasom na publikáciu príspevku; texty príspevkov zaslané sprostredkovane prostredníctvom osôb, ktoré nie sú autormi, prípadne spoluautormi príspevku doručeného do redakcie časopisu SOCIETAS ET IURISPRUDENTIA, nie je možné prijať na následné recenzné konanie z dôvodu absencie súhlasu autora/spoluautorov.

Uprednostňovanie anglického jazyka v príspevkoch je vítané.

Publikovanie textov príspevkov sa uskutočňuje zásadne v dvojjazyčnej slovensko-anglickej štandardizovanej hlavičkovej šablóne časopisu SOCIETAS ET IURISPRUDENTIA, a to súčasne v podobe kompletných verzií jednotlivých čísiel, ako aj samostatných autorských separátov uverejnených v zodpovedajúcich rubrikách na oficiálnej internetovej stránke časopisu http://sei.iuridica.truni.sk.

Štruktúra príspevku

Názov príspevku v pôvodnom jazyku:

- prosíme uviesť názov, prípadne podnázov príspevku v pôvodnom jazyku;

Title of Contribution in English:

- prosíme uviesť názov, prípadne podnázov príspevku v anglickom jazyku
  nevyžaduje sa v prípade angličtiny ako pôvodného jazyka;

Autor príspevku:

- prosíme uviesť meno, priezvisko a všetky tituly a hodnosti autora;

Abstract in English:

- prosíme uviesť abstrakt v anglickom jazyku, cca 10 riadkov
  nevyžaduje sa v prípade angličtiny ako pôvodného jazyka;

Key Words in English:

- prosíme uviesť kľúčové slová v anglickom jazyku, cca 10 výrazov
  nevyžaduje sa v prípade angličtiny ako pôvodného jazyka;

Abstrakt v pôvodnom jazyku:

- prosíme uviesť abstrakt v pôvodnom jazyku, cca 10 riadkov;

Kľúčové slová v pôvodnom jazyku:

- prosíme uviesť kľúčové slová v pôvodnom jazyku, cca 10 výrazov;

Text príspevku:

- prosíme uviesť v štruktúre úvod, jadro, záver; v členení na kapitoly, prípadne podkapitoly; príspevok môže obsahovať tabuľky, grafy, schémy, obrázky a podobne, je však nevyhnutné uviesť ich prameň so všetkými povinnými bibliografickými údajmi v plnom rozsahu; poznámky a odkazy na literatúru prosíme uvádzať v poznámke pod čiarou podľa platnej bibliografickej normy (ISO 690)
  Pozn.: je nutné uvádzať všetky povinné bibliografické údaje v plnom rozsahu – rovnako v odkazoch v poznámkach pod čiarou, ako aj v zozname literatúry na konci príspevku; zároveň je nevyhnutné, aby všetka použitá literatúra, na ktorú odkazuje text príspevku v poznámkach pod čiarou, v plnej miere zodpovedala prameňom uvedeným v zozname použitej literatúry umiestnenom na konci príspevku a opačne;

Literatúra:

- prosíme uviesť zoznam použitej literatúry podľa platnej bibliografickej normy (ISO 690)
  Pozn.: je nutné uvádzať všetky povinné bibliografické údaje v plnom rozsahu – rovnako v odkazoch v poznámkach pod čiarou, ako aj v zozname literatúry na konci príspevku; zároveň je nevyhnutné, aby použitá literatúra, na ktorú odkazuje text príspevku v poznámkach pod čiarou, v plnej miere zodpovedala prameňom uvedeným v zozname použitej literatúry umiestnenom na konci príspevku a opačne;

Kontakt na autora:

- prosíme dodržať nižšie uvedenú vzorovú štruktúru informácie o kontakte na autora príspevku:

Ing. Jana Koprlová, PhD.
Právnická fakulta
Trnavská univerzita v Trnave
Kollárova 10
917 01 Trnava
Slovenská republika
jana.koprlova@gmail.com

Texty príspevkov je možné prijímať výhradne v elektronickej podobe vo formáte dokumentu textového editora MS Word. V textoch príspevkoch odporúčame použiť štandardizované typy a veľkosti písma, riadkovania, ako aj formátovania textu.

Texty príspevkov zasielajte, prosím, na e-mailovú adresu redakcie časopisu sei.journal@gmail.com.

SOCIETAS ET IURISPRUDENTIA
2020, ročník VIII., číslo 2, s. 136-140
http://sei.iuridica.truni.sk
ISSN 1339-5467

Vaše otázky v prípade nejasností či potreby poskytnutia dodatočných informácií zasielajte, prosím, na e-mailovú adresu redakcie časopisu sei.journal@gmail.com.

Tešíme sa na Váš príspevok!

S úctou,

redakcia SOCIETAS ET IURISPRUDENTIA

Information for Authors

Basic Information

The journal SOCIETAS ET IURISPRUDENTIA thematically focuses mainly on social relevant interdisciplinary relations on the issues of public law and private law at the national, transnational and international levels.

The journal SOCIETAS ET IURISPRUDENTIA offers a platform for publication of contributions in the form of:

- separate papers and scientific studies as well as scientific studies in cycles
  the expected minimum extent related to one study covers 10 standard pages, the maximum extent is not limited;
- essays on current social topics or events
  the expected minimum extent related to one essay covers 5 standard pages, the maximum extent is not limited;
- reviews on publications related to the main orientation of the journal
  the expected minimum extent related to one review covers 3 standard pages, the maximum extent is not limited; it is recommendable to deliver also the front cover picture of the reviewed publication in the sufficient largeness;
- information as well as reports connected with the inherent mission of the journal
  the expected minimum extent related to one information or report covers 2 standard pages, the maximum extent is not limited; it is recommendable to deliver also photo documents or other picture material of accompanying character in the sufficient largeness.

The journal SOCIETAS ET IURISPRUDENTIA is issued in an electronic on-line version four times a year, regularly on:

- March 31st – spring edition;
- June 30th – summer edition;
- September 30th – autumn edition;
- December 31st – winter edition.

The journal SOCIETAS ET IURISPRUDENTIA accepts and publishes exclusively only original, hitherto unpublished contributions written as the own work by authors those are submitting the contributions for publication in the journal SOCIETAS ET IURISPRUDENTIA.

SOCIETAS ET IURISPRUDENTIA
2020, Volume VIII., Issue 2, Pages 141-145
http://sei.iuridica.truni.sk
ISSN 1339-5467

Responsibility for compliance with all prerequisites and requirements laid on contributions published in the journal SOCIETAS ET IURISPRUDENTIA have:

- special supervisors within the journal's editorial board responsible for specific interdisciplinary sections in relation to the scientific aspects of contributions;
- editor in chief in relation to the formal aspects of contributions;
- executive editor in relation to the application of methodological, analytical and statistical questions in contributions.

Review Procedure

Reviewing the contributions for publication in the journal SOCIETAS ET IURISPRUDENTIA follows with a mutually anonymous (double-blind) review procedure realized by members of journal's editorial board and in well-founded cases also by recognized experts working in corresponding areas.

Report on results of the review procedure is made and archived on standardized forms.

Comprehensive information on results of the review procedure, together with guidance on how to proceed with submitted contributions, will contribution's submitters receive through an e-mail answer immediately after receiving the reviewers' written opinions by the journal's editorial office and final judging the results of the review procedure by the editorial board.

Publication of Contributions

Publication of contributions in the journal SOCIETAS ET IURISPRUDENTIA is realized exclusively without any contributor's claim for author's fee (royalty). Submission of contributions for publication understands the editorial office of the journal SOCIETAS ET IURISPRUDENTIA as a manifestation of the will of the authors, through which the authors all at once knowingly and voluntarily:

- express their own agreement with publication of submitted contribution in the journal;
- declare that the contribution presents their original, hitherto unpublished work;

- declare their own agreement with specifying their workplace and contact e-mail address in the section "Authors' Contact List".

Accepted can be only texts submitted for publication sent by their authors/co-authors directly and with their written permission for publication; text submissions sent mediated through non-authors or non-co-authors of a submitted text delivered to the editorial office of the journal SOCIETAS ET IURISPRUDENTIA cannot be accepted for the following review procedure due to the absence of the author's/co-authors' consent.

Favouring the English language in contributions is welcome.

Publication of the contribution texts will be provided exclusively in the bilingual Slovak-English standardized letterhead template of the journal SOCIETAS ET IURISPRUDENTIA, synchronously in the form of complete versions of individual journal numbers as well as in the form of single authors' contributions. Publication process follows in corresponding sections on the journal's official website: http://sei.iuridica.truni.sk/international-scientific-journal/.

Structure of Contribution

Title of Contribution in Original Language:

- please specify title, eventually subtitle of contribution in original language;

Title of Contribution in English:

- please specify title, eventually subtitle of contribution in English
  not required in the case of English as the language of the original;

Author of Contribution:

- please specify author's given name, surname and all academic degrees;

Abstract in English:

- please specify abstract in English, circa 10 rows
  not required in the case of English as the language of the original;

Key Words in English:

- please specify key words in English, circa 10 words
  not required in the case of English as the language of the original;

Abstract in Original Language:

- please specify abstract in original language, circa 10 rows;

SOCIETAS ET IURISPRUDENTIA
2020, Volume VIII., Issue 2, Pages 141-145
http://sei.iuridica.truni.sk
ISSN 1339-5467

Key Words in Original Language:

- please specify key words in original language, circa 10 words;

Text of Contribution:

- please specify in following structure: introduction, main text, conclusions; text broken down into chapters, eventually subchapters; the contribution may include sheets, charts, figures, pictures, etc., but it is necessary to indicate their sources with all obligatory bibliographic details in the full extent; notes and references to literature, please, specify in the footnote according to current bibliographic standards (ISO 690)
  Note: all obligatory bibliographic data must be included to the full extent – both in references in the footnote as well as in bibliography list at the end of contribution; it is also essential that all of literature referred in the footnotes of the contribution's text fully corresponds to the sources listed in the bibliography list placed at the end of the contribution and vice versa;

Literature:

- please specify a complete bibliography of all sources according to current bibliographic standards (ISO 690)
  Note: all obligatory bibliographic data must be included to the full extent – both in references in the footnote as well as in bibliography list at the end of contribution; it is also essential that all of literature referred in the footnotes of the contribution's text fully corresponds to the sources listed in the bibliography list placed at the end of the contribution and vice versa;

Author's Contact:

- please follow the below mentioned model structure of contact information on the author of contribution:

Ing. Jana Koprlová, PhD.
Faculty of Law
Trnava University in Trnava
Kollárova 10
917 01 Trnava
Slovak Republic
jana.koprlova@gmail.com

Contribution manuscripts can be accepted only in electronic version in the format of the text editor MS Word document. Applying the stand-

ardized types and font sizes, line spacing as well as text formatting in the contribution manuscripts is highly recommended.

Your contribution manuscripts send, please, to the e-mail address of the journal's editorial office sei.journal@gmail.com.

In the case of any uncertainty or necessity of providing additional information send your questions, please, to the e-mail address of the journal's editorial office sei.journal@gmail.com.

We are looking forward to your contribution!

Yours faithfully,

Team SOCIETAS ET IURISPRUDENTIA

SOCIETAS ET IURISPRUDENTIA
2020, ročník VIII., číslo 2, s. 146-148
http://sei.iuridica.truni.sk
ISSN 1339-5467

Etický kódex

Článok I. Všeobecné ustanovenia

Medzinárodný internetový vedecký časopis SOCIETAS ET IURISPRUDENTIA (ďalej len „časopis“) vydáva Právnická fakulta Trnavskej univerzity v Trnave a tematicky sa zameriava najmä na spoločensky významné prierezové súvislosti otázok verejného práva a súkromného práva na národnej, nadnárodnej, ako aj medzinárodnej úrovni. Redakcia časopisu sídli v priestoroch Právnickej fakulty na Kollárovej ulici č. 10 v Trnave.

Časopis má charakter vedeckého recenzovaného časopisu, ktorý vychádza v on-line elektronickej podobe pravidelne štyrikrát ročne na oficiálnej webovej stránke časopisu http://sei.iuridica.truni.sk. Publikovanie textov príspevkov sa uskutočňuje v dvojjazyčnej slovensko-anglickej štandardizovanej hlavičkovej šablóne časopisu, a to súčasne v podobe kompletných verzií jednotlivých čísiel, ako i samostatných autorských separátov uverejnených v zodpovedajúcich rubrikách na webovej stránke časopisu.

Časopis ponúka podnetnú a inšpiratívnu platformu pre komunikáciu na úrovni odbornej aj občianskej verejnosti, a rovnako aj pre vedecké a celospoločensky prínosné riešenia aktuálnych otázok z oblastí najmä verejného práva a súkromného práva.

Webová stránka časopisu ponúka čitateľskej verejnosti informácie v bežnom grafickom rozhraní, a súbežne aj v grafickom rozhraní Blind Friendly pre slabozrakých čitateľov paralelne v slovenskom a anglickom jazyku. V uvedených jazykoch zabezpečuje redakcia časopisu aj spätnú komunikáciu.

Článok II. Zodpovednosť a publikácia príspevkov

Časopis prijíma a publikuje výhradne iba pôvodné, doposiaľ nepublikované príspevky, ktoré sú vlastným dielom autorov, ktorí ich na uverejnenie v časopise predkladajú. Autori príspevkov vedecky či pedagogicky pôsobia v zodpovedajúcich oblastiach zamerania časopisu a majú ukončené zodpovedajúce akademické vzdelanie na úrovni minimálne druhého stupňa vysokoškolského štúdia.

V súlade s vyššie uvedeným ustanovením sa automaticky so zodpovedajúcim odôvodnením zamietajú príspevky už preukázateľne publikované, ako aj príspevky, ktoré napĺňajú skutkovú podstatu plagiátu či ne-

oprávneného, respektíve nezákonného zásahu do autorského práva podľa autorského zákona v platnom znení.

Informácie pre autorov zverejnené na webovej stránke časopisu sú záväzné. Uprednostňovanie anglického jazyka v príspevkoch je vítané.

Zodpovednosť za dodržanie všetkých nevyhnutných predpokladov a požiadaviek kladených na príspevky publikované v časopise nesú odborní garanti z radov členov redakčnej rady a redakčného okruhu časopisu zodpovedajúci za konkrétne prierezové sekcie vo vzťahu k vedeckej stránke príspevkov, hlavný redaktor vo vzťahu k formálnej stránke príspevkov a výkonný redaktor vo vzťahu k uplatneniu metodologických, analytických a štatistických otázok v príspevkoch.

Publikácia príspevkov v časopise sa uskutočňuje výhradne bez akéhokoľvek nároku prispievateľov na autorský honorár. Predloženie príspevkov na publikáciu posudzuje redakcia časopisu ako prejav vôle autorov, ktorým autori vedome a dobrovoľne súčasne:

- prejavujú svoj súhlas s uverejnením predloženého príspevku v časopise;
- potvrdzujú, že príspevok je ich pôvodným, doposiaľ nepublikovaným dielom;
- potvrdzujú svoj súhlas s uvedením ich pracoviska a kontaktnej e-mailovej adresy v rubrike „Kontakty na autorov“.

Texty príspevkov je možné prijímať len zaslané priamo ich autormi/spoluautormi a s ich priloženým súhlasom na publikáciu príspevku; texty príspevkov zaslané sprostredkovane prostredníctvom osôb, ktoré nie sú autormi, prípadne spoluautormi príspevku doručeného do redakcie časopisu, nie je možné prijať na následné recenzné konanie z dôvodu absencie súhlasu autora/spoluautorov.

Článok III. Recenzné konanie

Posudzovanie zaradenia príspevkov na publikáciu v časopise sa uskutočňuje nezávisle a nestranne na základe obojstranne anonymného recenzného konania zaisťovaného členmi redakčnej rady časopisu a v odôvodnených prípadoch tiež uznávanými odborníkmi pôsobiacimi v zodpovedajúcich oblastiach.

Zápis o výsledkoch recenzného konania sa vykonáva a archivuje na štandardizovaných formulároch.

SOCIETAS ET IURISPRUDENTIA
2020, ročník VIII., číslo 2, s. 146-148
http://sei.iuridica.truni.sk
ISSN 1339-5467

Súhrnnú informáciu o výsledku recenzného konania, spolu s usmernením ohľadom ďalšieho postupu, obdržia predkladatelia príspevkov prostredníctvom e-mailovej odpovede bezodkladne po doručení vyhotovených recenzných posudkov redakcii časopisu a záverečnom posúdení výsledkov recenzného konania redakčnou radou.

Príspevky sa so zodpovedajúcim písomným odôvodnením automaticky zamietajú v prípadoch, pokiaľ:

- autor príspevku preukázateľne nemá ukončené úplné vysokoškolské vzdelanie, t.j. vysokoškolské vzdelanie druhého stupňa;
- príspevok preukázateľne nezodpovedá minimálnym štandardom a štandardným kritériám vedeckej etiky, ktoré sa kladú a sú všeobecne vedeckou verejnosťou a vedeckou obcou uznávané vo vzťahu k príspevkom danej kategórie (štúdie, eseje, recenzie publikácií, informácie alebo správy), či už z hľadiska rozsahu, náplne, metodologických východísk, použitej metodológie, a podobne, ako aj z hľadiska správneho, úplného a vedecky korektného uvádzania všetkých použitých bibliografických odkazov podľa platnej bibliografickej normy (ISO 690).

Článok IV. Vyhlásenie o pristúpení ku kódexom a zásadám publikačnej etiky Komisie pre publikačnú etiku

Časopis v plnej miere uplatňuje a dodržiava kódexy a zásady publikačnej etiky Komisie pre publikačnú etiku (Committee on Publication Ethics COPE) zverejnené na webovej stránke Komisie pre publikačnú etiku https://publicationethics.org/. Uvedené zásady a pravidlá publikačnej etiky sú záväzné pre autorov príspevkov, redakčnú radu časopisu, redaktorov a redakciu časopisu, recenzentov príspevkov, ako aj vydavateľa časopisu.

Článok V. Nezávislosť a nestrannosť

Časopis je nezávislým a nestranným medzinárodným vedeckým internetovým periodikom.

Článok VI. Rozhodný právny poriadok

Časopis a všetky s ním súvisiace právne skutočnosti a právne úkony sa riadia právnym poriadkom Slovenskej republiky.

Trnava 31. december 2013

SOCIETAS ET IURISPRUDENTIA
2020, Volume VIII., Issue 2, Pages 149-152
http://sei.iuridica.truni.sk
ISSN 1339-5467

Code of Ethics

Article I. General Provisions

International scientific online journal SOCIETAS ET IURISPRUDENTIA (hereinafter only "journal") is published by the Faculty of Law at Trnava University in Trnava, and it thematically focuses mainly on social relevant interdisciplinary relations on the issues of public law and private law at the national, transnational and international levels. The journal's editorial office resides in premises of the Faculty of Law in Kollárova Street No. 10 in Trnava, Slovakia.

The journal has the nature of a scientific peer-reviewed journal, which is issued in an electronic on-line version regularly four times a year on the official website of the journal http://sei.iuridica.truni.sk/international-scientific-journal/. Publication of the contribution texts will be provided exclusively in the bilingual Slovak-English standardized letterhead template of the journal, synchronously in the form of complete versions of individual journal numbers as well as in the form of single authors' contributions. Publication process follows in corresponding sections on the journal's official website.

The journal provides a stimulating and inspirational platform for communication both on the professional level and the level of the civic society, as well as for scientific and society-wide beneficial solutions to current issues mainly in the areas of public law and private law.

The website of the journal offers the reading public contributions in the common graphical user interface as well as in the blind-friendly interface, both parallel in the Slovak and the English languages. In all those languages the journal's editorial office provides also feedback communication.

Article II. Responsibility and Publication of Contributions

The journal accepts and publishes exclusively only original, hitherto unpublished contributions written as the own work by authors those are submitting the contributions for publication in the journal. Contributors are scientifically or pedagogically engaged in areas corresponding with the main orientation of the journal and they have completed adequate academic qualification, at least the second degree of academic education.

SOCIETAS ET IURISPRUDENTIA
2020, Volume VIII., Issue 2, Pages 149-152
http://sei.iuridica.truni.sk
ISSN 1339-5467

In accordance with the foregoing provision shall be automatically with the adequate justification rejected contributions those have been provably already published as well as contributions those constitute the merits of plagiarism or of unauthorized, respectively illegal interference with the copyright under the protection of the Copyright Act in force.

Information for authors published on the journal's website is binding. Favouring the English language in contributions is welcome.

Responsibility for compliance with all prerequisites and requirements laid on contributions published in the journal have special supervisors within the journal's editorial board responsible for specific interdisciplinary sections in relation to the scientific aspects of contributions, editor in chief in relation to the formal aspects of contributions and executive editor in relation to the application of methodological, analytical and statistical questions in contributions.

Publication of contributions in the journal is realized exclusively without any contributor's claim for author's fee (royalty). Submission of contributions for publication understands the editorial office of the journal as a manifestation of the will of the authors, through which the authors all at once knowingly and voluntarily:

- express their own agreement with publication of submitted contribution in the journal;
- declare that the contribution presents their original, hitherto unpublished work;
- declare their own agreement with specifying their workplace and contact e-mail address in the section "Authors' Contact List".

Accepted can be only texts submitted for publication sent by their authors/co-authors directly and with their written permission for publication; text submissions sent mediated through non-authors or non-co-authors of a submitted text delivered to the editorial office of the journal cannot be accepted for the following review procedure due to the absence of the author's/co-authors' consent.

Article III. Review Procedure

Reviewing the contributions for publication in the journal follows with a mutually anonymous (double-blind) review procedure realized independently and impartially by members of journal's editorial board and in

well-founded cases also by recognized experts working in corresponding areas.

Report on results of the review procedure is made and archived on standardized forms.

Comprehensive information on results of the review procedure, together with guidance on how to proceed with submitted contributions, will contribution's submitters receive through an e-mail answer immediately after receiving the reviewers' written opinions by the journal's editorial office and final judging the results of the review procedure by the editorial board.

Contributions will be with adequate written justification automatically rejected in cases, if:

- the contributor hasn't provably completed the entire university education, i.e. the academic qualification of the second degree;
- contribution provably doesn't comply with the minimum standards and standard criteria of scientific ethics, which are imposed and generally respected by the scientific public and scientific community in relation to contributions of the given category (studies, essays, reviews on publications, information or reports), whether in terms of extent, content, methodological assumptions, applied methodology and similarly, or in terms of a proper, complete and scientifically correct indicating all the bibliographic references according to current bibliographic standards (ISO 690).

Article IV. Declaration of Accession to Codes and Principles of Publication Ethics of the Committee on Publication Ethics

The journal fully exercises and observes codes and principles of publication ethics of the Committee on Publication Ethics COPE published on the website of the Committee on Publication Ethics https://publicationethics.org/. Listed principles and guidelines of publication ethics are binding for contributors, journal's editorial board, journal's editors and editorial office, contribution reviewers as well as journal's publisher.

Article V. Independence and Impartiality

The journal is an independent and impartial international scientific online journal.

SOCIETAS ET IURISPRUDENTIA
2020, Volume VIII., Issue 2, Pages 149-152
http://sei.iuridica.truni.sk
ISSN 1339-5467

Article VI. Determining Law

The journal and all the related legal facts and legal actions are governed by the law of the Slovak Republic.

Trnava, Slovakia, December 31st, 2013

SOCIETAS ET IVRISPRVDENTIA

SOCIETAS ET IURISPRUDENTIA

Medzinárodný internetový vedecký časopis zameraný na právne otázky v interdisciplinárnych súvislostiach

International Scientific Online Journal for the Study of Legal Issues in the Interdisciplinary Context

Vydáva:
Právnická fakulta
Trnavská univerzita v Trnave
Slovenská republika

Issued by:
Faculty of Law
Trnava University in Trnava
Slovak Republic

Vychádza štvrťročne

Issued Quarterly

2020, ročník VIII.

2020, Volume VIII.

URL časopisu:
http://sei.iuridica.truni.sk

Journal's URL:
http://sei.iuridica.truni.sk

Poštová adresa redakcie:
Kollárova 10
917 01 Trnava
Slovenská republika

Editorial Office Postal Address:
Kollárova 10
917 01 Trnava
Slovak Republic

E-mailová adresa redakcie:
sei.journal@gmail.com

Editorial Office E-mail Address:
sei.journal@gmail.com

Hlavný redaktor:
Doc. JUDr. Marianna Novotná, PhD.

Editor in Chief:
Doc. JUDr. Marianna Novotná, PhD.

Výkonný redaktor:
Ing. Jana Koprlová, PhD.

Executive Editor:
Ing. Jana Koprlová, PhD.

© Právnická fakulta
Trnavská univerzita v Trnave
Slovenská republika

© Faculty of Law
Trnava University in Trnava
Slovak Republic

ISSN 1339-5467